

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

RESİM ANASANAT DALI

GÜNÜMÜZ SANATININ ENTOMOLOJİ İLE BÜTÜNLEŞİK
İLİŞKİSİNİN FARKINDALIK OLUŞTURMADA ETKİSİ

NURCAN BARCIN TAŞDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. NEVİN YAVUZ AZERİ

ANTALYA, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

RESİM ANASANAT DALI

GÜNÜMÜZ SANATININ ENTOMOLOJİ İLE BÜTÜNLEŞİK
İLİŞKİSİNİN FARKINDALIK OLUŞTURMADA ETKİSİ

NURCAN BARCIN TAŞDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ. NEVİN YAVUZ AZERİ

KABUL VE ONAY SAYFASI

Nurcan BARCIN TAŞDEMİR tarafından hazırlanan “Günümüz Sanatının Entomoloji İle Bütünleşik İlişkisinin Farkındalık Oluşturmada Etkisi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Resim Anasanat/Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.
27/05/2025

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Semih BÜYÜKKOL	
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Nevin YAVUZ AZERİ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Melis SUCUOĞLU DOĞAN	

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Doç. Bekir KİRİŞCAN
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR SAYFASI

Sanat ve entomoloji ilişkisinin sanatçıların eserleri üzerinden incelenmesi çalışmanın ana konusu olup, güncel sanatta böcek imgesinin insan üzerindeki uyarımı ve kullanılan malzemelerin biyolojik çeşitliliğe etkisi üzerinde durulmuştur.

Entomologların sanata katkıları ile sanatçıların böcek dünyasından yararlanmalarını konu alan çalışmamın, böcekleri araştırma konusunda ve sanat uygulamalarında faydalı olmasını istiyorum.

Tez çalıŐmasının her aşamasında, bilgi ve deneyimleri ile yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Nevin YAVUZ AZERİ 'ye çok teşekkür ederim.

Nurcan BARCIN TAŞDEMİR

2025

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurcan BARCIN TAŞDEMİR
	Numarası	202253002002
	Anasanat Dalı	Resim
	Danışmanı	Doç. Nevin YAVUZ AZERİ
	Tezin Adı	Günümüz Sanatının Entomoloji İle Bütünleşik İlişkisinin Farkındalık Oluşturmada Etkisi

ÖZ

Geçmiş dönemlerden itibaren entomoloji ile sanatın birbirlerine olan etkisinin günümüz sanat eserlerine nasıl yansıdığını konu alan bu çalışmada, ilk olarak böceklerin ekolojik denge ve bilim tarihi açısından önemi bahsedilmiştir. Böcek imgelerinin sanat kavramı içerisindeki ilk konumları ve nedenleri ele alınmıştır. Entomolojinin tanımı yapıldıktan sonra entomolojinin içinde yer alan kültürel entomoloji adı altında, böceklerin farklı kültürlerde ve gündelik yaşam alanlarında kullanım şekillerinin günümüz sanatını ne kadar beslediği eser analizleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, Antik çağ uygarlıklarından günümüze kadar geçen süre zarfında sosyolojik yansımalar içeren entomolojik formlardan bahsedilmiştir.

Antik Mısır'dan Avrupa sanatına kadar gelinen süreç içerisinde genelde sembol ve simge olarak karşımıza çıkan böcek imgeleriyle izleyiciye verilmek istenen dinsel, toplumsal ve düşünsel mesajlar bulunmaktadır. Özellikle dinlerdeki önemi, böceklerin inanç sistemleri içerisindeki konumu ve anlamları birinci bölümün çoğunluğunu oluşturmuştur.

İkinci bölüm ise, 21. yüzyıla kadar devam eden sanat ve entomoloji ilişkisi, sanatçıların eserleri üzerinden ele alınmıştır. Ancak kronolojik bir sıra olmaksızın bazı böcekleri istikrarlı bir şekilde eserlerinde kullanan sanatçılar incelenmiştir. Eserlerindeki entomolojik imgeler hakkında bilgi verilerek, sanatçıların eserlerinde bulunan böcek imgelerini seçme nedenleri üzerinde durulmuştur. Böylece böcek formlarının geçmişten bugüne sanattaki yeri ve önemi aydınlatılmaya çalışılmıştır.

21. yüzyılda entomolojiden yararlanan sanatçılar genellikle, böcek türlerinin yok olmasıyla ekolojik dengenin zarar görme durumunu da içine alan antropojenik sorunlara farkındalık yaratmak amacıyla eserlerinde yer vermişlerdir. Konunun hassaslığını ve böceklerin önemini dile getiriş biçimleri, 21. yüzyıl öncesi ressamların eserlerinde kullandıkları entomolojik imgelerin günümüz sanat eserlerindeki değişen konumunun irdelenmesi, bu bağlamda kullandıkları teknik ve sanat eğilimleri araştırmanın son bölümünü ve amacını oluşturur.

Entomologlarla iş birliği içinde farkındalık oluşturma gayesiyle yapılan güncel sanat uygulamalarının insan üzerindeki etkileri ve sanatçıların böceği sanat çalışmalarına dahil etmelerinin etikliği sorgulanmaktadır. Yapılan bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak eser analizi, literatür tarama, görsel kaynaklar ve derleme yöntemleri tercih edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Böcek, Ekoloji, Entomoloji, İmge, Güncel Sanat

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
INSTITUTE FINE ARTS

Student's	Name Surname	Nurcan BARCIN TAŞDEMİR
	Number	202253002003
	Department	Resim
	Supervisor	Nevin YAVUZ AZERİ
	Thesis Title	The Effect of Today's Art's Integrated Relationship with Entomology on Raising Awareness

ABSTRACT

In this study, which focuses on how the influence of entomology and art on each other from past periods is reflected in today's works of art, the importance of insects in terms of ecological balance and the history of science is first mentioned. The first positions of insect images in the concept of art and their reasons are discussed. After the definition of entomology, under the name of cultural entomology within entomology, the extent to which the use of insects in different cultures and daily life areas feeds today's art has been evaluated through artwork analysis. In addition, entomological forms with sociological reflections from ancient civilizations to the present day are mentioned.

In the process from Ancient Egypt to European art, there are religious, social and intellectual messages that are intended to be given to the audience with insect images, which generally appear as symbols and icons. Especially its importance in religions, the position and meanings of insects in belief systems constituted the majority of the first part

In the second part, the relationship between art and entomology, which continued until the 21st century, is discussed through the works of artists. However,

artists who consistently use certain insects in their works without a chronological order are analyzed. By giving information about the entomological images in their works, the reasons for the artists' choice of insect images in their works are emphasized. Thus, the place and importance of insect forms in art from past to present has been tried to be illuminated.

In the 21st century, artists who utilized entomology generally included anthropogenic problems, including the damage to the ecological balance caused by the extinction of insect species, in their works in order to raise awareness. The way they express the sensitivity of the subject and the importance of insects, the examination of the changing position of entomological images used in the works of pre-21st century painters in today's artworks, the techniques and artistic tendencies they use in this context constitute the final part and purpose of the research.

The effects of contemporary art practices on human beings and the ethics of artists' use of insects as art materials are questioned in order to raise awareness in cooperation with entomologists. In this research, artwork analysis, literature review, visual sources and compilation methods were preferred as data collection methods.

Keywords: Insect, Ecology, Entomology, Image, Contemporary Art

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
TEŞEKKÜR SAYFASI	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	v
GÖRSEL DİZİNİ	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SANAT VE ENTOMOLOJİ İLİŞKİSİNE TARİHSEL VE KÜLTÜREL BAKIŞ	4
1.1.Entomoloji Bilimi ve Böceğin Ekosistemdeki Önemi	4
1.2.Kültürel Entomoloji	6
1.2.1.Mitoloji ve Dinlerde Böcek	13
1.2.2 Sanat Dallarında Böcek	19
BÖLÜM 2: RESİM SANATINDA ENTOMOLOJİK İMGELER	24
2.1. Böceklerin Natüralist Resim Geleneğindeki Yeri.....	25
2.2. Metaforik Anlatım Olarak Böcekler	40
BÖLÜM 3: GÜNÜMÜZ SANATININ ENTOMOLOJİ İLE BÜTÜNLEŞİK İLİŞKİSİNİ ESERLERİNE YANSITAN SANATÇILAR	52
3.1. Ergin İnan.....	53
3.2. Damien Hirst	56
3.3. Hubert Duprat.....	58
3.4. Catherine Chalmers	60
3.5. Jennifer Angus	63
3.6. Steven Kutcher	65
3.7. Marina Zurkow.....	67
3.8. Aude Pariset	69
3.9. Jane Fabre.....	71
3.10. Rafael Gomez Barros	74
3.11. Cornelia Hesse-Honegger	77
3.12. Erika Harrsch	79

3.13. Suze Woolf.....	82
3.14. Michael Mapes.....	85
3.15 Ava Roth.....	88
BÖLÜM 4: NURCAN BARCIN TAŞDEMİR'İN ESERLERİNDE	
ENTOMOLOJİK YANSIMALAR.....	92
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA.....	106
EKLER.....	116

GÖRSEL DİZİNİ

Sıra	Tanımlama	Sayfa
Görsel 1	Green and Blue Şirketinin Ürettiği Arı Tuğlaları, İngiltere, 2022.	5
Görsel 2	Üzerinde mağara cırcır böceği çizimi bulunan bizon kemiği parçası, Trois-Frères Mağarası, Fransa. (Bégouen, 1929, s. 188-196)	6
Görsel 3	Bizon kemiğinin üzerine çizilmiş cırcır böceğinin gravür çizimi. (Bégouen, 1929, s. 188-196)	6
Görsel 4	Castellote, Teruel, İspanya'daki abrigo de Barranco Gómez'de bir bal avı sahnesi, yaklaşık 7.500 yıl önce. C: Martínez et al. 2021.	7
Görsel 5	Marie Ryder, Aborjin sanatında witchetty larvaları	8
Görsel 6	Castellote, Teruel, İspanya'daki abrigo de Barranco Gómez'de bir bal avı sahnesi. Yaklaşık 7.500 yıl önce, 2021	9
Görsel 7	FieldMuseum of Natural History koleksiyonları, BA Klein; A. Van Dyck/Kamu Malı	10
Görsel 8	Scarebe kabartması Tutankamon'un bileziği, MÖ. 14. yüzyıl ortası (Mısır Müzesi)	11
Görsel 9	Kraliçe I. Ahhotep'in altın sinekleri, İkinci Ara Dönem, 17 Hanedan, yak. MÖ 1580. (Mısır Müzesi)	11
Görsel 10	Leonardo Da Vinci'nin ejderha sineğinden yola çıkarak tasarladığı mekanik kanat mekanizmaları, 1488	13
Görsel 11	Drogonfly Ornitopter,Rusya	13
Görsel 12	Göbekli Tepe'de taş sütündeki böcek kabartması (Schmidt, 2007, s 90)	13
Görsel 13	Hint Arı tanrıçası, Bhramari Devi	15
Görsel 14	Rodos'un Arı Tanrıçası.	15
Görsel 15	Ölüleri Kitabı'ndan bir papirüs yaprağı	16
Görsel 16	Osiris	16
Görsel 17	Tırtıl ve Kozası	16
Görsel 18	Hieronymus Bosch, Haywain Triptiği, Sol Kanat, Detay,1500-02 Panel üzeri yağlıboya, 135 x 45 cm; 135x100 cm; 135x45cm,Madrid (Prado Müzesi)	18
Görsel 19	Pieter Bruegel, İsyan Meleklerinin Çöküşü tablosu ve tablodaki böcek detayları, Panel Üzerine Yağlı Boya, 117 × 162 cm, Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Müzeleri, Brüksel, Belçika,1562.	19

Görsel 20	Franz Kafka – Dönüşüm kitap kapağı	20
Görsel 21	Edgar Allan Poe – Altın Böcek kitap kapağı	20
Görsel 22	Perihan Şan Aslan “İsimsiz” 50x100x15 cm, Seramik, 2004(Sanat Tasarım Dergisi)	20
Görsel 23	Böcek kanadının yapısı araştırılarak geliştirilen strüktür	21
Görsel 24	Leuven Üniversitesi'nin Kütüphanesi önündeki kınkanatlı “Totem” heykeli (Kültürel Entomoloji sayfa 42)	22
Görsel 25	John Singer Sargent, t.u.y.b,1889,The Met Museum, 2012	23
Görsel 26	Mücevher böceklerinden yapılan kostüm	23
Görsel 27	Bilinmeyen Svabya sanatçısı, Hofer Ailesinden Bir Kadının Portresi, 1470. t.u.y.b, 53.7 x 40.8 cm. Ulusal Galeri	26
Görsel 28	Albrecht Dürer, Geyik Böceği, kağıt üzerine suluboya, J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles,1505	29
Görsel 29	Balthasar van der Ast, Kabuklu ve Laleli Meyve Natürmortu,46x64 cm,Panel üzerine Yağlıboya,1620, Mauritshuis müzesi,Lahey,Hollanda	31
Görsel 30	Jan van Kessel, Böcekler, Kelebekler ve Bir Yusufçuk, Parşömen üzerine siyah tebeşir, sulu boya ve guaj, 10,8 x 24,1 cm,1662	32
Görsel 31	Maria Sibylla Merian,Mavi kelebeğin baskısı. Levha 9,Metamorfoz insektorum surinamensium.	35
Görsel 32	Maria Sibylla Merian, Kakao DalıLevha 26, Metamorphosis Insectorum Surinamensium, 1705	35
Görsel 33	Vincent van Gogh, Ağustosböceği,Kağıt Üzerine Karakalem,Dostlukla Seçme Mektuplar kitabı,1888	37
Görsel 34	Vincent van Gogh, Üç Ağustosböceği, Kağıt Üzerine Karakalem Dostlukla Seçme Mektuplar kitabı,1889	37
Görsel 35	Van Gogh, Güve Eskizi,Teo'ya Mektuplar, 1889	38
Görsel 36	Van Gogh, Büyük Tavuskuşu Güvesi, 1889, Van Gogh Müzesi, Amsterdam.	38
Görsel 37	Vincent van Gogh, "Zeytin Ağaçları", Haziran 1889, tuval üzerine yağlı boya, The Nelson-Atkins Museum of Art, Kansas City, Missouri, 1889	38
Görsel 38	Picasso Böceği	39
Görsel 39	Pablo Picasso, Çekirgeler, 1936, aquatint, 36 x 28.5 cm, Histoire Naturelle,154, Louis E. Stern Koleksiyonu, MOMA.	40

Görsel 40	Pablo Picasso, Yusufçuk, 1936, aquatint, 36 x 28.5 cm, Histoire Naturelle,146,Louis E. Stern Koleksiyonu, MOMA.	40
Görsel 41	Max Ernst, Yaşama Sevinci, 1936, t.ü.y.b, 73.5 x 92.5 cm.İskoç Ulusal Modern Sanat Galerisi.	41
Görsel 42	Salvador Dali, Karıncalar, 1929, 11.3 x 16.4 cm, kolaj-guaj boya, Özel Koleksiyon.	43
Görsel 43	Salvador Dali, La fontaine,panel üzerine yağlıboya, 66 x 41 cm,1930, Dalí Müzesi, St. Petersburg, Florida	44
Görsel 44	Jean Dubuffet, Argus'un Manzarası,Tuval Üzerine Karışık Teknik, Dubuffet Vakfı Koleksiyonu, Paris,1953	45
Görsel 45	Maurits Cornelis Escher,Metamorfoz detay,Gravür,1950	46
Görsel 46	M. C. Escher, Metamorfoz II detay, Ağaç baskı, 19x389 cm,1940	46
Görsel 47	Joan Miro, Böceklerin Diyalogu, 1924-1925, tuval üzerine yağlıboya, 74 x 93cm, Ulusal Galeri Berggruen Koleksiyonu, Londra.	47
Görsel 48	Paula REGO, Uğur Böceği (Tekerlemeler Serisi) ,El renkli aşındırma ve aquatint,21.10x22.60 cm, Baskı 34/50,1989, the complete graphic work kitab	48
Görsel 49	Mümtaz YENER, Yürüyen Karıncalar ,Tuval üzerine Yağlıboya,37X47 cm. Özel Koleksiyon, 1987	50
Görsel 50	Yüksel Arslan, Arture 186, 1976-1977, 73.5 x 108.5 cm.	51
Görsel 51	Ergin İnan,İsimsiz,210x200 cm, 2012, Tuval üzerine karışık	55
Görsel 52	Ergin İnan, Düş Bahçesi, 70x70 Cm. 1/9 Edisyon, 2021 Yılı,Tuvale Marufle Baskı	55
Görsel 53	Damien Hirst, Aşkın içinde ve dışında, 2012, yerleştirme	57
Görsel 54	Hubert Dubrat,Kılıflı Trichoptera larvası, Malzeme: altın ve inciler. Boyut: 0,5 x 1,9 cm. Fotoğrafçı: Frédéric Delpech. Resim, sanatçı ve Art:Concept galerisi, Paris ve MONA Museum of Old and New Art,1980-2000	59
Görsel 55	Catherine Chalmers,“we rule” , the dawing center, sergi duvarı, 6 ekim 2022 - 15 ocak 2023	61
Görsel 56	Catherine Chalmers,Amerikan Hamamböceği, İnfazlar, Jelatin Gümüş Baskılar, Her Biri 30"X45"	61
Görsel 57	Jennifer Angus,The Midnight Garden, Renwick Gallery/ SAAM, 2015	64
Görsel 58	Steven R. Kutcher ve hamamböceğifotoğraf,John Chapple, California, America 2013	67

Görsel 59	Steven R. Kutcher ve hamamböceğiyle yaptığı resim, Arcadia, California, America – 2007	67
Görsel 60	Marina Zurkow, Mesocasm (Wink, Texas) özel yazılım destekli elle çizilmiş animasyon 146 saatlik döngü (24 dakika gün, 146 saat yıl) renk, ses, bilgisayar, 2012	68
Görsel 61	Aude Pariset, Toddler Promession, Gulliver yatağı, perspex, tekerlekler, ekstrüde polistiren, tenebrio molitor solucanlar, havalandırma, delikleri, 120 x 60 x 83 cm, 2016	71
Görsel 62	Jan Fabre, Heaven of Delight, Enstalasyon, 2022	73
Görsel 63	Jan Fabre, Beekeeper, Heykel, 1958	73
Görsel 64	Jan Fabre, “The Problem”, 2001	74
Görsel 65	Jan Fabre, “The Dung Beetle”, 2001	74
Görsel 66	Rafael Gomez Barros Kulturhaus'ta karınca heykelleri, Santa Marta, Colombia, 2010	75
Görsel 67	Cornelia Hesse-Honegger, Akrep sineği, Leibstadt, Aargau Kantonu Suluboya, 29,7 x 21 cm., Zürih 1988	79
Görsel 68	Cornelia Hesse-Honegger, Ağaç böceği, Suluboya, 1990 Graubün, İsvire	79
Görsel 69	Erika Harrsch, Kağıt üzerine karışık teknik, Akrilik, kurşun kalem, mürekkep ve kolaj 27 x 20 inç / 70 x 50 cm, 2012	80
Görsel 70	Erika Harrsh, Etkileşimli kurulum Cash Cube. VOLTA NY, 2011 için seçilen proje Hava üfleyicili kabin ve binlerce adet uçan kelebek baskısı. 38 x 46 x 94 inç.	81
Görsel 71	Suze Woolf (Survivorship(Cilt XXVII); log) mürekkepli galeriler, 2019,	84
Görsel 72	Suze Woolf, Kabuk Böceği Kitabı Cilt XXXII, ahşap paneller, iplikle işlenmiş demir oksit boyalı keçe, 8,75"Y x 6,75"G x 3"D, 2020	84
Görsel 73	Michael Mapes, P2, 2007 16" x 14"	86
Görsel 74	Michael Mapes, YoungLady_specimen_PM, 15 x 15 x 3.5" 2022	88
Görsel 75	Ava Roth, “At Nalı, Tüyler ve Dikenler” in detayı, encaustic, Japon kağıdı, at nalı, kirpi tüyleri, dikenler, nakış ipi, metalik iplik, tohum boncukları, doğal petek ve yerel Ontario akçağaç nakış kasnağı, 17,5 x 17,5 inç	90
Görsel 76	Ava Roth, Kaya, geyik boynuzu, sepet ve yumurtadan yapılmış, çam iğneleriyle süslenmiş petek objeler	91

Görsel 77	Nurcan Barcın Taşdemir, Lucernus Cervus, 1/14 Renkli Linol Baskı, 50x70cm, 2023	93
Görsel 78	Nurcan Barcın Taşdemir, Cicadidae, Tuval üzerine karışık teknik,80x130 cm,2025	94
Görsel 79	Nurcan Barcın Taşdemir, Salmonfly Cicida , Tuval üzerine karışık teknik, 90x100 cm,2025	95
Görsel 80	Nurcan Barcın Taşdemir, Anisoptera, Tuval üzerine karışık teknik, 90*100 cm,2024	95
Görsel 81	Nurcan Barcın Taşdemir, Epicallia Villica, Tuval üzerine karışık teknik, 90x100 cm,2025	95
Görsel 82	Nurcan Barcın Taşdemir, Systema Naturae, Tuval üzerine karışık teknik, 80x130 cm,2025	96
Görsel 83	Nurcan Barcın Taşdemir, Lepidoptera, Tuval üzerine Akrilik, 90x100 cm,2025	96
Görsel 84	Nurcan Barcın Taşdemir, Calosoma and Scolytus, Tuval üzerine Akrilik, 90x100 cm,2025	97
Görsel 85	Nurcan Barcın Taşdemir, Apoidea, Tuval üzerine Karışık teknik, 30x30cm,2025	98
Görsel 86	Nurcan Barcın Taşdemir, 9.İ, Tuval üzerine Karışık teknik,9 adet 20x20cm,2025	99
Görsel 87	Nurcan Barcın Taşdemir, 16-C, Tuval üzerine Karışık teknik 30x30cm,2025	100
Görsel 88	Nurcan Barcın Taşdemir, 4-S, Tuval üzerine Karışık teknik, 20x20cm,2025	100

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Cm	Santimetre
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletler'in Gıda ve Tarım Örgütü)
UTSEP	National Pollinators Protection Strategy and Action Plan (Ulusal Tozlayıcıları Koruma Stratejisi ve Eylem Planı)
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
T.D.K	Türk Dil Kurumu
T.Ü.A.B	Tuval Üzerine Akrilik Boya
TÜ.Y.B	Tuval Üzerine Yağlı Boya
T.Ü.K.T	Tuval Üzerine Karışık Teknik
MOMA	Museum of Modern Art (Modern Sanat Müzesi)
M.Ö.	Milattan Önce
Yy	Yüz yıl

GİRİŞ

“Ben böceklerden hiç hoşlanmam çünkü onlardan korkarım özellikle de büyüklerinden ama sana adlarını sayabilirim” dedi Alice. ‘Yani adlarını biliyorlar mı?’ dedi tatarcık sineği ve devam etti sözüne: ‘Eğer onlara seslenildiğinde anlamıyorlarsa, adlarının olmasının ne yararı var ki?’ (Carroll, 2006, s. 50)

Eser metindeki diyalogdan yola çıkarak böceklerin adlarla sınıflandırılması ve incelenmesini entomologlar yapmaktadır. Buradaki öncelikli amaç, bilime katkı sağlamak olsa da dolaylı olarak sanata da katkı sağlamaktadır. Sanatçılar, böceklerin yaşam döngüsü, davranışları ve beslenme alışkanlıkları gibi konuları araştıran entomoloji sayesinde doğadaki en küçük canlılar olan böcekleri ince ayrıntısına kadar çözümleyip eserlerinde işleyebilmişlerdir. Bu yüzden böceklerle olan ilişkinin kanıtları geçmişten günümüze kadar, sanatçıların eserlerinde yoğun bir şekilde görülmektedir.

21. yüzyıl öncesi sanat çalışmalarında böcekler genellikle sembol ve simge olarak kullanılırken günümüzde durum değişmiştir. Ekolojik dengenin bozulması gibi çevresel ve toplumsal birçok sorunun baş göstermesiyle sanatçılar bu sorunlara farkındalık oluşturmak için çalışmalarında böceklerden yararlanmışlar hatta birebir eserlerinde böcekleri kullanmışlardır. Günümüz sanatının entomoloji ile bütünleşik ilişkisinin boyutları, sanatçı eserleri üzerinden incelenerek farkındalık oluşturmada etkisi tezin ana konusunu oluşturmaktadır.

Tarih boyunca sanatçılar ve bilim adamları doğadan etkilenmişlerdir. Doğada çok farklı kategorilerde sanata etki edebilecek bitki ve hayvan gibi canlılar sınıflara ayrılmıştır. En kalabalık hayvan sınıfını ise Latince “insectum” olan böcekler oluşturur. Yapılan araştırmalara göre kişi başına iki yüz milyondan fazla böcek düşmekte olup bu sayı dünyadaki kum tanelerinden bile fazladır. Bu nedenle bilim adamları, yaşadığımız yerin aslında bir böcek gezegeni olduğunu dile getirmektedir.

Bu yüzden böcek bilimi hakkında çalışan entomologlara merak ve araştırma konusu olan böcek; sanatçılar için de ilham kaynağı olmuştur.

Bazı böcekler, insanı şaşırtan olağanüstü ürünler sergilemektedir. İpekböceğinin kozası, arının peteği ve karınca yuvası gibi ürünler sanatçıları kışkıracak niteliktedir. Ancak hepsi yüzyıllardır değişmeden tekrarlanan içgüdüsel bir davranıştır. Geçmişten günümüze kadar gelen süreç boyunca sanatçılar, bu içgüdüsel davranışın büyüleyici tarafını alıp kendi çalışmalarına yansıtılmışlar, bunun sonucunda da sürekli değişim ve gelişim gösteren etkileyici eserler üretmişlerdir.

Yeryüzündeki en kalabalık canlı grubunu oluşturan böceklerin, sanat ve kültürel tarihin her aşamasında önemli rolleri bulunmaktadır. Bu yüzden birinci bölümde, böcekleri daha iyi tanımak için ilk olarak entomoloji başlığı altında böceklerin morfolojik ve fizyolojik özellikleri ile sınıflandırılmalarına ilişkin kısa bilgiler verilmiş, böceklerin ekosistemdeki yerinden bahsedilmiştir. Daha sonra ise entomolojinin alt kolu olan kültürel entomoloji adı altında kültür ve sanatta böceğin yeri irdelenip tarihsel sürecine kısaca değinilmiştir.

Böceklerle karşılaşan ilk insanlar, böceğin insan hayatındaki konumunu anlamaya çalıştığı ve bunun üzerine mağara duvarlarına ve kemiklere böcekleri resmettiği düşünülmektedir. Hala milattan önce bulunan taş kabartmaların üzerine işlenmiş böceklerin tam anlamı bilinmemektedir. Yazının bulunmasıyla böceklerin insanlar için önemi ve ne amaçla resmedildikleri daha net biçimde anlaşılmıştır.

İkinci bölümde 20. yüzyıl öncesine ait resimlerdeki entomolojik sembollerin anlamları üzerinde durulmuştur. O dönemlerde böcekler eserin öncelikli konusu veya sadece resmin anlamını destekleyen bir unsur olmuştur. Diğer hayvanların çizimleri gibi, böcek çizimleri de bir dekorasyon biçimi olarak başlamıştır. Bu mütevazı başlangıçtan beri böcek tasvirleri, eski toplumların mağara ve tapınak duvarlarından modern zanaatkarların resim ve dokumalarına kadar her şeyi süslemiştir. Özellikle kelebekler, Ortaçağ el yazmalarının boyalı tezhiplerinde dekoratif amaçlarla kullanılmıştır.

15. yüzyıla gelindiğinde böceklerin zengin ikonografik kullanımı, genellikle yanlış bilgi ve olgusal verilerin bir karışımından oluşan folklorla ilişkilendirilir ve 16. yüzyılda doğa bilimcilerin ilk çalışmalarına başlamasının temelini oluşturmuştur. Örneğin, “Bilim insanı ve sanatçı olan Maria Sibylla Merian, böceklerin metamorfozdan geçtikleri ve tamamen gelişmiş yetişkinler olarak ortaya çıkmadıkları fikrini belgeleyen resim çalışmaları yapmıştır” (Coccia, 2023). O dönemlerde bilimsel kitapların çoğaltılmasında yavaşlatıcı unsur olarak görülen karakalem, suluboya ve yağlıboya tekniği ile çalışmalar yaygındır.

Ortaçağ kökenli estetik gerçekçiliğinin zamanla yerini pratik ve kolay çoğaltılabilen gravür geleneğine bırakmasıyla, modern bilimsel araştırmaların ve böcekler üzerine yazıların temellerinin oluşturulmasına daha seri bir şekilde yardımcı olmuştur. Lakin 19. yüzyılda, yüksek güçlü mikroskopların ve yüksek çözünürlüklü fotoğrafçılığın ortaya çıkışıyla böcek biliminde geleneksel sanatı kullanma ihtiyacı azalmıştır. Bunun sonucunda da 20. yüzyılda ressamlar böceklerin şekil, renk ve desenlerinin büyüsunü sadece kendi duygusal dünyalarını anlatmak için eserlerine aktarmışlardır.

Son bölümde ise günümüzde yapılan sanat uygulamalarındaki böceğin konumu irdelenmiştir. 21. yüzyılda böceğin ekosistemdeki önemine farkındalık amacıyla sanatçıların entomologlarla işbirliği yaparak oluşturdukları eserler örnekleriyle verilmiştir.

Bu çalışmada; kültürel entomoloji kapsamında geçmişten bugüne sanat ve entomoloji ilişkisinin yaşadığımız Antroposen Çağı'nın etkisiyle günümüz sanat uygulamalarındaki değişimi sanat eserleri üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: SANAT VE ENTOMOLOJİ İLİŞKİSİNE TARİHSEL VE KÜLTÜREL BAKIŞ

1.1.Entomoloji Bilimi ve Böceğin Ekosistemdeki Önemi

Böceğin parçalı vücut yapısını ifade eden Yunanca "çentikli" anlamına gelen "entomon" sözcüğü ile "logos"(bilim) kelimelerinin birleşiminden oluşan entomoloji; böcekleri inceleyen bir bilim dalıdır. Böcekler üzerinde yapılan bütün bilimsel çalışmalar entomoloji alanına girmekle beraber böceklerin tamamı hayvan türlerinin ortalama %80'ini kapsamaktadır. M.Ö. 4. yüzyılda, bal arılarını anlatan eseriyle böceklerle ilgili ilk yoğun bilimsel bilgileri ortaya koyan Yunan filozofu ve bilim adamı Aristoteles, böcek anatomisi tanımlarıyla modern entomolojinin temelini oluşturmuştur (AnaBritannica, 1994, s. 209).

Böcek, vücudu baş (caput), göğüs (thorax) ve karın (abdomen) olmak üzere üç segmentten ibaret olup antenli ve altı bacaklıdır. Böceklerin büyümeleri; başkalaşım ve deri değiştirme suretiyle gerçekleşmektedir (Demirsoy, 2001, s. 3). Eklembacaklılar şubesinin üyesi olan örümcekler genellikle böceklerle karıştırılır. Fakat onları böceklerden ayıran en önemli özellikleri; sekiz bacakları, kanatlarının olmaması ve böcekler gibi başkalaşım geçirmemeleridir. Bir diğer böceklerle karıştırılan salyangoz, kırkayak ve akrep de böcek sınıfında yer almadığı gibi böcekler bu canlıların ve daha birçok hayvanın önemli besin kaynağıdır. Ayrıca böceklerin besin kaynağı olmalarının dışında polen yayma, ayrıştırma, toprak oluşumu, zararlı organizmalarla başa çıkma ve tohumların dağılması gibi ekosistemde görevleri bulunmaktadır.

Böceklerin ekosistemdeki yeri ve biyolojik dengede oynadıkları rolün çok önemli olduğunu dile getiren ve böceklerin azalmasıyla bu dengenin bozulduğuna işaret eden birçok kuruluş, planlar hazırlayıp ülkelerinde uygulama başlatmıştır. Bu kuruluşlardan birisi de FAO'dur. "Birleşmiş Milletler uzmanlık kuruluşlarından biri olan FAO, dünyadaki gıda ve tarımla ilgili çalışmalarını organize edip geliştirerek gıda güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır" (T.C Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023).

FAO (2023) verilerine göre, dünya genelinde en çok üretimi yapılan kültür bitkilerinin % 75'inin üretimi tozlaştırıcı böcekler tarafından gerçekleştirilmektedir (FAO, 2023). İngiltere’de arı nüfusunu korumak için yürürlüğe giren planlama yasası ile yeni binaların yapım aşamasında yerleştirilen ve arılar için yuva özelliği taşıyan özel üretilmiş tuğlaların kullanılması şartı getirilmiştir. Biyolojik çeşitliliği artırıp arı popülasyonunu desteklemek için uygulanan arı tuğlası projesindeki tuğlalar normal tuğlalarla aynı boyuttadır. Tek fark, üzerlerinde arıların girip çıkabileceği ve yuva yapabileceği küçük deliklerin tasarlanmış olmasıdır (Görsel 1) (Frearson, 2022).

Görsel 1. Green and Blue Şirketinin Ürettiği Arı Tuğlaları, İngiltere, 2022.

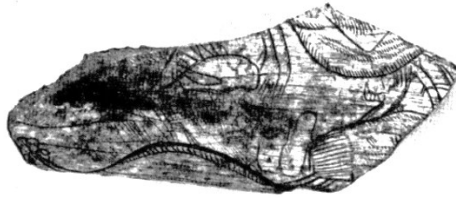
Kaynak: <https://www.dezeen.com/2022/01/24/bee-bricks-planning-requirement-brighton/> Erişim tarihi: 04.04.2024

Diğer ülkelerdeki gibi ülkemizde de ekosistemin bir parçası olan böcekleri koruma ile ilgili yapılan eylem planlarına gün geçtikçe daha fazla önem verilmektedir. Bu eylem planlarından bir tanesi de; Tarım ve Orman Bakanlığı'nın hazırladığı Ulusal Tozlaştırıcıları Koruma Stratejisi ve Eylem Planı (UTSEP) olup, tozlaştırıcı böcek türlerinin korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla oluşturulmuştur. Söz konusu eylem planı, 11. Kalkınma Planı'nın (2019- 2023) biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynaklar ile ilgili maddelerini de desteklediği görülmektedir (T.C Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023). Böceklerin ekosistemdeki konumuna bakıldığında yararlarından ziyade korku ve tiksinti duygusu ile bulaşıcı hastalıkların ve zararların ilk akla gelmesi, böcekler hakkında bilgi yetersizliği olduğunu düşündürmektedir. Bu olumsuz etkiler çok az tür tarafından gerçekleştirildiği gibi, doğal dengenin bozulması nedeniyle problemler böceklere atfedilmektedir. Ekoloji ile ilgili sorunların çözümlenmesi için böcekler hakkında bilgi sahibi olunması gerekliliği, çevre eğitimleri ve sanatsal etkinlikler üzerinden verilebilir.

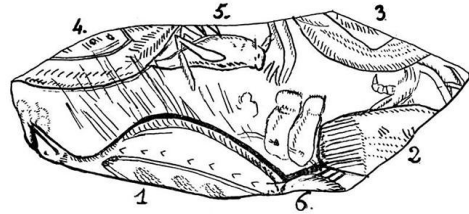
1.2.Kültürel Entomoloji

“Kültürel entomoloji, böceklerin ve diğer karasal eklembacaklıların edebiyat, dil, müzik, görsel sanatlar, tarih, mitoloji, politika, din, halk bilimi ve rekreasyon üzerindeki etkilerini doğa bilimleri ve sosyal bilimleri bir araya getirerek ele alan bir bilim dalıdır.” (Kazancı, 2017, s. 9-10). Tanımdan yola çıkarak, böceklerin insan kültüründeki konumunu temel alan çalışmaların çoğunlukla Kültürel Entomoloji ışığında ilerlediği anlaşılmaktadır. Bu yüzden insanlık tarihinin her sayfasında böceklerin izleriyle karşılaşılabilir.

İnsan böcek ilişkisinde böceklerle ilgili en erken izler, 20.000 yıl önce, Fransa’da bulunan Trois-Frères Mağarası’nda Cro Magnon’lar tarafından bizon kemiği üzerine çizilmiş bir cırcır böceği resmi (Bégouen, 1929, s. 188-196).

Görsel 2. Cırcır böceği çizimi bulunan bizon kemiği parçası, Trois-Frères Mağarası, Fransa.
Kaynak: Bégouen, 1929, s. 188-196

Görsel 3. Bizon kemiğinin üzerine çizilmiş cırcır böceğinin gravür çizimi.
Kaynak: Bégouen, 1929, s. 188-196

İnsan ve böceğin birlikte çizimi ise, Milattan Önce 8.000 yıllarına ait olduğu saptanan İspanya’daki Örumcek Mağarası’nda bulunmuştur. Bal toplayan kadınları gösteren çizimler kültürümüz etkileri açısından önemli sayılır (Klein B. A., 2007, s. 2).

Görsel 4’teki olağanüstü ayrıntılı görüntü bir arı kolonisine ulaşmak için halat merdivene tırmanan bir figürü göstermektedir. Balı keşfeden avcı ve toplayıcı olarak yaşayan insanlar böceklerin kendisini de besin olarak kullandığı çeşitli kaynaklarda bulunmaktadır.

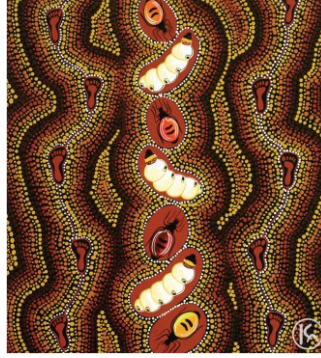

Görsel 4. Castellote, Teruel, İspanya'daki abrigo de Barranco Gómez'de bir bal avı sahnesi, yaklaşık 7.500 yıl önce. C: Martínez et al. 2021.

Kaynak: <https://www.atlasobscura.com/articles/honey-cave-painting> / Erişim tarihi:04.04.2024)

Eski Roma ve Yunan kültüründe böcekler tercih edilen yemeklerdendi. Birinci yüzyılda yaşamış olan Romalı bilim insanı ve yazar Pliny, un ve şarapla beslenen kın kanatlı larvalarının Roma aristokratları tarafından severek tüketildiğinden bahsetmiştir. Aristoteles, ağustos böceklerinin larva hallerinin en lezzetli oldukları dönem olarak tanımlamıştır (Elder, 2019).

Yerel halkların yaşamında böcek yemenin dışında mitolojik olarak da çok önemli rolleri vardır. Böceklere ilişkin mitlerin toplumsal uyumu, sosyal yapıyı belirleme ve ulusal kimliğin yapısını oluşturmayı sağlamasına en iyi örnek, “Avustralya Aborjinleri’nde “witchetty” olarak isimlendirilen bir güve kelebeği toteminde görülebilir (Görsel 5). Aborijin sanat sembolü olan ve cadı kurtçuğu da denilen güve kelebeği larvaları, larvanın basitleştirilmiş bir çiziminden oluşur genellikle vücudunun ve başının bölümlerini vurguladıkları görülebilir” (Cowan, 1992, s. 135).

Görsel 5. Marie Ryder, Aborjin sanatında witchetty larvaları,
Kaynak: <https://www.utopianeart.com.au/products/sp0076-witchetty-grubs/> / Erişim tarihi:04.04.2024

Mitlerine göre insanlar ve güve kelebeği metamorfozla birbirine dönüşebilmektedir. Bu şekilde, metamorfoza uğrayan insanlarla ilgili birçok mit üretilmiştir. Özellikle birçok uygarlıkta ise arılarla ilgili mitler yaygındır. Örnek olarak Hitit mitolojisine ait olan bir mitte arılar başrolde dir:

“Hitit Mitolojisindeki anonim anekdotlardan biri şöyledir: Bereketin tanrısı Telipinu çok kızar ve ülkesini terk eder. Onun yokluğunda ülkeyi büyük bir kıtlık ve kuraklık sarar. Babası, oğlu fırtına tanrısı Teşup’u ve birçok başka tanrıyı görevlendirir ama hiçbir tanrı Telipinu’yu getiremez. Tüm tanrıların annesi olarak bilinen ve arı ile sembolize edilen Hannahanna, işçi arılarından birini görevlendirir. Bir mağaranın derinlerinde Telipinu’yu uyurken bulurlar ve onu sokarak derin uykusundan uyandırır lar. Böylece uykusundan uyanan Telipinu ülkesine döner. Toprak tekrar canlanır, bereketlenir. Doğada dans ve uyum tekrar başlar” (Duran, 2019, s. 40).

Bu hikâyeler böceklere ve onların gelişimine dair anlayışları zenginleştirirken, aynı zamanda ilk uygarlıklardan günümüze kadar uzanan hikâyelerin ve kültürlerin paylaşılmasıyla sosyal bağlar da kurmaktadır. Mitolojide böceklerin yaygınlığı, mitoloji ile günümüzde gördüğümüz entomoloji disiplini arasında da yakın ilişkiler yaratmıştır.

Mitolojide Yunan şair Ovid’in “Metamorfozlar” adlı kitabında ana tema, bitkiler ve böceklerin dünyasıyla açık paralellikler kuran metamorfoz ve dönüşümdür. Bu mitolojik hikâyelerden biri olan Psyche’nin öyküsünde, etkileyici güzelliğe sahip prenses ile Lepidoptera (kelebek) arasında gizli bağlantılar olduğu görülmektedir.

Psyche, hem kelebek hem de ruh anlamına gelmektedir. Aslında Yunan folklorunda kelebek ruhun lideri; tırtıl ise ruhun ortaya çıktığı bedendir. Birçok böcek türü adını Yunan ve Roma mitolojisinden almaktadır. Bu böcekler arasında, yukarıda bahsettiğimiz Psyche ve onun Lepidoptera ile olan bağlarından ilham alan torba kurdu güveleri yer almaktadır. Bunun yanında, adını Yunan mitolojisindeki tamamı dişi amazon savaşçılarından alan ve dişi egemen karınca kolonilerine paralellik sağlayan amazon karıncaları bir başka çarpıcı örnek olarak görülebilir (Duffus, Christie, & Morimoto, 2021, s. 4).

Hikâyelerde mitlerde yer alan böcekler el sanatlarında ve resimde boya maddesi olarak işlev görmüştür. “Çok eski dönemlerden beri doğal boyamacılıkta kullanılan bazı böcekler; kermes, kırmızı, koşinil, Polonya kermesi ve lak böceğidir” (Begiç, 2020, s. 133). Bu böcekler buldukları ağaç ya da bitkilerin üstünden toplanarak boyamacılıkta kullanılmaktadır.

Görsel 6. Castellote, Teruel, İspanya'daki abrigo de Barranco Gómez'de bir bal avı sahnesi. Yaklaşık 7.500 yıl önce, 2021.

Kaynak: [https://www.atlasobscura.com/articles/honey-cave-painting./](https://www.atlasobscura.com/articles/honey-cave-painting/) Erişim tarihi:10.01.2024

Doğal boyamacılıkta çok kullanılan böcek türlerinin başında gelen kermes böceğini M.Ö. 3000 yıllarında Sümerler' de kullanmıştır. Eski Mezopotamya'da kırmızı boyamanın en önemli kaynağının kermes böceği olduğu bilinmektedir. Bir Babil şehri olan Nuzi (günümüzde Kerkük yakınlarında Yorgan Tepe)'deki arkeolojik kazılardan çıkan bir kil tablette, kermes böceğinin tekstil elyafını kırmızı renklere boyamada kullanıldığı ifade edilmiştir. Tevrat'ta M.Ö. 1400'lü

yıllarda kermesin boyamalarda kullanıldığına dair metinler bulunmaktadır. Persler kumaşların ve pek çok halının kırmızı renk boyamalarında kermes böceği kullanmışlardır (Karadağ, 2007, s. 66-67).

Kumaşların yanı sıra böceklerden elde edilen boya, sanatçıların da ana malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. “Aztekler ve Mayalar tarafından kullanılan ve kaktüsleri emen kırmızı böceklerin ezilmesiyle elde edilen parlak kırmızı boya olan Carmine, özellikle 16. yüzyıl Avrupa'sında sanatçılar ve tekstilciler tarafından çok yüksek fiyatlara satın alınmıştır” (Miller, 2021). Rembrandt ve diğer Hollandalı usta ressamların bu kırmızı rengi resimlerinde oldukça fazla tercih ettikleri görülmektedir.

Görsel 7. FieldMuseum of Natural History koleksiyonları, BA Klein; A. Van Dyck/Kamu Malı
Kaynak: <https://knowablemagazine.org/article/living-world/2021/alien-beauty-creepy-fascination-insect-art> Erişim tarihi:08.04.2024

Sanatta böcek parçaları ve ürünlerinin çeşitli kullanımları arasında (soldan sağa), bir Tibet at zırhı parçasını süsleyen lak böceğinden türetilen gomalak, Güney Amerika'da yapılan bir kulak süsüne dahil edilmiş yanardöner böcek elytra ve kırmızı Flaman ressam Anthony Van Dyck'in bir tablosundaki kokineal böceklerden elde edilen pigment görülmektedir.

Ayrıca böceklerden renk pigmenti elde etmenin yanı sıra mazı arısı sayesinde bulunan mürekkeple sanata ve bilime katkı sağlanmıştır. Günümüze kadar ulaşan Shakespeare'in oyunları ve Beethoven'in senfonileri, Carl Von Linne'nin çiçek tasvirleri ve Galilei'nin güneş ile ay çizimleri, Snorre'nin kral sagaları ve ABD'nin Bağımsızlık Bildirgesi'nin ortak özelliği demir mazı mürekkebiyle yazılmış olmasıdır. Suyu dayanıklı bu mürekkep, mazı arısının bitkide kimyasal bir yumru salgılamasıyla

oluşur. Bu mürekkep, Leonardo Da Vinci, Rembrandt ve Vincent Van Gogh'un önemli eserlerinde görülebilir.

“O küçük meşe arısı olmasaydı, Ortaçağ ve Rönesans'ın büyük sanatçılarıyla bilim adamlarının bu kadar çok sayıda korunmuş, okunabilir yazıları belki de elimize hiç geçmeyecekti. Elimizde sadece lamba isinden elde edilen mürekkep olsaydı, tüm eski fikirler, notalar, çizimler ve metinler, ya kötü saklama ya da birilerinin parşömeni yeniden kullanmak zorunda kalması yüzünden ıslanıp yok olacaktı” (Thygeson,2018 s 121-122).

El sanatlarında ise böcek resimleri sembol ve anlam yüklü desenler olarak karşımıza çıkar. Böcekler günlük eşyaların üzerinde, kıyafetlerde ve süs eşyalarında motif olarak yer almaktadır. Takı ve ziynet eşyalarında ya böceğin kendisi ya da böcek motifleri oldukça sık kullanılmıştır. Eski Mısır'ın kutsal böceği scarabe(gübre böceği) günümüzde bile geçerli tılsımlardan biridir. Bu böceğin yer aldığı yüzük, küpe ve broşlar bugün hala uğur olarak kullanılmaktadır.

Eski Mısır Uygarlığında, scarabe dışında diğer böceklere de önem verildiği çıkan eserlerden anlaşılabilir. Örneğin altın sinek kolyesi(Görsel 9) sadece bazı asker mumyalarında görülmektedir. Bu da savaşta azim ve cesaretle mücadele ettiğinin nişanesi olarak o askere verildiğini akla getirmektedir.

Görsel 8. Tutankamon'un Scarabe bileziği, MÖ. 14. yüzyıl
Kaynak: Mısır Müzesi/Erişim tarihi:09.04.2024

Görsel 9. Kraliçe I. Ahhotep'in altın sinekleri, İkinci Ara Dönem, 17 Hanedan, yak. MÖ 1580.
Kaynak: Mısır Müzesi/Erişim tarihi:09.04.2024

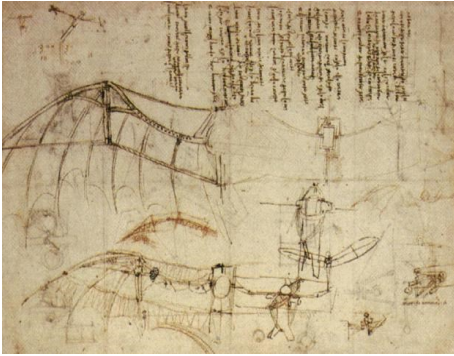
Yerli kabilelerden günümüze; sağlık sektöründe başta kanser olmak üzere, birçok hastalığın tedavisinde kullanılan ilaçlar böceklerden elde edilmektedir. Napolyon Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nda sinek larvaları, askerlerin

yararlarının iyileştirilmesinde kullanılmıştır. Antibiyotiğin direnç sağladığı yaralarda hala larva tedavisi devam etmektedir (Sverdrup-Thygeson, 2020). Adli entomolojide ölen kişi üzerindeki böcekler analiz edilerek ölüm yeri ve zamanı tespit edilebilmektedir.

Bilimin gelişmesiyle sağlık sektöründe olduğu gibi teknolojide yararlı keşifler için en çok kullanılan canlı grubu böcekler olmuştur. Binalardaki havalandırma sistemleri için termit yuvalarındaki yapı düzeninden yola çıkılmıştır (Gülperçin, 2023). Böceklerden esinlenerek üretilen böcek robotlar, bir kazada ya da felakette ulaşılması zor bölgelere gönderilmek üzere tasarlanmıştır. Helikopterin keşfinde yusufluklardan esinlenilmiştir. Yusufçuklar, ünlü ressam Leonardo da Vinci'nin (1452-1519) çizimlerinde de bulunmaktadır.

Sanat ve bilim arasındaki güçlü bağı fark eden ve çizimlerine yansıtan Leonardo da Vinci'ye göre sanatçı; sadece resim kurallarını bilmekle kalmamalı, doğanın yasalarını da çok iyi bilmelidir (Levy.'den akt Genç,2013, s. 23).Leonardo Da Vinci gerçek böcek ve sürüngenleri toplayıp detaylı incelemeleri sonucunda çizimler gerçekleştirmiştir. Çizimlerinin birisinde ejderha sineği silik de olsa görünmektedir (Görsel 10). Mekanik kanat mekanizmaları yapabilmek için referans olarak ejderha sineğini kullanmış, işleyiş mekanizmasını da aynı çizimde göstermiştir (Genç, 2023, s. 23). Leonardo da Vinci'nin çizimlerinde tasvir edilenler de dâhil olmak üzere kaydedilen en eski uçak tasarımlarından bazıları ornitopterlerdi; havaya yükselmek için kuşlara ve böceklere benzer şekilde kanat çırpan makinelerdi.

Gizmodo raporuna göre yüzlerce yıl sonra Rusya'daki bir mühendis ekibi, Serenity adı verilen yusufluk benzeri bir ornitopter ile böceklerden ilham alan Leonardo da Vinci zamanındaki çizimlerden esinlenerek yapılmıştır (Young, 2021).

Görsel 10. Leonardo Da Vinci'nin ejderha sineğinden yola çıkarak tasarladığı mekanik kanat mekanizmaları, 1488
Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/Leonardo_Design_for_a_Flying_Machine%2C_c._1488.jpg
/ Erişim tarihi:01.05.2024

Görsel 11. Drogonfly Ornitopter, Rusya
Kaynak:<https://interestingengineering.com/innovation/dragonfly-inspired-aircraft-performs-controlled-flight> / Erişim tarihi:01.05.2024)

1.2.1.Mitoloji ve Dinlerde Böcek

İnsanların dünyayı anlama ve yorumlama biçimleriyle şekillenen inanç sistemlerinde böcekler, farklı anlam ve sembollerle dini bir önem taşır. Bu nedenle din ve inanışlarda böceklerin yeri, farklı kültür ve inanç sistemlerine göre değişiklik göstermektedir. Bazı dinlerde böcekler korkutucu, veba yayan kötü ruhlar olarak nitelendirilirken, bazı dinlerde ise tanrılaştırılıp böceklere kutsal bir değer verildiği görülmektedir. İnsanlık tarihi için en önemli yerlerden biri olan Göbekli Tepe'de bulunan böcek kabartmalı taş sütun(Görsel 12), böceğin ilk uygarlıklar zamanından beri dini açıdan değerli olduğunu akla getirmektedir. Kabartmanın antenli ve altı bacadan oluşması, böcek tasvirinin doğruluğunu desteklemektedir.

Görsel 12. Göbekli Tepe'de taş sütundaki böcek kabartması
Kaynak: Schmidt, 2007, s. 90

Göbekli Tepe'deki gibi daha birçok uygarlığın dini törenlerinde ve inanışlarında önemli bir yer teşkil eden böcekler, mitolojide de karşımıza çıkmaktadır. Böcekler mitolojide tanrıdan mesaj ileten, yaratıcının temsilcisi olarak görev yapan ilahi bir gücün sembolü olan yaratıklar olarak tanımlanabilir. Birçok dinde ve inanışta böceklerin etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Dini kaynaklara bakıldığında; böcek, bazı uygarlıklarda dini sembol ve araç olurken bazı uygarlıklarda ise böceklerin kendisini tanrı olarak kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Özellikle hayvan ve bitki ruhlarının insanlar üzerindeki etkisine inanılan animistik dinlerde böceklere çok rastlanmaktadır.

Animizm, evrendeki canlı cansız tüm varlıkların içinde ruhların bulunduğunu kabul eden ilkel bir dini inanç biçimi olup bu inanca göre, böcek gibi canlıların, denizlerin ve göklerin hatta yağmur ve yıldırım gibi doğa olaylarının giz dolu etkisi olan birer ruhları vardır (Gilmore, 2023). Animizm etkilerinin görüldüğü Budizm'de de, insanlar öldükten sonra bir yabancı, bir kuş, bir sürüngen veya bir böcek olarak yeniden doğabilir. Tüm öğretilerine bakıldığında, böcekleri en çok koruyan din olarak; milattan önce altıncı yüzyılda ortaya çıkmış, pek yaygınlaşmamış bir din olan Jainizm kabul edilebilir (Cherry & Sandhu, 2013, s. 201). Jainizme göre, böcekleri öldürmek, karmik öğretisi açısından kötü sonuçlar doğurur. Bu dinde, suyun içinde görülemeyen böcekleri yutma korkusuyla geceleri su içilmemesi iyi olarak görülür. Jain rahipleri, fark etmeden böcekleri solunum yolu ile almamak için yüzlerini ince bir ağla örterler. Yumuşak süpürgelerle de göremedikleri böceklere veya diğer canlılara basmamak için geçtikleri yolları temizleyip gerekmediğince yürümezler(Campbell 1982'den aktaran Cherry & Sandhu, 2013, s. 202).

Özellikle arılar, insanlar için çok önemli sayıldığından çoğu inanışta tanrı olarak benimsenmişlerdir. Hinduizmde arı tanrıçası Bhramari Devi'nin adı, Hintçe'de "arılar" anlamına gelen "Bramari" kelimesinden türemiştir. Eski Yunan kültüründe de arıları koruyan Aristaios tanrısına inanılmıştır. Ayrıca Delphi rahibeleri tapınıklarda arı kılığında dolaşmaktaydı (Öztürk, 2016, s. 265).

Görsel 13. Hint Arı tanrıçası, Bhramari Devi.

Kaynak:<https://thequeensbeesproject.wordpress.com/2012/03/04/the-indian-bee-goddess-bhramari-devi/> Erişim tarihi:01.05.2024

Görsel 14. Rodos'un Arı Tanrıçası.

Kaynak:<https://womenandmyth.org/2008/10/28/the-bee-goddess-and-aswamedha/> Erişim tarihi:01.05.2024

Şamanizm'de, şamanlar kendilerinden geçerek ruhlar âlemine geçişlerinde aracılık eden hayvanları kutsal olarak saymakta olup bu hayvanların arasında böcekler de yer almaktadır.

Eski Mısır uygarlığında, sanat, din, mitoloji ve hemen hemen tüm söylencelerde gübre böceğinin(Scarabe) önemli bir yeri vardır. Bu böceklerin figürleri ve hiyeroglifleri Mısır'ın dinsel ayinlerinin temel öğelerinden biri olduğu varsayılır. Scarabe, tanrı Ra ile özdeşleştirilmiştir. Khepri olarak da bilinen güneş tanrısı, gübre böceğiyle temsil edilir. Vücudu insan, başı gübre böceği şeklindedir. O, ölümsüzlüğün simgesi ve ölümden sonra da yaşamın delili olarak algılanmıştır. Bu böcekler dışkılarını yuvarlayarak büyütür ve larvalarını bu kürenin içine aşılayıp yuvasına doğru yuvarlayarak gömer. Götürürken başları hep doğuya dönüktür. Oluşturdukları küre ve hep doğuya doğru hareket etmeleri, bu böceklerle güneşin hareketleri arasında ilişki kurulmasına neden olmuştur. Ayrıca, yavrularını hayatta tutmak için kendini besin olarak feda eder. Bu yüzden feda etmenin de sembolü olduğu düşünülmektedir (Saruhan & Tuncer, 2009, s. 24). Gübre küresi içindeki yumurtalardan larvaların ortaya çıkması da yaratılış ve yeniden doğuş ile bağdaştırılmıştır. Böylelikle Khepera, güneşi gökyüzünde iterek her gün doğmasını sağlayan tanrı olarak kabul edilmiştir. Bu gübre böceğine "Knepri" diyerek tanrılaştırdıkları gibi mumyalama sırasında kalbin yerine bu böcekleri koydukları gün yüzüne çıkarılan mumyalardan anlaşılmaktadır. Böceğin kalbi kötülüklerden temizleyeceği ve ölünün Osiris'le öbür dünyaya rahatça gidebileceği düşünülmüştür(Görsel 15).

Görsel 15. Ölüler Kitabı'ndan bir papirüs yaprağı

Kaynak: <https://www.historytoday.com/archive/foundations/thoth-and-khepri> Erişim tarihi:01.05.2024

Kelebekler, Mısır'da Osiris'in amblemidir. Osiris; öbür dünyayı, yeraltı dünyasını ve ölüleri temsil eder. Genellikle yeşil renkli olarak resmedilmekle beraber, başında kelebek kozasını andıran bir yapı bulunmaktadır. Bu da metamorfozu akla getirir. Tıpkı bir koza gibi mumyalanıp yeniden doğuşun gerçekleşmesini akıllara getirmektedir. Bu yüzden diriliş ve yenilenme tanrısı kabul edildiği düşünülür.

Görsel 16. Osiris

Kaynak: <https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr/misir-mitolojisi-ve-osiris/> Erişim tarihi:01.05.2024

Görsel 17.Tırtıl ve Kozası

Kaynak:<http://www.austinbug.com/callfor caterpillars.html> / Erişim tarihi:01.05.2024

Entomolojik mitoloji, genellikle varlıkların böcek ve insan formu (ve bunların kombinasyonları) arasındaki dönüşümlerini kullanır. Aztek ve Maya dinlerinde kelebeğin yeri çok önemli olup kelebeklerin, ölen savaşçıların ruhlarını taşıdıkları ve

yeryüzüne dönen yeni şekilleri olarak kabul edilmektedir. Tırtılın kelebeğe dönüşüm aşaması, yaşamdan ölüme geçişin bir evrilişi olarak inanılmaktadır. Örneğin, Aztek dininde Xochiquetzal, kelebek tanrıçasıdır ve üretkenliği ifade eder.

“Ağustos böceklerinin topraktan çıkması, Romalılar tarafından güç sembolü olarak kabul edilmiştir. Roma soyluları, saçlarını arkada toplamak için altından yapılmış ağustos böceği taşıyan broş kullanırlardı. Taocular ağustos böceğini, ölümden sonra vücuttan ayrılan ruh olarak kabul ederler. Çin’de, M.Ö. 1000 yıllarında ölüleri gömerken ağızlarına, yeşim taşından yapılmış bir ağustos böceği yerleştirerek ruhun bedenden ayrılmasını kolaylaştırmak istemişlerdir.” (Kazancı, 2017, s. 108).

Böcekler, birçok kültürün yaratılış mitlerinde de belirgin bir şekilde yer almıştır. Böceklerin bu rolde yaygın olarak tanınması, muhtemelen böceklerin, yaratılış sırasında veya hemen sonrasında dünyanın en eski üyeleri olarak var olmasından kaynaklanabilir. Yaratılış efsaneleri ile birlikte çeşitli toplumların astrolojik ve kozmolojik geleneklerinde yağmurun gelişiyile ilişkilendirilen su sembolleri olarak kullanılmıştır. “Amerika yerlilerinin mitlerine göre dünya su ile kaplı iken suyun dibindeki çamuru, su yüzüne taşıyarak karaların oluşumunda rol almışlardır” (Clausen’den aktaran Kazancı, 2017, s. 48). Amerika yerlileri mitlerinde böceklerin dünyaya gelişini yağmurun gelişiyile ilişkilendirirken, Hieronymus Bosch’un 1516 tarihli, Prado Müzesi’nde sergilenen “Haywain Triptiği”nin sol kanadının üstünde meleklerin Cennetten Kovuluş sahnesi resminde de benzer bir durum gözükmektedir. Aynı şekilde bulutlardan yağmur damlaları gibi dünyaya sürüyle düşmekte olan böcekler görülmektedir. Tanrı’nın cennetinden kovulan isyankâr meleklerin böcek sürüsüne dönüşüp dünyaya atılması tasvir edilmiştir.

Görsel 18. Hieronymus Bosch, Haywain Triptiği, Sol Kanat, Detay, 1500-02 Panel üzeri yağlıboya, 135 x 45 cm; 135x100 cm; 135x45cm, Madrid
Kaynak: Prado Müzesi/ Erişim tarihi:01.05.2024

Doğada binlerce böcek türü olmasına rağmen kutsal kitaplarda sadece karıncalar, bal arıları, çekirgeler, tırtıllar, uğur böcekleri, pireler, sinekler, sivrisinekler, cırcır böceği, eşek arıları, bitler, güveler, kurtçuklar ve yaban arılarının bahsi geçmektedir.

Hıristiyanlıkta, birçok dini resimde böcekler yer almıştır (Görsel 19). Pieter Bruegel'in 1562 yılında yaptığı "İsyan Meleklerinin Çöküşü" tablosunun ortasında, baş melek Mikail'in zırhlı figürü bulunur. Mikail Tanrı'ya isyan etmiş melekleri yener. Bu tabloda böceklerle beraber birçok hayvan yer alır. Ancak, böcekler özellikle de kelebek oldukça belirgindir.

Her ne kadar stilize edilmiş olsa da resimde yaban arısı, muhtemelen bir tehdit olarak ortaya çıkabilecek tuhaf bir yaratık olarak yer almaktadır. Bu eşek arısı, görünüşü itibarıyla muhtemelen dişidir. Bununla birlikte, resimde saldırgan bir tavır sergilememektedir. Eşek arısının tablodaki diğer hayvanlara göre büyük boyutta yapılması, onu gerçek halinden daha korkutucu göstermektedir.

Görsel 19. Pieter Bruegel, İsyankar Meleklerin Çöküşü tablosu ve tablodaki böcek detayları, Panel Üzerine Yağlı Boya, 117 × 162 cm, Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Müzeleri, Brüksel, Belçika, 1562. Kaynak: <https://oggito.com/icerikler/pieter-bruegel-Isyankar-meleklerin-dusus-1562/66840> / Erişim tarihi:01.05.2024

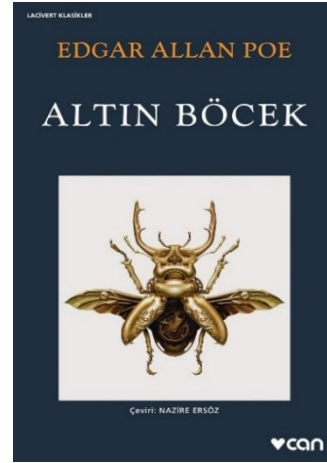
1.2.2 Sanat Dallarında Böcek

Böcekler din ve güncel yaşamda olduğu gibi, romanda, hikâyede, masalda şiirde, atasözlerinde ve deyimlerde sık sık kullanılmıştır. “Dilini eşek arısı soksun” , “Sinek avlamak” ve “Sinekkaydı tıraş” gibi deyimlerde halk arasında oldukça sık yer verilmiştir.

Edebiyattaki en önemli örneği, şüphesiz Franz Kafka'nın “Dönüşüm” adlı eseridir. Kafka, bu kitapta bahsettiği böceği bir metafor olarak okuyucuya sunmaktadır. Kafka, “Dönüşüm” adlı öyküsünde, böcek metaforu üzerinden eleştirel bir üslupla aslında toplum çözümlemesi yapmaktadır. Gregor Samsa toplumda ve aile içinde dışlanmasını, ezilmesini, aile bireyleri tarafından aşağılanmasını böcek metaforu üzerinden okuyucuya hissettirmektedir.

Görsel 20. Franz Kafka – Dönüşüm kitap kapağı

Görsel 21. Edgar Allan Poe – Altın Böcek kitap kapağı

Kafka'nın "Dönüşüm" adlı romanında kendini dev bir böceğe dönüşmüş olarak bulan kahramanı Gregor Samsa'dan ilham alan seramik sanatçısı Perihan Şan Aslan, bir röportajında özellikle ters dönmüş böcek formlarını üretirken ölüm ve öldürmek kavramlarını ele aldığını dile getirmiştir. Böcek denildiğinde insanlar tarafından ilk akla gelen kavramlardan birinin öldürmek olduğunu söylemiştir (Gökbel, 2018, s. 216). Ulusal ve uluslararası alanda seramik eserlerinde böcek imgesine yer veren türk ve yabancı sanatçılardan incelenen eserlerde böcek imgesi iki ve üç boyutlu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 22. Perihan Şan Aslan "İsimsiz" 50x100x15 cm, Seramik, 2004
Kaynak: Sanat Tasarım Dergisi / Erişim tarihi:05.05.2024

Böcekler, dünya sinemalarında hem konu hem de isim olarak filmlere girmiştir. Örneğin, dünya sinemalarında "Sinek" ve "Beter Böcek" adındaki filmler ilgiyle izlenmiştir. Korku-gerilim türünde böceklerle ilgili birçok benzer film bulunmaktadır. Bu tarz filmlerde böcekler itibarsız, kötü hayvanlar olarak ön plana çıkarılmaktadır. Bu türlerin yanı sıra, fantastik süper kahraman filmlerinde de böcek örnekleri görülmektedir. Diğer filmlerin aksine buradaki böcek figürü, insanlara zarar veren bir

canavar olarak değil, hikâyenin kahramanının özel güçlerini kazanmasını sağlayan bir varlık olarak gösterilmektedir.

Seramik gibi plastik sanatlar haricinde müzikle uğraşan sanatçılar da böceklerden ilham kaynağı olarak yararlanmışlardır. Besteciler böcekleri simgeleştirerek insanların çeşitli ruh hallerini anlatmaya çalışmışlardır. Dört genç, sözcük oyunu yaparak “Beat” (ritim) ve “Beetle” (böcek) sözcüklerinden türettikleri “Beatles” adını kullanarak dünyaca ünlü bir müzik grubu olmuşlardır (Saruhan & Tuncer, 2009, s. 22).

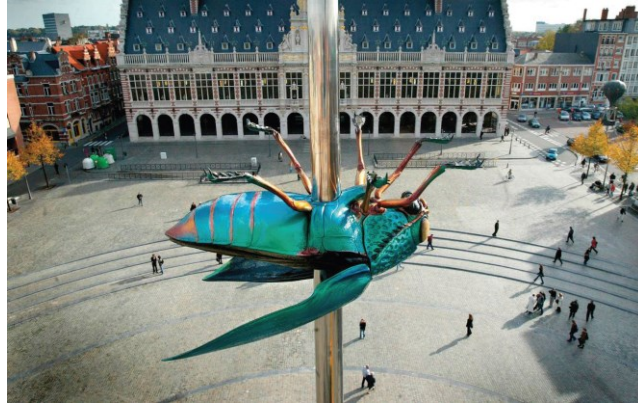
Filmlere müziklere ve edebiyata konu olan böcekler, mimaride yapı ve görüntüyü desteklemek ve fikir almak için de kullanılmıştır. Stuttgart Üniversitesi'nden Achim Menges ve Jan Knippers önderliğindeki ekibin tasarladığı, böcek kanadının yapısı araştırılarak geliştirilen strüktürde böceklerin kabuksu ön kanatlarındaki (elitra) ağ sistemine benzer bir çalışma yapılmıştır (Merdim, 2016).

Görsel 23. Böcek kanadının yapısı araştırılarak geliştirilen strüktür.

Kaynak: <https://www.arkitera.com/haber/bocek-kanadini-taklit-eden-ust-ortu/>Erişim tarihi:01.05.2024

Mimarinin yanı sıra heykel olarak da karşımıza çıkan böcekler birçok ülkenin şehir parklarında yer almaktadır. Leuven Üniversitesi Kütüphanesi önündeki yirmi üç metrelik yükseklikteki bir sütun üzerinde devasa bir mücevher böceği dikkat çeken eserlerdendir. Bu eser “Totem” olarak isimlendirilmiştir(Görsel 24).

Görsel 24. Leuven Üniversitesi'nin Kütüphanesi önündeki kınkanatlı "Totem" heykeli
Kaynak: Kültürel Entomoloji sayfa 42

Heykeldeki parlak kınkanatlı mücevher böceği moda sektöründe; giysilerde, takılarda ve ev tekstil ürünlerinde de görülmektedir. İngiliz İmparatorluğu Hindistan üzerinden 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Batı Avrupa pazarlarına mücevher böceği nakışı kullanarak çok çeşitli ürünler ihraç etmiştir. Böylelikle Hindistan'da parlak kınkanatlı böceğin takı ve tablolara süs eşyası olarak uygulanması bir gelenek haline gelmiş ve modada da yerini almıştır. Günümüzde Londra'da Victoria and Albert Müzesi'nde sergilenmekte olan 1868 yılına ait elbisede; yaklaşık beş bin adet mücevher böceği kanadı ve parçası kullanılmıştır (Begiç, 2020, s. 140).

1888 yılında Londra'da sergilenen Macbeth oyununda Dame Ellen Terry'nin performansı ve kostümü(Görsel 26), dönemin ressamlarından John Singer Sargent'i oldukça etkilemiş, onun tablosunu yapmak istemiştir. Sargent'in resmettiği tabloda Terry; Alice Comyns tarafından tasarlanan yanardöner böcek kanatları ile süslenmiş yeşil ipek ve mavi ikonik bir kostüm giymiştir. Tabloda Sargent, elbisenin bütün detaylarını göstermeye gayret etmiştir(Görsel 25).

Görsel 25.John Singer Sargent,
t.ü.y.b,1889,The Met Museum, 2012
Kaynak:<https://www.sott.net/article/226601-Where-Beauty-Transcends-Time-The-Archaeology-of-a-Dress> /Erişim tarihi:10.01.2024)

Görsel 26.Mücevher böceklerinden yapılan kostüm
Kaynak:<https://www.sott.net/article/226601-Where-Beauty-Transcends-Time-The-Archaeology-of-a-Dress> /Erişim tarihi:10.01.2024)

Sargent, yanardöner etkiyi empresyonist pigment damlacıklarıyla yakalamaya çalışmıştır. Böylece edebi bir eserin tiyatrodaki sergilenmesi sırasındaki böceklerle bezeli kostümün tabloya aktarılmasıyla böceklerin ışıltısı, resimdeki renklerle ışıldamaya devam etme olanağı bulmuştur.

BÖLÜM 2: RESİM SANATINDA ENTOMOLOJİK İMGELER

İmgelerin ilk izleri, insanların doğayla iç içe olduğu zamanlarda karşımıza çıkmıştır. “İmge, ilk kez ortaya çıktığı yerden ve zamandan birkaç dakika ya da birkaç yüzyıl için kopmuş ve saklanmış bir görünüm ya da görünümler düzenidir. İmgeler başlangıçta orada bulunmayan şeyleri gözde canlandırmak amacıyla yapılmıştır” (Berger, 1995, s. 10). Resimlerde anlatım biçimini güçlendirmek için imgelere başvuran ressamlar içgüdüsel bir dışavurumla formları estetik açıdan disipline etmeyi düşünmüştür. İlhamını yaşadığı çevreden alan sanatçının, doğanın bir parçası olan böcek imgesini sanatın tüm biçimlerinde kullanması da şaşırtıcı değildir.

Diğer hayvanların çizimleri gibi, böcek çizimleri de bir dekorasyon biçimi olarak başlamıştır. Bu mütevazı başlangıçtan itibaren böcek tasvirleri, eski toplumların mağara ve tapınak duvarlarından modern zanaatkarların resim ve dokumalarına kadar her şeyi süslemiştir.

Böcekler, tüm resim türlerinde ya birincil konu olarak ya da sadece resmin anlamını destekleyecek sembol görevi olarak işlev görmektedir. 14. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar resimdeki ana tema genelde din olduğundan böcek imgesi de dini sembol olarak İncil’de anlatılan olayların resmedilmesinde kullanılmış ve dua kitaplarının kenarlarına motif olarak işlenmiştir. Özellikle kelebekler, Orta Çağ el yazmalarının boyalı tezhiplerinde dekoratif amaçlarla kullanılmıştır. Bu açıdan böcekler, kuşlar kadar önemli hale gelmiş, hatta natüromortlarda ve portrelerde yer almıştır. Rönesans ve Barok dönemlerinde resimler oldukça gerçekçi ve natüralist bir anlayışla yapıldığından entomoloji adına belge niteliği taşıyarak sanat ve bilim ilişkisini kuvvetlendirmiştir.

20. yüzyıldan sonra natüralist geleneğini terk eden sanatçılar nesnelere anlam ve sembollerini üzerine yoğunlaşmışlardır. Özellikle de sürrealizmde çok kullanılan böcekler, sanatçıların eserlerinde metaforik anlamlara dönüşmüştür. Bunun yanı sıra form, şekil ve renk anlayışlarını gerçeklik kavramına göre yapmayan sanatçıların eserlerinde ifade gücünü arttırıcı değişikliklere başvurusu böceklerin resimdeki

etkilerini daha çarpıcı yapmıştır. Resimlerde geçmişten günümüze kadar gelen böcek imgesi gerek natüralist gerek metaforik bakış açısıyla resimlerde kullanılmaya devam etmektedir.

2.1. Böceklerin Natüralist Resim Geleneğindeki Yeri

Natüralist bir bakış açısıyla böcek imgeleri yapan ressamalar böcekleri doğal dünyanın bir unsuru olarak kompozisyonlarında gerçekçi bir şekilde tasvir etmişlerdir. Natüralist resim sanatı, bilimsel bir nesnellikle doğaüstü unsurlardan kaçınarak konuyu ele alma biçimi olarak görülebilir. “Felsefi açıdan Natüralist Sanat; duyular yoluyla algıladığımız dış dünyanın, dış gerçekliğin yansıtılmasıdır... Plastik açıdan; deneye ve gözleme dayanan, doğa özlemi sonunda ulaşılan gerçekliğin ifadesidir. Genel anlamıyla doğada var olan gerçekliğin betimlenmesidir” (Yalım, 2021, s. 269). Resimlerde böceklerin anatomisi, renkleri ve davranışları detaylı bir şekilde betimlenmiş olup natüralist böcek resimlerindeki minik canlılar genelde rahatsız edici hisler uyandırmak yerine, doğanın bir parçası olarak resme aktarılmıştır.

“Tarihsel süreçte ise; başlangıcından günümüze natüralist sanatın izini sürdüğümüzde, Antik Yunan natüralist sanatı bir milat, yeni bir başlangıç olarak karşımıza çıkar” (Yalım, 2021, s. 271). Bu sanat görüşü, natüralist bir bakış açısını biçimlendirme açısından önemlidir.

15. yy.’da İtalya’da Rönesans hareketinin başlamasıyla birlikte şematik soyutlamacı sanat anlayışı yerini tekrar natüralist sanata bırakır. Rönesans’ta Antik Yunan ve Roma’nın mirası olan natüralist sanat, Rönesans’ın ruhuna istemlerine göre yeniden ele alınır, Roma resim sanatında eksik olan perspektif de bilimsel perspektifin ve sonrasında hava espasının resme girmesiyle derinlik yanılması çözümlenir. Resim sanatı plastik unsurların yerli yerine oturmasıyla 16. yy.’da tam bir yetkinliğe ulaşır. Rönesans resim geleneği, klasik sanat anlayışı bundan sonraki sanat akımlarında da belirleyici olacak ve beş yüz yıl boyunca, Empresyonizme kadar devam edecektir. Rönesans Sanatı sonrası sanat akımlarının felsefeleri, iddiaları ne olursa olsun Natüralist Sanat anlayışı içinde kalmış olmaları ve kendilerini aynı dille ifade etmeleridir (Yalım, 2021, s. 275).

Rönesans ve Barok döneminde sembolik anlamlar kullanan bazı natüralist ressamın ana amaçlarından kopmayıp doğal dünyayı ve nesnelliği gerçekçi bir şekilde izleyiciye sunmaya çalıştıkları resimlerinden anlaşılabilir. Gerçekçilik ve sembolik anlam açısından özellikle Almanya ve Hollanda'da 15. yüzyıldan kalma birçok portreye eklenen gerçekmiş gibi duran sinekler dikkat çekicidir. Bu dönemde birçok zengin ve soylu ailenin portreleri yapılmış olmasına rağmen içlerinden 1470 yıllarına ait "Hofer ailesinden bir kadın portresi" adlı eser, günümüzde üzerindeki sinek imgesiyle dikkatleri üzerinde toplamıştır. Eserdeki portrede başın üzerine resmedilmiş sineğin bulunma durumu düşündürücüdür. Lekesiz ütülü bir kumaşın üzerindeki sinek, izleyiciye sinir bozucu gözükmekte olup akıllara: "neden orada?" sorusunu getirmektedir. Kürklü kaliteli kumaş, metal tokalar ve altın yüzüklerden anlaşıldığı kadarıyla soylu ve zengin bir kişinin resmindeki sinek, sanat camiasını araştırmaya yöneltmiştir. Bunun üzerine sanat yazarı Dr. Francesca Whitlum-Cooper bu eser için: "Ulusal Galeri 1'deki koleksiyonun en tartışılan parçası olabilir" demiştir (NationalGallery, 2022).

Görsel 27. Bilinmeyen Svabya sanatçısı, Hofer Ailesinden Bir Kadının Portresi, 1470. t.ü.y.b, 53.7 x 40.8 cm. Ulusal Galeri
 Kaynak: <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/swabian-portrait-of-a-woman-of-the-hofer-family>. Erişim tarihi: 18.01 2024

Sanatta, sinekler genellikle ölümün sembolü olarak hizmet etmiştir. Bu nedenle portre için para ödeyenler, resmin içindeki sinek fikrini hoş karşılamış olabilir. Resimdeki sinek ve modelin elinde tuttuğu “Unutma Beni Çiçeği” birlikte ele alındığında, ölümünden sonra yapılmış modelin anısına ait bir portre olma olasılığını artırmaktadır.

Bazı sanat tarihçileri ise; sinekleri, sanatçıların kendi yeteneklerinin bir göstergesi olarak resimlerine dâhil ettiklerini, izleyiciye gerçekçi bir aldatmaca yaşatarak resmin gerçekliğini bu şekilde artırdıklarını iddia etmişlerdir. İzleyicilerin kafasını karıştırarak tablonun üzerinde gerçek bir sinek olup olmadığını merak etmelerini sağlamak için eklendiğini düşünmüşlerdir (Makowiecky, 2021).

Sinek, ortaçağ el yazmalarının kenar boşluklarında ve resim çerçevelerinde genellikle eğlenceli bir aldatmaca özelliği olarak görünür. Resimdeki sinek de, gerçeklik ve yanılsama algımızın arasında gidip gelmektedir. Sineğin detaylı şeffaf kanatları ve gözleri, cılız bacaklarının kumaşa düşen gölgesi o kadar gerçekçidir ki, bir saniyelikliğine canlanıp o resmin üzerine konma eylemini gerçekleştirmektedir. Bu durum, illüzyonizmin devrim niteliğinde bir teknik olarak ortaya çıktığı M.Ö. 5. yüzyıla kadar uzanan Batı sanatının kökenlerini çağrıştırmaktadır. Yunan ressamlar, kuşları gerçek zannetmeleri için kandırarak gerçekçi natüremortlarla izleyenleri hayrete düşürmüştür. Bu tür hileler, kökleri aldatma ve büyülenme arzusuna dayanan bir sanat biçimi olan resmin özünü tanımlamakta olduğu varsayılır (Makowiecky, 2021).

Resimdeki model bu olayı bilirmişçesine hafifçe kalkık dudaklarıyla, sanki büyüüne kapılma beklentisinden zevk alıyormuş gibi hileyi takdir ettiğini izleyiciye sorgulatmaktadır. Bu durumla ilgili Vasari'nin *Lives of the Painters*'da yaptığı kısa referansla bilinen bir hikâyesi vardır:

Giotto, ustası Cimabue'nin stüdyosuna vardığında bir şövale üzerinde yapılmakta olan bir portre buldu. Giotto, resmin konusunu burnunda duran bir sinek çizdi. Usta stüdyoya döndüğünde, sineği defalarca fırçalamaya çalıştı. Bu, dolaylı olarak genç Giotto'nun dehasının fark edildiği ve yeni bir gerçekçilik alanının

açıldığı andı. Hikaye hızla diğer sanatçılara aktarıldı. Leonardo ve Pheidias arasındaki kurgusal diyalogda Giovanni Paolo Lomazzo, Leonardo'ya genç Andrea Mantegna'nın, Aziz Jerome tablosunda bir aslanın kırıplarına bir sinek çizerek Mantualı ustasını nasıl kandırdığını anlattırır; Mantualı usta, onun yeteneklerini kıskanarak, kibirli çırağını Bellini ile çalışması için gönderir (Lomazzo 1974, I.93-4). Bu hikâyelerde sinek, ressamın sanatını gizleyen sanatı, sıradanlıktan doğan bir gösterişi, mükemmelleşen bir tahrifatı işaret eder (Lomazzo, 1974, s. 4).

Sanatçı, bu eşsiz sinek benzetimiyle yaşam benzerliği duygusunu yakalamaya çalışmış olabilir. Fotoğraf makinesinin icadından önce, yüzyıllar boyunca pek çok sanatçının nihai hedefleri, bir yaşam benzerliği duygusunu oluşturabilmek amacıyla zamanda bir anı yakalamaya çalışmışlardır. Sanatçı, resmi olduğu gibi o an başına konan sinekle boyaması ile anı yakalamış olabilir.

Benzerlik ve resimle anı yakalama ustalarından biri de Albrecht Dürer'dir. Aslında Dürer'in çoğu eseri dini temalar içermektedir, ancak doğaya da düşkün olduğu özellikle suluboya resimlerinden ve yazılarından anlaşılmaktadır. Doğadaki taş ve böcek gibi unsurları gözlem yaparak gerçekçi bir şekilde resmetmiştir. Proportion Üzerine İncelemesi'nde, "Doğadaki yaşam, bu şeylerin gerçeğini anlamamızı sağlar, bu yüzden ona dikkatle bakın, onu takip edin ... Çünkü gerçekten, sanat doğaya gömülüdür; onu ortaya çıkarabilen, ona sahiptir" yazmaktadır (Potter, 2005). Yaptığı doğa sahnelerinde egzotik hayvanlar, özellikle böcekler Dürer'in çalışmalarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. "Böcekler, sanatçının Rönesans dönemindeki doğa ilgisine çok uygun olsa da, çağdaşları tarafından en aşağılık yaratıklar olarak düşünülmüştür ve dönem sanatı için pek de uygun odak noktaları değildir" (Potter, 2005). Çağdaşlarının aksine Dürer, benzeri görülmeyen ve kendisinden sonraki böcek resimleri için de ilham olan bir geyik böceği resmi yapmıştır. "Dürer'in doğaya olan yoğun ilgisi Rönesans'ın tipik bir tezahürüdür. Bu kadar özen ve saygıyla resmedilen bu böcek, sayfanın üzerinde belirirken adeta kahramanca görünmektedir" (Getty, 2024). Dürer "Geyik Böceği" resmini, natüralist bir özellik ile gerçekçilik hissi veren hassas çizgiler ve titiz gölgelendirme teknikleri ile tasvir ettiği anlaşılmaktadır. "Dürer'in bu mütevazı böceği gerçekçi bir şekilde tasvir etmesi, doğadaki en ufak şeye

bir övgüdür; genellikle göz ardı edilen veya anında yok edilen, önemi cehalet veya ihmal nedeniyle kaybolan şeye. Nesli tükenmekte olan geyik böceği için de durum böyledir; tamamen zararsız ama görünüşte uğursuz, kaybolan ormanlık yaşam alanında kolayca ezilir” (Potter, 2005). Bunun yanı sıra resmin altına attığı A ve D’den oluşan monogramında A’nın boynuzları olması, tıpkı Kafka’daki “Dönüşüm” kitabındaki karakter gibi, kendisi ile geyik böceğini özdeşleştirmiş olduğu düşünülebilir.

Görsel 28. Albrecht Dürer, Geyik Böceği, kağıt üzerine suluboya, J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles, 1505

Kaynak: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Albrecht-D%C3%BCrer/1200394/Geyik-B%C3%B6ce%C4%9Fi,-1505..html> /Erişim tarihi:20.01.2024

Hristiyan inancında ise, bu böcek hem dini hem de entomoloji bakımından önem teşkil etmektedir. Geyik böceğinin pupa evresindeki gelişimi ve sonucundaki dönüşümü İsa’nın yeniden dirilmesiyle de ilişkilendirilebilir. Bu dini ilişki, Kuzey Rönesans ressamı Jan Sanders Van Hemessen’in resimlerinde ölümden sonraki hayatı anlatmak için figürün arkasına kelebek kanatları yapması, Bruegel ve Bosch’un resimlerinde ise cennetten düşen asi melekleri cezalandırma sonucu böcek uzuvlu kötü varlıklara dönüştürmeleri ile devam ettiği düşünülebilir.

Ortaçağ ve Rönesans'ın başlarında dini böcek sembolleri, 16. yüzyılda Katolik kilisesindeki reformlar nedeniyle resimlerde yer almamaya başlamıştır. O dönemde, resimlerde dini tasvirlerle geçici olarak yasak getirilmesi, Batı Sanatı ile dinin ayrılmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, Reform sonrasında böcekler sanatçılar tarafından farklı amaçlarla kullanılmıştır. 17. Yüzyılda Belçika ve Hollanda'da, daha az dinsel sanat türleri yapılması manzara ve natürmort dalgalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Marcel Dicke (2000) araştırmasında 17. yüzyılın, hem böcekleri içeren toplam parça sayısı hem de temsil edilen böcek türlerinin çeşitliliği açısından batı tarihinin en zengin dönemini oluşturduğu sonucuna varmıştır (Klein B. A., 2007, s. 5).

1648'de Hollanda, İspanya'dan bağımsızlığını kazanarak büyük bir ekonomik refah dönemini başlattı. Gelişen uluslararası ticaret ve gelişen kapitalist ekonomi, yeni zengin bir orta sınıfın ortaya çıkmasına neden oldu. Zengin tüccarlar yeni bir tür himaye ve sanat piyasası yarattılar. Sanat eserleri sipariş edecek güçlü bir monarşi veya Katolik Kilisesi olmadan (Hollandalılar Protestandı), sanatçılar doğrudan alıcılar için üretim yaptı. Bugün olduğu gibi, alıcılar sanatı ya profesyonel satıcılardan ya da stüdyolarındaki sanatçılardan satın aldılar. Büyük tarihi, mitolojik veya dini resimler gibi konular artık istenmiyordu; alıcılar evlerini dekore etmek için portreler, natürmortlar, manzaralar ve tür resimleri (günlük yaşam sahneleri)tercih etmişlerdir. Yeni bağımsız ülkeleriyle ve ticaret zenginlikleriyle gurur duyan bu kişiler, başarılarını yansıtmak için sanat eserlerine yönelmiştir. Rekabetçi bir açık pazarda, sanatçılar da uzmanlaşmaya başlayıp isteğe ayak uydurmuştur (Robinson, tarih yok).

Dini konuları terk eden sanatçılar, sıradan nesnelere odaklanmış, özellikle natürmort çalışmalarına yönelmişlerdir. Ancak, sanatçıların dini sembollerden vazgeçemedikleri eserlerinde bulunan imgelerden anlaşılabilir. 17. yüzyılda boyanmış natürmortlarda, nesnelere genellikle tüm dünyevi şeylerin, ölümün kesinliğinin (Vanitas), kutsal tutkunun ve dirilişin gizli bir alegorisini içermektedir. Bu alegorilerde, böcekler ve kelebekler belli bir süre Ortaçağ'ın gizemli oyunundaki aktörler gibi belirli roller oynamaya devam etmiştir.

Görsel 29. Balthasar van der Ast, Kabuklu ve Laleli Meyve Natürmortu, 46x64 cm, Panel üzerine Yağlıboya, 1620, Mauritshuis müzesi, Lahey, Hollanda
Kaynak: <https://www.mauritshuis.nl/en/our-collection/artworks/1066-fruit-still-life-with-shells-and-tulip/> Erişim tarihi: 25.01.2024

17. yüzyılda, sinekler ve diğer zararlılar, komisyoncuların evlerini onlardan korumak için sıklıkla resimlere yerleştirilmiştir. Bir süre, günah, çürüme, ölüm ve melankoli gibi dini sembol olarak eserlere işlenmişlerdir. Hıristiyanlıkta, sinekler, Yeni Ahit'te 'şeytanların şefi' unvanını alan eski Asurlular ve Fenikeliler'in bir tanrısı olan Beelzebub (Baalzebub) ile ilişkilidir. Bir efsaneye göre, sineklerle bir zamanlar Canaan'a veba gönderilmiştir (Nastyuk, 2019). Böylelikle sineklerin ve istenmeyen böceklerin resimleri yapıp asıldığında, resmin olduğu eve böceklerin gelememesi inancıyla vebadan korundukları düşüncesi ortaya çıkmıştır. Örneğin dönemin natürmort özelliklerini yansıtan Balthasar van der Ast'ın "Kabuklu ve Laleli Meyve Natürmortu" eserinde çini tabağının içindeki meyvelere uçuşan sinek ve böceklerle bu düşünce pekiştirilmiş olabilir. Bunun yanı sıra böcekler tarafından kemirilen egzotik meyvelerle de varoluşun güvencesizliğini hatırlatmak için yapıldığı düşünülebilir.

Natürmortlarında böcek bulunan sanatçı örnekleri arasından bazıları Yaşlı Jan van Kessel (1626-1679), Rachel Ruysch (1664-1750), Jan van Huysum (1682-1749) Paulus Theodorus van Brussel (1754-1795)dir.

Van Kessel, genellikle bakır destekler üzerine birçok küçük resimden oluşan ayrıntılı, çok parçalı kompozisyonlar üzerinde çalışmıştır. Bu tür paneller, üzerinde tasvir edilen böcek örneklerini içeren dolapların kapıları için tasarlanmış olabilir, Bu yüzden entomolojinin birebir gelişmesine katkıda bulunmuştur. Ancak “daha sonra sanatsal özelliği daha ağır basınca paneller çerçevelenip anıtsal sanat eserleri olarak birlikte asılmıştır. Böylelikle büyük boyutlu ölçeklerle yapılan çoklu panellerden oluşan çalışma formatı, sanatçının kompozisyonlarının yaratıcılığını desteklemiş ve doğal formları yakalama yeteneği için yüce iddialarda bulunduğu Van Kessel'in uygulamasının bir imzası haline gelmiştir” (the Metropolitan Museum, 2019). Kessel, bir böcek bilimci de olduğu için böceklerin kendine has yapılarını çözümlenmekte zorlanmamış ve karmaşık detayları yakalama konusunda olağanüstü incelikte işler çıkartmıştır. Bir böceğin yanardöner kabuğu, bir tırtılın yumuşak gövdesi, sayfada kıvrılarak ya da uçup gidecekmiş gibi duran böceklerin gerçekçiliği sanatçı tarafından gözler önüne serilmiştir. Dönemin burjuvazi kısmı Kessel ve çağdaşlarının böcek resimlerine büyük ilgi göstermiştir. 17. yüzyıl Avrupası'nda doğa tutkusunun zirveye çıkmasıyla sanatçılar doğa çalışmalarına yönelmiştir.

Görsel 30. Jan van Kessel, Böcekler, Kelebekler ve Bir Yusufçuk, Parşömen üzerine siyah tebeşir, sulu boya ve guaj, 10,8 x 24,1 cm, 1662

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/366820> Erişim Tarihi: 15.01.2024

Çizimde Afrika'ya özgü güveler, Avrupa böceklerinin ve Amerikan kelebeklerinin yanında sürünmektedir. Bu türlerin birçoğu, erken modern Avrupalı koleksiyoncular tarafından küresel ticaret ve sömürgecilik ağları aracılığıyla biriktirilen koleksiyonlardır. Van Kessel, eserde gördüğümüz böceklerin bazılarını

diğer sanat eserlerinde tasvir ederek, motifleri yeniden kullanarak yeni kompozisyonlar yaratmıştır (the Metropolitan Museum, 2019). Van Kessel'in çalışmalarının dikkat çekici yanı, resimlerinin konusu değil onları nasıl tasvir ettiğidir. Böcekler ölü bir şekilde kâğıda sıralanmak yerine canlı görünüp her an hareket edecek durumdadır. İlk bakışta bilimsel gözükse de bir süre baktıktan sonra böceklerin mutlak ölçeklerde olmadığı gibi yaşam alanlarının da birbirlerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Van Kessel'in motif listesindeki böcekleri karıştırarak, doğada asla görülemeyecek karışıklıklar yaratan çeşitli türleri bir araya getirmiştir. Bu hayali kombinasyonları üretirken sanatçının yaratıcı gücü ve sanatı kullanarak doğa üzerindeki kontrolü ele aldığı görülür. Yani burada sanatçının çok fazla yaratıcı çaba sarf ettiği, bilinçli estetik seçimler yaparak kompozisyon oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Bu tür resimlerde iki etken vardır, birincisi bilimsel gerçeklik ile bilime katkı sağlanırken ikincisi ise sanat düzeyindedir. Estetik güzellik ve sembollerle anlatımın iç içe girdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra 17. yüzyılın en başarılı Hollandalı natürmort ressamlarından biri olan Rachel Ruysch, resimlerinde böcek resmettiği gibi gerçek kelebek kanatlarını da resimlerine eklemesi dikkat çekici bir unsur olmuştur. Ruysch'un eserlerinde, minik böcekleri özenle tasvir ettiği görülmektedir; bir tırtılın dal üzerinde ilerlemesi, bir arının haşhaştan polen toplaması, beyaz bir kelebeğin yaprakları böcekler tarafından yenmiş bir güle konması titizlikle ve tüm gerçekliğiyle yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca arka planı koyu yaparak öndeki çiçek ve böceklerin ön plana çıkmalarını sağlamıştır. Sanatçı, resimlerinde solmuş çiçekler ve gezinen böcekler üzerinden ölüm ve yaşam kavramlarını dile getirmiş olabilir. Çünkü o dönemde; "...Hollandalı ve Flaman sanatçılar, çiçek resimlerindeki böceklere hem sembolik hem de natüralist unsurlar olarak yer vermişlerdir. Tırtıl ve kelebek geleneksel olarak ölüm ve diriliş fikriyle ilgiliyken salyangoz ve kelebek, dünyevi ve ruhsal olanı işaret eder" (Wheelock, 1999, s. 38).

Bu dönemde böceklerin natürmortlarda zengin ikonografik kullanımı, genellikle yanlış bilgi ve olgusal temsillerin bir karışımından oluşan folklorla ilişkilendirilmektedir ve 17. yüzyılda doğa bilimcilerin ilk bilimsel çalışmalarına başlamalarının temelini oluşturmaktadır. Bir biyologdan çok sanatçı olan böcek

ressamlarından biri de Maria Sibylla Merian'dır(1647-1717). Ortaçağ kökenli eski estetik gerçekçiliğini pratik olan gravür geleneğiyle uzlaştırarak, böcekler üzerine modern bilimsel araştırma ve yazıların temelini oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Böylelikle dünyanın ilk böcek bilimcilerinden biri olan doğa bilimci ve ünlü sanatçı Maria Sibylla Merian, bol resimli biyografisiyle bilim ve sanatı birleştirmiştir.

17. yüzyılda, bitkilerle uğraşan kadınların cadı ilan edilerek öldürülebildiği, bilim adına erkeklere fon verilip kadınlara verilmediği bir dönemde, ressam ve entomolog olan Maria, böcekler hakkında yaptığı resimleri satarak kendine fon oluşturmuş; böylece okyanusları geçerek entomoloji hakkında kitap yazıp resimler yapabilmıştır. Sonucunda metamorfoz sürecini ilk kanıtlayan ve araştırmalarını ortaya koyup resmeden Merian, entomoloji ve sanatın ilişkisini farklı bir boyuta taşımıştır. Bununla birlikte bu çalışmaları ve çizimleri ile Maria, böceklerin çamurun içinden kendiliğinden oluştuğuna dair inancın ortadan kaldırılmasına yardımcı olmuştur (Klein,2017).

Metamorfozu betimleyebilmek için canlı varlığı başlı başına bir dünya kılan bir albüm çizmiştir. Örneğin bir tırtılın kozaya girip kelebek olarak çıkmasıyla oluşan metamorfoz sürecini ayrıntılarıyla görselleştirmiştir(Görsel 31). Resimlerine bakıldığında, böcekleri ve habitatlarını, yedikleri besinler de dahil olmak üzere, tek bir ekolojik bileşime getiren ilk natüralist olarak kabul edilebilir.

“Maria Sibylla Merian, Yeni Dünya'dan flora ve faunanın resimlerini içeren kitabı olan “Metamorphosis Insectorum Surinamensium”da, gençliğinden itibaren böceklerin incelenmesiyle nasıl ilgilendiğini anlatmaktadır: ‘Her şey doğum yerim Frankfurt’ta keşfettiğim bir ipek böceğiyle başladı. Ardından çok güzel kelebeklerin tırtıllardan dönüştüğünü fark etmemle bulabildiğim tüm tırtılları toplamaya ve metamorfozlarını gözlemlemeye koyulmam bir oldu... Böceğin portresi tek bir görselde ‘tırtılların, solucanların, kelebeklerin, güvelerin, sineklerin ve benzeri hayvanların yiyeceği olan bitkiler ve bu hayvanların zaman, mekân ve özellikleri bakımından geçirdikleri dönüşümleri’ kapsayacak şekilde resmedilir” (Coccia, 2023).

Görsel 31. Maria Sibylla Merian, Mavi kelebeğin baskısı. Levha 9, Metamorfoz.

Kaynak: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/129308> Erişim: 20.02.2024

Görsel 32. M. Sibylla Merian, Kakao Dalı Levha 26, Metamorphosis, 1705

Kaynak: https://nl.wikisource.org/wiki/Merian_-_Metamorphosis_%281705%29/26 Erişim Tarihi: 20.02.2024

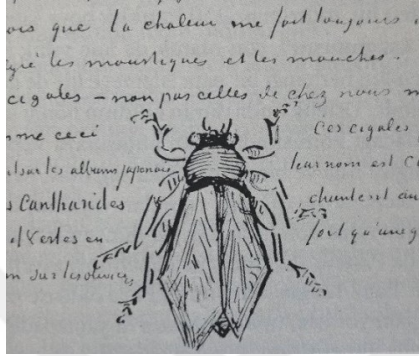
Genellikle kapalı kompozisyon şeklinde resimlerini yapan sanatçı, her iki görselde de bu geleneğini sürdürmüştür. Mavi kelebeğin baskısında, kelebeğin dönüşümü döngüsel ilerlerken beslendiği bitki olan nar da ters bir döngüyle ele alınıp çiçekten nara doğru geçişi gösterilmiştir. Ayrıca her iki görselde de yapraklarda böceklerin oluşturduğu delik gibi zararlar görülmektedir. “Böcekler tarafından zarar görmüş yapraklarda zaman zaman oluşabilecek kusurlar, bilimsel gözlem anlayışının temel önemini taşır. Bu kusurlar, estetik olarak mükemmel ve idealize edilmiş örnekler üzerinde yoğunlaşan nesnelleştirici bir bakış açısı yerine, bitkilerle böcekler arasındaki karmaşık ilişkiyi keşfetme aracı olarak hizmet eder” (Büyükgüner & Savçın, 2023).

Merian’ın resimlerindeki kompozisyonlar, öncülerinin kullandığı mekânsal düzenlemelerle benzer bir şekilde tasvir edilmiştir. Resimlerin arka planı düz, beyaz bir yapıya sahip olup bitkiler ve böcekler arka plandan ayrı bir şekilde izole edilerek yapılmıştır. Fakat Merian’ın resimleri, öncülerinden iki yönden farklı özellikler taşır. Birinci farklı özellik; tek bir resimde tüm aşamaları göstererek, böcekler ve bitkiler arasındaki bağlantıyı ortaya koymaya çalışmasıdır. İkinci ayıran özellik ise gerçekçi bir şekilde resmederek üç boyutlu etki oluşturmaya çalışmasıdır. Bitkilerde realizm

çizgisini aşarak üç boyutlu etki yaratmaya çalışılırken kelebeklerde özellikle; düz ve açık duruşlarıyla, ayrıntılı detaylarıyla entomolojik sergileme biçimi temel alınarak, koleksiyon örnekleri gibi tasvir edilmiştir. Görsel 32'deki; kakaonun oluşumu ve kakao ağacını tek dölleyebilen tatarcık sineğinin yaşam döngüsü resminde durum biraz farklıdır. Resmindeki böceklerde entomolojik formalizmi koruma endişesinin yanı sıra, döllediği kakao bitkisini de böceğin daha önüne geçecek şekilde ayrıntılı yapmıştır. Sebebi, çikolatanın kökenini araştırmak istemesiyle büyük risk alarak okyanusu aşır bilinmeyen bir ülkeye seyahat etmesi olabilir. Bununla birlikte Avrupalı'ların ilk kez sihirli bir şekilde gemilere ulaşan kakao çekirdeklerini üreten bitkinin gerçekte neye benzediğini Maria'nın çizimleriyle görebilmiş olduğu varsayılmaktadır.

Rachel Ruysch ve Maria Sibylla Merian'in natürmortları ve böcek tasvirleri ile bilim ve sanat ilişkisinden doğan dönem,18. Yüzyılda Rokoko dönemiyle daha ihtişamlı ve dekoratif hale dönüşmüştür. Kraliyet sarayının üyeleri ve saygın aileler evlerini dekore ederken daha çok güç gösterisi olan av sahnelerine yönelmiş ve resimlerde böcekler, avların çevresinde uçuşurken tasvir edilmiştir. Bu durum bir süre devam etmiş ancak 19. Yüzyılda sanatçılar bu etkiden çıkıp doğanın anlık görüntülerini kendi duyguları ile ifade ederek sanat eseri üretmeye başlamışlardır. Böylece her sanatçının eseri anlam bakımından farklılıklar göstermiş olup, eserler sanatçının yaşamına ve iç dünyasına dair ipuçları taşımaya başlamıştır. Bu dönem ressamı, doğayı izleyerek resim yapmaya yoğunlaşmışlardır. Doğayı gözlemleyerek resim yapan Van Gogh gibi sanatçıların eserlerine doğayla birlikte böcekler de dâhil olmuştur. "Doğanın ve yaşamın döngüsünü bir şekilde resmine yansıtmak isteyen, bu döngü karşısında hem hüzünlünen hem de sevinç duyan Van Gogh, bir tırtılın kelebek olma süreci, bir güvenin gelişim evreleri karşısında da aynı duyguları hissediyordu. 'Kelebekler' serisini de bu doğal döngüyü hem yakından gözlemlemek hem de bir şekilde kayıt altına alabilmek için yapmıştı" (Gogh, 2016, s. 71). Van Gogh kelebek ve güveler haricinde karşılaştığı böcek türlerini de merak etmiş, ilgisini çizmiş olduğu eskizlerle pekiştirmiştir, Bu eskizleri Teo'ya da göndermiş, yeni karşılaştığı böceklerden detaylı bir şekilde bahsetmiştir:

“Çekirgeler, bizim oradakilere benzemiyor. Bunlar, şu cinsten, Japon albümlerimizde gördüğümüz gibi daha çok; kuduz böcekleri, zeytinlerin üstünde altın ve yeşil sürüler halinde dolaşıyorlar. Çekirgelerin (bunlara ağustosböceği deniliyor sanırım)sesleri kurbağa sesleri kadar yüksek” (Jansen, Luijten, & Bakker, 2015, s. 177).

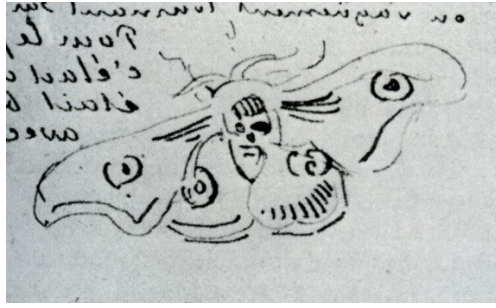
Görsel 33. Vincent van Gogh, Ağustosböceği, Kağıt Üzerine Karakalem,
Kaynak: Dostlukla Seçme Mektuplar kitabı, 1888

Görsel 34. Vincent van Gogh, Üç Ağustosböceği, Kağıt Üzerine Karakalem
Kaynak: Dostlukla Seçme Mektuplar kitabı, 1889

Van Gogh manzara resmi yaparken otların arasında uçan kelebekleri; çiçekleri resmederken üzerindeki gübre böceğini de çizmeyi ihmal etmemiştir. Anlık yakaladığı Böcek görüntülerini çizerken böceklere çok hassas davrandığını 1889 yılında, Teo'ya yazdığı mektuplardan anlayabiliriz. “Onu çizebilmek için onu öldürmek zorunda kalacağından ve eğer bunu yapsaydı, bunun çok utanç verici olacağından bahsetmiş ve bir ön eskizini mektubuyla yollamıştır. Ayrıca bu böceği, ölüm kafalı güve olarak adlandırmıştır. Onu resmederken vücudunun arkasına bir tür kafatası formu yerleştirmiştir” (Karayel, 2021, s. 140).

Görsel 35’te çizimle tasvir ettiği böceğin bilimsel adı, Saturnia Pyri’dir, Güvenin eskizini daha sonra tuvale geçirirken kullandığı renklerden Teo’ya mektubunda etkilenmiş bir şekilde anlatmıştır; “Dün çok büyük, oldukça nadir bir gece güvesi çizdim. Renkleri şaşırtıcı derecede belirgindi: siyah, gri, beyaz, gölgeli ve karmin veya zeytin yeşiline doğru hafif eğilimli parlaltılar; çok büyük ve güzeldi” (Gogh, 2016).

Görsel 35. Van Gogh, Güve Eskizi, Teo'ya Mektuplar, 1889
Kaynak: <https://www.pubhist.com/w37663>
Erişim Tarihi: 19.05.2024

Görsel 36. Van Gogh, Büyük Tavuskuşu Güvesi, 1889, Van Gogh Müzesi, Amsterdam.
Kaynak: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0189V1962> Erişim Tarihi: 19.05.2024

Böceklere karşı bu kadar hassas olduğu halde, Doğada resim yapan Van Gogh'un paletindeki boyalarına konan böcekler tuvalin boya katmanlarına fark edilmeden karışmıştır. Theo'ya yazdığı başka bir mektupta, açık havada resim yapmanın zorluklarından şöyle bahsetmektedir: “Resmetmek istediğin yerde tabloyu yapmak, başına şunların gelebileceği anlamına geliyor. Herhalde sana göndereceğim dört tabloyu yaparken yüzlerce sinek toplanmış olmalı... Toz toprağı saymıyorum bile” (Gogh, 2016). Ünlü resimlerinden biri olan "Zeytin Ağaçları"(Görsel 37) isimli eserine doğadan bir çekirge misafir olmuştur. Ressamın; 1889-1890 yıllarında Fransa'da resmettiği eserdeki çekirgenin o yıllardan beri orada olduğu tespit edilmiş ve bu çekirge sayesinde resmin yapılış yeri, şekli, zamanı hakkında bilgilere ulaşılmıştır (BBC, 2017).

Görsel 37. Vincent van Gogh, "Zeytin Ağaçları", Haziran 1889, t.ü.y.b, The Nelson-Atkins Museum of Art, Kansas City, Missouri, 1889

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41914375> Erişim tarihi: 29.05.2024

Sonuç olarak, Van Gogh böceklerin görüntülerini yakalamaya çalışırken, resmine karışan böcek kalıntıları sayesinde de Entomologlar tarafından eserin tarihi ve yapıldığı yer bulunmuş; böylece entomoloji ve sanatın bütünleşik ilişkisine örnek teşkil eden bir durum oluşmuştur.

Entomoloji ve sanat ilişkisinin diğer bir örneği ise Picasso böceğidir. Picasso, minimalist hayvan çizimlerinde böceklere yer verirken, entomologlar da bir böceğe renk ve desenlerinden ötürü “Picasso” ismini uygun görmüşlerdir(Görsel 38).

Görsel 38. Picasso Böceği

Kaynak: <https://www.colourstudies.com/blog/2018/6/13/picasso-beetle> Erişim tarihi:30.05.2024)

Entomolojinin sanata etkisinin yanı sıra sanatın entomolojiye etkisi de Picasso'nun “Buffon'un Histoire Naturelle” adlı doğa tarihi kitabına bastığı böcek gravürlerinden anlaşılmaktadır. Bu gravürler imge ya da metafor amaçlı yapılmadığı gibi sadece bilimsel açıdan doğa tarih kitabı için resimlendirilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Resimlerin arasında; arı, yusufçuk, kelebek, yabanarısı ve çekirge gibi böcekler yer almaktadır. Resimde kullanılan bu figürler, sembolik anlamlara sahip olmadıkları için, figürler formsal detayları ve anatomik özellikleri bakımında, gerçeğe uygun bir şekilde resmedilmiştir. Aquatint tekniği ile yapılmış baskılardan oluşan kitap, doğa tarihi ve entomoloji adına bilgilendirici ve görsellerle anlaşılır kaynaklardan biri haline gelmiştir. Kitapta Pablo Picasso doğa tarihine olan sevgisini şu sözlerle tanımlamıştır: "Doğa tarihi, evrenin bize sunduğu tüm nesnelere kapsar. Dört ayaklıların, kuşların, balıkların, böceklerin, bitkilerin, minerallerin vb. bu muazzam çokluğu, insan zihninin merakına, bütünü o kadar büyük ki ayrıntıları tükenmez olan uçsuz bucaksız bir gösteri sunar."

Görsel 39. Pablo Picasso, Çekirgeler, 1936, aquatint, 36 x 28.5 cm, Histoire Naturelle, 154, Louis E. Stern Koleksiyonu, MOMA.

Kaynak:<https://www.moma.org/collection/works/29437> Erişim tarihi:30.05.2024

Görsel 40. Pablo Picasso, Yusufçuk, 1936, aquatint, 36 x 28.5 cm, Histoire Naturelle, 146, Louis E. Stern Koleksiyonu, MOMA.

Kaynak:<https://www.moma.org/collection/works/29432> Erişim tarihi:30.05.2024)

Aynı koleksiyonda yer alan iki baskı olan çekirgeler ve yusufoçuk resimleri natüralist çalışılmış ve doğal ortamlarında resmedilmişlerdir. Bu çalışmalar belge niteliği taşıdığı için entomoloji açısından da önem teşkil etmektedir.

2.2. Metaforik Anlatım Olarak Böcekler

Sembol, bazı nesne veya imgelerin belirli bir anlama karşılık gelmesi iken; metafor, nesneyi başka bir imgeyle doğrudan özleştirerek yeni bir anlam yarattığı düşünülebilir. Metaforik anlatım daha basit bir ifadeyle; “bir varlığı, başka bir varlığa dayanarak görmek, daha iyi bilinen alandan az bilinen alana bilgi taşımaktır” (Burke, 1945, s. 5). Sembol ve metafor, güçlü ifade ve etkiler oluşturmak için sanatçılar tarafından sıklıkla eserlerinde kullanılmıştır. İzleyiciler, metaforik resimlerde görünenin dışında yeni yorum ve anlamlar yakalama fırsatı bulmaktadır.

Bazı sanatçılar natüralist çalışmalar yapmasına karşın daha sonra metaforik anlatıma yönelmiştir. Örneğin, Picasso doğa tarihi kitabı için oluşturduğu baskılardan ziyade daha sonraki eserlerinde deforme ettiği böcekleri metaforlaştırarak nesnelere özdeşleştirdiği görülmektedir. 1930 tarihli Pablo Picasso'nun, "Oturan Yüzücü" isimli eserinde, bir kadının mantise dönüşümü açıkça görülmektedir. Kadın bedeninin mantisin doğasında bulunan ince duruşu ve zerafeti ile metaforlaştırılmış olduğu düşünülmektedir. Bu duruma, karısı Olga ile kötüye giden evliliklerinden dolayı eşini mantis formuna gelene kadar deforme etmesi neden olabilir.

Picasso'nun metaforik bakış açısıyla ele aldığı mantis, hem fiziksel özellikleri hem de yaşam biçimi ile diğer sanatçılara da ilham olmuş; resim sanatında doğanın karmaşık ve estetik yapılarından biri olarak, doğanın güzelliklerini ve karmaşıklığını yansıtmıştır. Genelde bu böceğin dinamik yapısı ve avlanma tekniği ile ilgilenen sanatçılar mantisi yalnızca bir figür değil; aynı zamanda derin anlamlar taşıyan bir metafora dönüştürmüşlerdir. Bu metafor André Masson ve Max Ernst gibi sanatçılarda kendini göstererek devam etmiştir.

Görsel 41. Max Ernst, Yaşama Sevinci, 1936, t.ü.y.b, 73.5 x 92.5 cm.İskoç Ulusal Modern Sanat Galerisi.

Kaynak: <https://stories.rbge.org.uk/archives/28044> Erişim tarihi:01.06.2024

Ernst'in "Yaşama Sevinci" isimli resmine ilk bakıldığında yeşil otların arasındaki peygamber develerini görmek oldukça zordur; bu da sanatçı tarafından mantislerin kamuflaj yeteneğini öne çıkarmaktadır. Resimde peygamber devesinin dişisi ve büyük ihtimalle dişinin kopardığı erkek böceğin arkada duran başı yer almaktadır. Bu durumda mantis, hem doğanın acımasız yanını temsil ederken hem de varoluşsal sorgulamaların bir simgesi olarak işlev gördüğü düşünülebilir. Erkeğin üreme çabasının dişi tarafından başının yenmesiyle sonlanması, yaratılış ve ölümle özdeşleşmiş ve bilinçaltındaki arzu-korku ikilisini ifade etmektedir" (İren, 2021, s. 466). Grotesk bir etki yaratan bu durum, geleneksel estetik algıları sorgulatarak izleyicide bir huzursuzluk hissi yaratmaktadır. "Sürrealistler bu dişi böceklerin yıkıcı tavrını insan ve doğa arasındaki yıkım olarak da görür" (İren, 2017, s. 50). Böylelikle Ernst, mantis aracılığıyla insan doğasının karanlık yönlerini ve toplumsal dinamiklerini sorgulayıp varoluşun evrensel temalarını işleyerek sanat tarihinde kendine özgü bir yer edinmiştir.

Peygamberdevelerine ekstra ilgi duyan sanatçılardan birisi de Salvador Dali'dir. Bunun sebebi entomolog Henri Jan Fabre'nin böcekler üzerine yaptığı çalışmalardan etkilenmesidir.

Dali, doğrudan Fabre'nin yazılarından yararlanarak resimler yapmıştır. "Akşam Duası"ndaki erkek figürünün duruş pozunu erkek peygamberdevesinin 'bekleyen' duruşuna benzeterek "içkin şiddetin habercisi olan bir hareketsizlik" diye tanımlamış; kadınınkini ise, Fabre'nin çok etkili olarak tanımladığı "hayalet duruş" ile avını felç eden dişi peygamberdevesiyle özleştirmiştir (Roberts, 2009).

Peygamberdevesinin yanı sıra birçok metaforik anlam Salvador Dali'nin resimlerinde de açıkça gözlemlenmektedir. Resimlerinde o kadar metaforik anlatım vardır ki çoğu resmi ancak hayatına dair bilgiler doğrultusunda anlaşılabilir. Çocukluk ve yetişkinlik yıllarındaki travmalarının yansımalarını resimlerindeki böceklerle metaforlaştırmış ve ısrarla karınca, çekirge ve sinekleri resmetmiştir. Özellikle de karıncalardan hayatı boyunca iğrenmiş, bu durum tablolarında karıncaların ölümü ve çürümüşlüğü sembolize etmesine sebep olmuştur.

Dalı'nın böceklere olan ilgisi beş yaşındayken başladı. Dalı'nın büyük kuzeni sopayla vurup yaraladığı yarasaı teneke bir kovaya koyup genç Dalı'ye sunmuştu. Dalı, neredeyse hareketsiz olan yarasaı koleksiyonuna eklemek için acele etti çünkü çamaşırhane'deki bir bardakta birkaç uğur böceği ve bir ateş böceği saklıydı. Dalı yarasaıya aşık olmuş, hatta tüylü kafasını öpmüştü. Ertesi gün, küçük koleksiyonunu kontrol etti ve böceklerin bulunduğu camın devrildiğini, can çekişen yarasanın “çılđın karıncalarla” kaplı olduğunu gördü (Dalı, 1933).

Görsel 42. Salvador Dalı, Karıncalar, 1929, 11.3 x 16.4 cm, kolaj-guaj boya, Özel Koleksiyon.
Kaynak: <https://www.wikiart.org/en/salvador dali/the-ants> Erişim tarihi:21.05.2024

Dalı, ilham perisi ve müstakbel eşi Gala'nın cildinin binlerce karınca tarafından kaplandığını hayal ettiğini otobiyografisine yazmıştır. Dolayısıyla eserlerindeki sıklıkla kullandığı karıncalar; ölümün, çürümenin ve pisliliğin yanı sıra, belki de dünyevi düşüncelerle bağlantılı suçluluğun bir ifadesi olarak cinsel arzuyla da bağlantılı olabilir. 1929 tarihli, özel bir koleksiyonda yer alan “Karıncalar” isimli eserinde de kolajla eklenmiş bir kadın bedeni ve altın rengi arka planı kaplayan karıncalar görölmektedir. Karıncalar gibi çekirgeler de Dalı için tiksinti konusu haline gelmiştir; bu, benzer çocukluk deneyimlerinden kaynaklanan bu duyguyu otobiyografisinde anlatmaktadır:

“En az düşündüğün anda çekirge fırlar! Dehşet dehşet! ...
 Yüksek seviyede en coşkulu düşüncelerimin anı
 Çekirge fırlayacaktı!
 Ağır, bilinçsiz, acı verici, korkunç derecede felç edici sıçraması
 Bütün varlığımı derinliklerine kadar sarsan bir dehşet başlangıcı.
 Çekirge iğrenç bir böcek!" (Dalí, 1933)

Görsel 43. Salvador Dalí, La fontaine, panel üzerine yağlıboya, 66 x 41 cm, 1930, Dalí Müzesi, St. Petersburg, Florida
 Kaynak: <https://thedali.org/exhibit/musees-royaux-des-beaux-arts-de-belgique/> Erişim tarihi: 10.04.2024

Dalı'nın hem karıncaları hem de çekirgeleri içeren daha karmaşık sembolizmi, 1930 tarihli The Font adlı tablosunda resmedilmiştir. Ürkütücü alanı dolduran figürler arasında birinin figüre tutunduğu üç çekirge yer almaktadır. Kadının mühürlü ağzını karıncaların kapladığı görülmektedir. Karıncalar, mühürlü ağzın asla açıklayamayacağı sırlar nedeniyle bastırılmış cinsel dürtülere karşı suçluluk ve tiksintiye yansıtabilir.

Bütün böceklerin Dalí'ye bu kadar itici gelmediği resimlerinden anlaşılmaktadır. “Metamorfoz fikri onu büyülemişti. Sürünen larvaların görünüşte sihirli bir şekilde kanatlı yetişkin böceklere dönüşmesinden ilham almıştı. Otobiyografisinde metamorfozdan ‘derinin değişmesi, kendisinden önceki biyolojik kalıbın kaçınılmaz sonucu olan yeni bir orijinal derinin yeniden icat edilmesi’ olarak söz etmişti. Bu ne

ameliyat, ne sakatlama, ne de devrim. Bu bir rönesanstır" (Dalí, 1933). Dalí otobiyografisinde kelebeklere atıfta bulunduğunda, bu genellikle geçici, değerli ve kırılğan bir şeyin metaforu olarak kullandığı düşünülmektedir. Kelebekler yine o dönemlere denk gelen Frida Kahlonun resimlerine de yansımıştır. 1939 yılında eşi Diego Rivera'dan ayrıldıktan sonra yaptığı resimlerde saçlarının üstünde kelebeklerin yer aldığı görülmektedir. Boşandığı dönemde kelebek resmi yapması yeniden doğuşu simgeleyebilir.

Yeniden doğuşu, kelebeklerle anlatan diğer bir sanatçı ise Jean Dubuffet'tir. Onun için yeniden doğuş II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır. "Savaş sonrası sanat malzemesi bulamayan Dubuffet boyayı bulabildiği her şeyle karıştırıp çoğaltmıştır: kum, ip, çakıl, kelebek kanatları..." (Tucker, 2024)

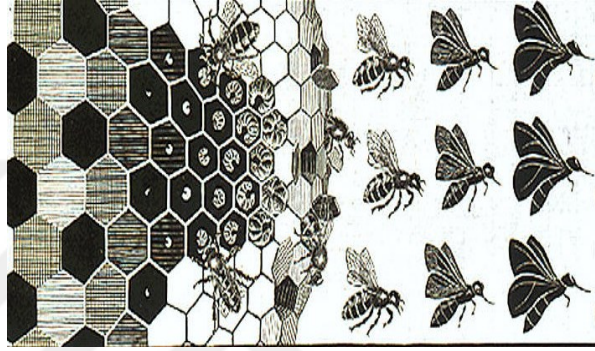
Sanatçı, Paysage aux Argus adlı eserinde (Görsel 44) kolaj tekniğiyle tuvali "yeniden doğuşu" temsil eden bir kelebek denizine dönüştürmüştür. Kelebek kanatlarının parlaklıklarını artırmak için ise bir miktar sulu boya eklemiştir. Dubuffet bir konuşmasında bu konu hakkında şöyle demiştir: "sanat malzemeleri büyülü malzemeler olmalı, kendi iradeleri varmış gibi görünmeliler, tıpkı şimşek gibi" (Tucker, 2024).

Görsel 44. Jean Dubuffet, Argus'un Manzarası, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Dubuffet Vakfı Koleksiyonu, Paris, 1953

Kaynak: <https://theshymuseumgoer.com/2024/05/01/jean-dubuffet-postwar-art-brut/> Erişim tarihi: 12.06.2024

Dubuffet'in resimlerinde sanat malzemelerini büyülü hale getiren kelebekler Mauritz Cornelis Escher'in çalışmalarında matematiğin ve uzaysal mekânın büyüsunü anlatan metaforlara dönüşmüştür(Görsel 45). "Escher, böceklerin de dâhil olduğu nesnelere mutant döngüsünü ve uzayın geometrik bölünmesini araştırmakta ve gerçekliği bir arada tutan görünmez bağı bulmaya çalışmaktadır" (Locher, 1974).

Görsel 45. Maurits Cornelis Escher, Metamorfoz detay, Gravür, 1950
Kaynak: <https://arthive.com/de/escher/works/200212~Butterflies> Erişim tarihi: 10.06.2024

Görsel 46. M. C. Escher, Metamorfoz II detay, Ağaç baskı, 19x389 cm, 1940
Kaynak: <https://www.artchive.com/artwork/metamorphosis-ii-excerpt-3-m-c-escher-1939/> Erişim tarihi: 10.06.2024

Metamorfoz II'deki (Görsel 46) detayda ise bal peteğinin arılara dönüştüğü ve şehrin kulesinin bir satranç taşı olarak kullanıldığı bölümler görülmektedir. Resimde yavaş yavaş her şekil basitleşerek düzgün bir altıgen haline gelmiştir. Altıgenler petek hücrelerine benzemektedir. Her hücrede bir arı larvası hareket etmeye başlar başlamaz, her yetişkin larva bir anda olgun bir arıya dönüşmekte ve çok geçmeden bu böcekler uzaysal boşluğa doğru uçmaktadır. Düzlemdeki sistemi bozmadan sürekli olarak deforme edilmiş imgeleri birbirine dönüştüren Escher, kullandığı çizgiler ve siyah-beyaz alanlarla kontrast etkiler oluşturmuştur.

Eserlerinde paradoksu (çelişki) ve sonsuzluğu temel konu olarak ele almış ve döngüsel paradoks yaratmıştır. Sanatçının her eseri, nokta, çizgi, yüzey, form, mekân gibi temel sanat öğelerini işaret eden bir desen olarak gösterilmiştir (Locher, 1974).

Böceklerin biçim ve formlarını değiştiren uzay düzlemindeymişçesine hareketlerini ele alan diğer bir sanatçı ise Joan Miro'dur. Miro: "Hayvanları, küçük böcekleri ne kadar sevdiğimi biliyorsun. Böceklere hayrandım! Breton'un karısı Simone'un bir gün bana böceklerle ilgili bir kitap hediye ettiğini hatırlıyorum. Fabre'nin kitabıydı. Bu kitabı çok sevdim" demesi bunu kanıtlamaktadır (Miro, 2016, s. 52-53). Sanatçının böceklere karşı ilgi duymasıyla böcekler ve daha birçok nesne üzerine yaptığı çalışmalardan edindiği bilgileri, 1924-25 yıllarına ait olan Harlequin Karnavalı ve Böcekler Diyalogu gibi resimlere aktarmıştır.

Görsel 47. Joan Miro, Böceklerin Diyalogu, 1924-1925, t.ü.y.b, 74 x 93cm, Ulusal Galeri Berggruen Koleksiyonu, Londra.
Kaynak: <https://wanford.com/dialogue-ofinsects-192425-by-joan-miro-print/> Erişim tarihi:11.06.2024

Joan Miro'nun "Böceklerin Diyalogu" tablosunda, alışılmışın dışına çıkan biçimlemeyle geometrik şekilleri harmanlamıştır. Renk seçeneklerini sınırlı tutsa da eserlerinde organik bir ritim yakalamaktadır. Bu yüzden doğadaki temel elementleri (su, hava, ateş, toprak) yansıtan bir organiklik ile doğanın kendi akışını yakalamaya çalışmış olabilir. Kelebek formlarına benzer bu böceklerin hareket ve ritimleri çizgiler arasında eşit bir şekilde yayılmıştır.

"Bu resimler, her bir nesne ya da yaratığın boyut ve şeklinin, Miró'nun arzu ettiği kesin hareket ve karakteristik ifadeyi verecek şekilde uyarlandığı cümbüşlü bir oyun alanına dönüşür. Ancak Miró, orantısız uzuv ve yüz hatlarından aldığı

çocuksu zevk ve hangi renklerin uygun olduğuna dair tamamen kişisel duygusuyla kesin bir kontrol uygular ve sonuç olarak, fantezileri mucizevi bir şekilde iyi düzenlenmiş bir dansa dönüşür. Hareketlerinde gizlenmiş olarak, onları birleştiren katı bir ritim buluruz” (Penrose, Penrose , & Benito, 2022).

Joan Miro'nun böcekleri havada oyunvari ve rastgele uçuşurken, Paula Rego'nun eserinde böcekler, bilinçli bir şekilde insanlarla birlikte hareket eden canlılara dönüşür. Renkler ve resmin gizli hareketlerinin arkasındaki ahenkli ve cümbüşlü dansın yerine “ladybird”de birebir böcekler dans etmektedir. Paula Rego'nun torunu Carmen'in ikinci doğum günü için yaptığı tekerleme çizimlerinden bir tanesi olan çalışma da böceklerin insanlar gibi hareket edip hikâyenin bir parçası olduğu bir eserdir. Paul Rego, Carmen'in bildiği bütün tekerlemeleri hikayeleştirmiştir. Sanat dünyasında Paul Rego “hikâyeleri hikayeleştirilen sanatçı” diye anılmaktadır. Hikâyelerden bir tanesi de “lay bug” tekerlemesidir:

“Uğur böceği uğur böceği uçup gitti eve,
Evin yanıyor ve çocukların gitti,
Biri hariç hepsi ve o küçük Ann,
Kızırtma tavaşının altına sızdı.” (Rosenthal, 2003)

Görsel 48. Paula REGO, Uğur Böceği (Tekerlemeler Serisi), El renkli aşındırma ve aquatint, 21.10x22.60 cm, Baskı 34/50, 1989
Kaynak: the complete graphic work kitabı

“Lady Bug” resminde, dumanları yukarı doğru yükselen yıkıntıların üzerinde uçan uğur böceğinin aksine, zengin giyimli dört genç kadın fantastik refakatçileriyle dans etmektedir: bir tırtıl, iki böcek ve bir çekirgeden oluşan korkunç derecede baskın yaratıklar, adımlarını öyle bir yönlendirirler ki zavallı uğur böceği çaresizlik içinde aşağı doğru uçuyormuş gibi görünür. Uğur böceği için bu bir felaket olsa da aşağıya yöneldiği resimden anlaşılmaktadır.

Tekerlemede Uğur Böceğinin kutsal çağrışımları vardır:

“Uğur böceği İngilizce ‘Our Lady's bird’ (Meryem'in kuşu) kelimesinden gelir ve Almanca ‘da ‘Marienkäfer’ (Meryem'in böceği) olarak geçer. Bu nedenle bir tanesini öldürmenin neden uğursuzluk sayıldığı açıktır. Almanya'da bu tekerlemenin, gün batımının tehlikeleri karşısında güneşi hızlandırmak için bir tılsım olarak ortaya çıktığına dair bir teori vardır” (Rosenthal, 2003, s. 31).

Böcekleri hikâyelerde metaforlaştırarak insani özelliklerin verilmesiyle başlayan bu süreç, resimlerde farklı toplumsal olayların anlatılmasında da devam etmiştir. Toplumsal içerikli eleştirel resimleriyle bilinen Mümtaz Yener, toplumun farklı kesimlerindeki çelişki ve sorunları böcekler üzerinden ele almıştır. Bu yüzden karınca ve makine konulu resimleri oldukça fazladır. Çalışkanlığın sembolü olan karıncaların aslında insanları temsil ettiği gerçeğiyle yüz yüze gelmektedir. Sanatçının eserinde bir işçi eylemini vurgulamak istediği açıkça görülmektedir.

Sanayileşmenin beraberinde getirmiş olduğu makineleşmeyle birlikte insan gücü yerini makinelere bırakmış, insanlar adeta makinelerle yarış haline getirilmiştir. İşverenler artık insanlarla çalışmak yerine daha az makineyle çok daha büyük işleri çok daha kısa sürelerde yapmaya başlamıştır. Bu da beraberinde kentlere göçü artırmış ve insanoğlunu açlığa doğru sürüklemiştir. Ayrıca nüfusun artması, düşük ücret ve işsizlik insanları sokağa dökmüştür. İşçi sınıfı bu dönemlerde çoğunlukla sendikalaşmış ve haklarını aramak için grevler yapmıştır (Sağbaş, 1994).

Görsel 49. Mümtaz YENER, Yürüyen Karıncalar, t.ü.y.b,37X47 cm. Özel Koleksiyon, 1987

Görseldeki renk seçimleri kaygılı bir ortam yaratmaktadır. Kütlenin kendi içindeki devinimi ve döngüsü, doku ve kompozisyonla desteklenmiştir. Resimde bir yürüyüş ya da eylem yaparmışçasına bir dayanışma eşliğinde hep bir ağızdan haykırarak ilerleyen karıncalardan dolayı bu çalışma bir anlamda grev yapan işçileri temsil etmektedir. İşçi sınıfının tam tersi işveren ve politikacı sınıfını konu alan Yüksel Arslan ise daha çok sinekleri kullanmıştır. Örnek olarak, 186 numaralı arturede resminin merkezinde büyük bir sinek bulunmaktadır. Masanın iki yanında oturan takım elbiseli bürokraside hiyerarşik gücü bulunan kişileri temsil eder görünmektedir. Yüzlerindeki ifade, üst düzey standartlarda yaşadıkları hissini çağrıştırmaktadır. Kırmızı gözleri ve kan emici hortumlarıyla sistemin yürütücü parçası olan insan-sinek görünümündeki kişiler, sistemin sömürücülüğünü temsil eder görünmektedir. Resimde önden arkaya doğru ilerledikçe yüzler seçilememekte ve karmaşıklaşmaktadır. Bu da sistemin, kimlerin ön plana çıkarılıp kimlerin arka planda kalmasına karar verdiğinin göstergesi olabilir.

Görsel 50. Yüksel Arslan, Arture 186, t.ü.y.b, 1976-1977, 73.5 x 108.5 cm.

Kaynak: <https://www.eflux.com/announcements/34153/yksel-arслан-dado-and-carol-rama/> Erişim tarihi:13.06.2024

“Arture, Arslan’ın Kapital yorumunu gerçeküstü bir dille anlatmaktadır. Arture’de sinek, iş adamlarının yapısına karışarak onlara pis, mide bulandırıcı, kan emici ve sömürücü kimlik kazandırılmak amacıyla gerçeküstü bir anlatım içinde kullanılmıştır. Aynı zamanda ‘In God We Trust’ yazan binanın üstündeki koca sineğin metaforik bir yanı da olabilir. Sinek- insan karışımı yaratıklar olarak, insana dair özellikler ve çalışma biçimleri içinde gösterildikleri için alegorik bir anlatım da söz konusudur (Enuysal, 2010, s. 126).

Sonuç olarak; teknoloji ve sanayideki yeniliklerle şekillenen dünya düzeninin yansımaları resimlerdeki böceklere yüklenen anlamlarda da değişikliğe yol açmıştır. Bu minik canlılar, işbirliği ve toplumsal düzenin simgesi olarak toplumların işleyişini ve birbirleriyle olan etkileşimlerini anlatır hale gelmiştir.

BÖLÜM 3: GÜNÜMÜZ SANATININ ENTOMOLOJİ İLE BÜTÜNLEŞİK İLİŞKİSİNİ ESERLERİNE YANSITAN SANATÇILAR

“Sanat eserlerinin nöbetçisiyiz ama çağların eserini temsil eden türler burnumuzun dibinden çalınıyor”.

Aldo Leopold

21. yüzyıl öncesi resim sanatında bazı sanatçılar böcek figürünü natüralist bir bakış açısıyla, bazı sanatçılar da soyutlayıp onlara metaforik bir anlam yükleyerek ele almıştır. Böylelikle, böcek figürünü farklı hallerde göstererek anlatmak istedikleri durumlar üzerinden sanatçıların ironi yaptıkları gözlemlenmiştir.

Günümüzde ise duygusal tepkilere yol açan böcekler, dünyanın güncel sorunları olan nüfus fazlalığı, göç, savaş gibi problemlere ve çevresel yıkımlara tepki çekmek için sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Bunun sebebi sanatın gücünü kullanarak toplumda farkındalık oluşturmak ve sorunları çözmeye teşvik etmek istemeleridir. Sanatta kullanılan böceklerin duyguları uyandırma etkisi, çevreye duyarlı toplumun oluşmasında güçlü bir araç olarak hizmet edebilir. Bu nedenle etkili çevre sanatı hareketine katkı sağlayan sanatçılar günden güne artmaktadır. Çünkü “Çevresel yıkımı durdurmaya yönelik haberler televizyon kanallarında ön plana çıkması sonucu farkındalığa yol açsa da, doğrudan halkın katılımına veya politikaların kabulüne dönüşmemektedir. Değişimi hayata geçirmek için yalnızca ampirik kanıtlara ve bilimsel raporlara veya bu bulguları rapor etmek için medya kaynaklarına güvenmenin yeterli olmadığı açıktır” (Klein B. A., 2022).

Sanatçıların antropojenik çevresel sıkıntıları kapsamlı bir şekilde ele aldıklarını ve bu süreçte birçok böceği konu olarak seçtikleri eserlerinden anlaşılabilir. Genellikle türlerin yok olmasına katkıda bulunduğu belirtilen; habitat tahribatı, istilacı türler, kirlilik, insan nüfusu, aşırı hasat, böcek polen taşıyıcılarının azalması, böceklerin kasıtlı olarak değiştirilmesi veya yok edilmesi gibi böceklere özgü kategoriler yer almaktadır (Klein B. A., *Insects in Art during an Age of Environmental Turmoil*. *Insects*, 2022).

Son yüzyılda ekosistemin dengesi, gezegenimizin çoğunluğunu oluşturan böcek türlerinin yok olmasıyla daha da bozulmuş ve bu durumun artarak devam ettiği gözlemlenmiştir. Konunun hassaslığını entomologlarla beraber ele alan 21. yüzyıl sanatçıları, sanat çalışmalarında bu sorunu dile getirmiştir.

3.1. Ergin İnan

Ergin İnan'la böceklerin buluşma hikâyesi ilginç bir şekilde başlamıştır. 1969 yılında Salzburg'dan Türkiye'ye dönüşünde hocasına mektup yazmak istemesine karşın İngilizcesi yeterli olmadığı için mektuba böcek resimleri çizmiştir. Hocasıyla iletişim kurmasını sağlayan bu minik yaratıklar, zamanla sanatçının eserlerinde daha çok yer alarak Ergin İnan'ın eserlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir:

“Ergin İnan'ın böcekleri ilk defa resminde ele almasının hikayesi onun yurtdışındaki eğitimini tamamlayarak dönmesinden sonraya denk gelmektedir. Ergin İnan yurda döndükten sonra; ailesini ziyaret etmek için Malatya'ya gitmiştir. Orada bulunduğu sırada Prof. Emilio Vedova'ya bir mektup yazmaya niyetlenmiştir. Mektubunu yazarken bahçede toprağın üzerinde gezinen böcekler gözüne ilişmiştir. "Bir ressam, başka bir ressam tarafından gönderilecek mektubun dili resimden başka ne olabilir ki" düşüncesi ile böcekleri mektuba çizmiştir. Böceklerin İnan'ın resmine girip yer etmesi işte bu mektupla başlamıştır. İnan, daha sonra da pek çok dostuna, kıyısında bucağında böceklerin gezindiği mektuplar yazmayı sürdürmüştür” (Ünlüden aktaran Begiç H.N.,2021, s.171).

Sanatçı, böcekler dünyasını izleyerek büyümenin sonucunda entomolojik dünyaya olan tutkusunu daha da artırmış ve bazı eserlerinde bir entomolog gibi böcekleri en ince ayrıntısına kadar resmetmiştir. Ayrıca eserlerinde doğu ve batı kültürünü harmanlaması, sanatçının Anadolu'daki çeşitli inanışlardan ve mistik öğelerden beslendiğini göstermektedir. Özellikle eski kaligrafik yazılardan oluşturduğu mektup dizileri ile böcek imgeleri sanatçının tuvallerinde öne çıkmaktadır. İnan'ın "resim tadı aldığı" eski el yazmalarını da sanatına ekleyerek bir "zaman dilimi" oluşturduğu düşünülebilir.

İnan; kimi zaman eski bir sahaftan aldığı kitabın içinden çıkan eski yazılı sayfaları, kimi zaman da en ince ayrıntısına kadar anatomik bir bozuntuya uğratmadan böcekleri eserlerinin nesnesi olarak kullanmaktadır. Ergin İnan'ın sanatında, yaşam ve gerçeklik karşısındaki insan varlığının düşünsel bağlamda tavır ve yorumu öne çıkmaktadır. Kaligrafik kolajların böcek çizimleri ve anatomik figür etütleriyle bir arada bu felsefeyi oluşturacak bir temel üzerinde biçimlendiği resimler özgün bir yaklaşımdan kaynaklanmaktadır (Bayramoğlu'ndan aktaran Begiç H. N., 2021,s.162).

Resimlerinde, sanatçının yaşamı ve dünyayı böceğin gözünden görmekle özdeşleştirdiği düşünülebilir. Bununla birlikte İnan'ın bu minik canlıları eserlerinde kullanmasıyla ilgili çeşitli çıkarımlar yapılmıştır. Sanatçıya, böcek figürlerinin anlamsal ifadeler içerip içermediği sorulduğunda;

"Böcekler tek başına bir anlam içermiyor, resimlerin içerisine konulduğu andan itibaren bir şeyler ifade ediyor." açıklamasında bulunmuştur. Böcek figürleri arasında yusufçuğu sevdiğini ve yusufçuğun Mesnevi'de de bahsinin geçtiğini belirterek, "Pervane diye geçer Mesnevi'de. İnsanı simgeler ve onun ışığa, nura doğru kanat çırpıp yanmasını, yok olmasını temsil eder." demiştir (Ünlü den aktaran Begiç 2018). Bunun yanı sıra Mevlâna'nın doğumunun 800. yılı anısına 2007'de, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı ile "99 Şiire 99 Resim" isimli bir proje gerçekleştirmiştir (Begiç H. N., 2021, s. 174).

Sanatçının resmettiği (Görsel 51) yusufçuğun kanatları kenarlara doğru silikleşmekte, gövdesinin maviliği bir maden gibi parlayarak resimde öne çıkmaktadır. İnan genelde 'bilimsel böcek' çizimleri yapıp deforme etmediği halde bu resimde sineğin detayları fazla gözükmemekte ve yusufçuğun gövdesi olması gerektiğinden daha stilize edilmiş durumdadır. Bunun sebebi; sanatçının resimlerinde arka plan deforme edilmişse öndeki böcek ayrıntılı bir şekilde; arka plan çok ayrıntılı ise öndeki böceği deforme edip stilize etme anlayışından gelmektedir. İnan'ın bu görüşü desteklediğini kendi sözlerinden anlaşılmaktadır: "Deforme edilmiş bir resim anlayışı zaten var tabloda. Oradaki böceği de deforme ettiğiniz zaman resimde kaybolup gider.

Oysa onun orada bir sözü olması, bakışı birdenbire oraya kilitlemesi lazım. Resim, görsel bir olgu sonuçta" (Ünlü'den aktaran Begiç H. N., 2021,s.175).

Görsel 51. Ergin İnan, İsimsiz, 210x200 cm, 2012, Tuval üzerine karışık teknik
Kaynak: www.ergininan.com Erişim tarihi:20.06.2024

Görsel 52. Ergin İnan, Düş Bahçesi, 70x70 Cm. 1/9 Edisyon, 2021 Yılı, Tuvalle Marufle Baskı
Kaynak: www.ergininan.com Erişim tarihi:20.06.2024

"Düş Bahçesi" serisi(Görsel 52), sanatçının çalışmalarından biridir. Çeşitli serigrafî ve kabartma baskı teknikleri ile hazırlanarak farklı edisyonlar halinde sunulmuştur. Bu eser, kumaş ve kâğıt yüzeylerinde, çeşitli boyutlarda imzalı olarak yapılan bir çalışmadır. Yapay bir zemin üzerinde kurgulanan böcek, estetik olsa da tuhaf bir etki yaratmaktadır. Bunun sebebi, canlı ve çarpıcı renk paletleri ile geyik böceğini dinamik bir atmosfer içinde hareket edermişçesine resmetmesidir. Renkler kimi yerlerde iç içe geçmiş, kimi yerlerde de üst üste katmanlaşmıştır. Eserin görsel zenginlik taşımasının yanı sıra sanatçının hayal gücünü ve yaratıcılığını da yansıtmaktadır.

İnan'ın doğadan ilham alarak karmaşık temaları ve duyguları ifade etmeye çalıştığı "Böcek" imgeli resimleri, izleyicilere doğa ve insan arasındaki ilişkileri sorgulama fırsatı sunmakta, böceklerin önemi ve güzelliklerine de vurgu yapmaktadır.

3.2. Damien Hirst

Çağdaş sanatın en popüler isimlerinden Damien Hirst, genellikle dikkat çekici ve sanatında provokatif eserleriyle tanınmaktadır. Hirst, sanatıyla yaşam ve ölüm arasındaki karmaşık ilişkiyi keşfetmek için çizim, resim ve heykeller yapmıştır. Başlarda yaptığı böcek resimleri ile ölümü anlatan çalışmalarında genelde kelebekleri tercih etmiştir. Kelebeklerden oluşturduğu resimlerdeki plastik tat ile yetinmeyen Hirst daha sonraki çalışmalarında ise ölümü yansıtan değil, bu süreci galeri mekânına taşıyan bir yaklaşımla birebir yaşatmayı hedeflemiştir. Böylece izleyicinin bu olaya tanıklık etmesini sağlayarak işin içine onların da girmesini sağlamıştır. Örnek olarak;

“23 hafta süre gelen performans için hayvanat bahçesinden yaklaşık 9000 kadar kelebek tedarik eden sanatçı, nemli bir odada beyaza boyanmış kanvaslara bağlı kozalarında şekerli su ile beslenen kelebeklerden oluşan bir yerleştirme uygular. Yanındaki odaya ise sanatçı, ölü kelebeklerle yapılmış siyah-beyaz, ışıltılı resimler yerleştirir. Şekerle beslenen tüm kelebeklerin 23 hafta sonunda ölmesi, sanatçının yaşayan bir vanitas yaratma çabasındandır” (Günay Kaygusuz, 2019, s. 475).

Görsel 53. Damien Hirst, Aşkın içinde ve dışında, 2012, yerleştirme

Kaynak: <http://www.damienhirst.com/in-and-out-of-love-white-pain> Erişim tarihi:07.07.2024

Hirst'ün 'In and Out of Love' (Aşkın içinde ve dışında) olan bu çalışmasındaki ölen kelebekler ikinci enstalasyon çalışmasında parlak siyah beyaz resimlerle beraber yer almıştır. Çalışmada, doğal ortamlarında dokuz aya kadar yaşayabilen baykuş ve Heliconius türlerine ait tropikal kelebekler kullanılmıştır. Hirst'ün 'sanat uğruna' bu enstalasyon çalışmasında dokuz bin kelebeği öldürmesine İngiltere'de Hayvanlara Eziyeti Engelleme Derneği çok sert tepki göstermiştir. Derneğin bir sözcüsü: "Eğer sergide bu şekilde başka bir hayvan, örneğin bir köpek söz konusu olsaydı, ülke çapında bir tepki oluşurdu. Kelebek olmaları, onlara nezaket gösterilmemesi gerektiği anlamına gelmiyor" (Allen, 2012) demiştir. Sanatçı çalışmasını "İki enstalasyonla hayat ve sanat arasında karşılaştırma yapmak istedim" sözleriyle açıklamıştır (Allen, 2012). Ayrıca bu çalışmalarda kullanılan kelebeklerin tümünün doğadan toplanmadığı için doğaya zarar vermediğini her röportajında dile getirmiştir.

Uygun koşullarda üretilip bakılan bir merkez oluşturduğunu, doğal yaşam döngülerini tamamlayan kelebeklerle çalıştığını açıklamıştır. The Daily Mail'e yaptığı açıklamada gösterisi için önemli bir maliyetle bir kelebek uzmanı çalıştırdığını dile getirmiştir. Kelebekler için yaratılan yaşam koşullarının mükemmel olduğunu ve çevrenin, sağlanan yiyeceklerin yüksek kalitesi nedeniyle birçok kelebeğin daha uzun ömürlü olmasıyla sonuçlandığını söylemiştir. (Allen, 2012)

Damien Hirst binlerce farklı tür ve renkte böceklerle geometrik dokular oluşturarak Budist mandalasına benzer bir uyumu çalışmalarında yaratmaya devam etmektedir.

3.3. Hubert Duprat

Hubert Duprat, 1980'li yılların başında, kılıf şeklinde koza inşa etme özelliğine sahip Trichoptera larvaları olan caddis sinekleri üzerinde yaptığı sanatsal çalışmalarla tanınmıştır. Sanatçı, kelebeğe benzeyen caddis sineklerinin yaşam biçimleri ve türlerinin çeşitliliğinden çok etkilenmiştir.

Dünyadaki her nehirde, yaklaşık 12.000 farklı caddis sineği larva türü bulunmaktadır. Bu yaratıklar, hemen hemen her mevcut malzemeyi birbirine yapıştırmak için harç gibi kullandıkları ağızlarının yakınındaki tükürük bezlerinden ipek salgılar. Kum, bitki gibi ekosistemlerinde kolayca bulunabilen maddeleri de dâhil ederek gelişen vücutlarını koruyan suda yaşayabilen larvalar üretir. Larvalar dikkat çekici bir şekilde uyum sağlayabilirler: Çevrelerine başka uygun malzemeler konması halinde, genellikle bunları da dâhil ederler. Birkaç hafta sonra tamamen gelişmiş bir caddis sineği ortaya çıkar ve neredeyse anında uçup gider (Cabinet Magazine, 2007)

Dubrat, bu sanat projesi fikrinin arkasında, yaşadığı çevreden etkilenmesini ve entomolojiye olan merakını birçok röportajında ve kitabında dile getirmiştir:

Çocukluğundan beri hevesli bir doğa bilimci olan Duprat, caddis sineğinin alabalık balıkçılırları için tercih edilen bir yem rolü oynadığının farkındaydı, ancak burada tasvir edilen proje fikri, güneybatı Fransa'daki Ariège nehrinde altın arayan araştırmacıları gözlemledikten sonra ortaya çıktı. Larvaları normal ortamlarından topladıktan sonra, onları stüdyosuna taşıdı ve burada kendi doğal kılıflarını nazikçe çıkarıp, koruyucu kılıflarını yeniden yaratmaya başlayabilecekleri alternatif malzemelerle doldurduğu akvaryumlara yerleştirdi. Sadece altın pullarla başladı ancak o zamandan beri burada görülen yarı değerli ve kıymetli taşları (turkuaz, opal, lapis lazuli ve mercanın yanı sıra inciler, yakutlar, safirler ve elmaslar dahil) da ekledi (Duprat, 2021).

Dubrat bu biyolojik süreci sanatla birleştirerek bir sanat projesine dönüştürmüştür. “Bunun için bilim insanlarıyla çalışmalar yapan Duprat, dört derece sıcaklıkta tuttuğu akvaryumda güve larvaları yetiştirir” (Cabinet Magazine, 2007)

Günlük hayatına içgüdüsel olarak devam eden güve larvaları, doğal ortamda koza oluşturmak için kullandığı organik malzemenin yerine kozalarını, bu değerli malzemeleri kendi salgılarıyla birleştirerek oluşturmuştur. Döngü gereği kozaya girip mücevher örülmüş kozaların içinde dönüşümlerini tamamlayıp kanatlı böcekler olarak dışarı çıkan caddis sinekleri, malzemenin değişimine kayıtsız, rutinlerini sürdürmektedir. Kısacası sanat eserleri, “doğa – insan” ilişkisi sonucunda meydana gelmektedir.

Görsel 54. Kılıflı Trichoptera larvası, Malzeme: altın ve inciler. Boyut: 0,5 x 1,9 cm. Fotoğrafçı: Frédéric Delpech. Resim, sanatçı ve Art:Concept galerisi, Paris ve MONA Museum of Old and New Art,1980-2000
Kaynak: <https://www.cabinetmagazine.org/issues/25/duprat.php> Erişim tarihi:13.07.2024

Duprat'ın caddis sineği larvalarıyla ilgili çalışmaları ile Jean-Henri Fabre gibi öncü böcek bilimcilerinin doğal olmayan malzemelerle deney yürütme çalışmaları bağlamında ortak noktalar bulunabilir. Sanatçının bakış açısıyla görüldüğünde yaptığı çalışma, kavramsal heykel faaliyetleri aracılığıyla hem doğa hem de üretim alanlarında taklit yönlerini sıklıkla ele alan bir uygulamadır. Caddis sineği larvaları projesi, Duprat'ın organik formlar ile teknoloji ve sanatın birleşmesi olarak görülebilir. Yine de çalışma, davranış ve niyetle ilgili daha geniş felsefi soruları da kışkırtmaktadır. Eleştirmen ve filozof Christian Besson tarafından sanatçıyla 1990'ların sonlarında yapılan bir sohbette dile getirilmiştir:

Kant'ın sanat eserleri ile doğa eserleri arasındaki ayrımı bizi bir ikilemde bırakıyor. Böcek bir zanaatkar mı yoksa daha genel olarak doğa bir form yaratıcısı mı? doğanın içinde estetik bir boyutun dikkate alınması bilimin tökezleme taşıdır. ...Bir sanatçı olarak böceğin sıradan davranışını altüst eden faaliyetiniz bana bir gürültüyü tanıtmak veya bir tepki üretmekle aynı şey gibi görünüyor. Caddis solucanının davranışını saptırmanızda, sanatsal

manipülasyonunuzda, etki iki yönlüdür. Biyolojik bir bakış açısından, rastgele bir olay kendi kendini organize etmeyi tetikler. İnsan bakış açısından, deneycinin niyeti bu etkiyi üretir (Duprat H. , 1998). ...

Projenin merak uyandıran yanı, sanatçının eserlerini böceklerin eliyle gerçekleştirmesidir. “Caddis sineğinin değerli kılıfı böceğin eseri mi yoksa sanatçının eseri mi?” sorusunu akıllara getirir. Bu çelişki, farklı bakış açılarıyla çözülebilir. İlk görüşe göre, caddis sineği sanatçıya hiçbir şey borçlu değildir. Çünkü malzeme fark etmeksizin bütün işi böcek gerçekleştirmiştir. İkinci görüşe göre, caddis sineği yalnızca sanatçının projesinin uygulayıcısıdır. Sanatsal ifade, iki bakış açısını üst üste bindirerek iki düzeyin karışıklığı üzerinde oynamaktadır. Estetik sonuç olarak projenin hem doğal hem de sanatsal bir ürün olduğu yargısına varılabilir. Caddis Sineğinin kılıfı basit bir nesneden sanatsal bir nesneye dönüşmüştür. Duprat, projeye ilgili bir video bölümünde "Çalışma, ben ve caddis larvaları arasındaki ortak bir çabadır, böceklerin yeteneklerini sergilemeleri için gerekli koşulları ben yaratıyorum” (Duprat H. , 1998) demiştir. Duprat daha sonra, söz konusu böcek ile ilgili muazzam bir belge özeti olan Trichoptera Kitaplığı'nı oluşturmuştur.

3.4. Catherine Chalmers

Catherine Chalmers, insanlık ile ekosistem arasında giderek artan uçurumun kapatılmasına yardımcı olmak için canlı ve ölü böceklerle doğrudan "işbirliğini" içeren sanat çalışmaları yapmaktadır. Sanat, bilim ve doğanın kesişmesinde rol oynayan çalışmalarını; kapsamlı araştırmalarla pekiştirmiş, doğal dünyayla uzun vadeli doğrudan etkileşimle desteklenen sergiler ve multimedya projeleriyle sürdürmüştür.

Yaklaşık on yıl her kış, bir düzineden fazla yaprak kesici karınca kolonisini filme almak, fotoğraflamak ve kaderini takip etmek için Kosta Rika'da bulunan Osa Yarımadası'ndaki aynı noktada çok zaman geçirmiştir. Ortaya çıkan Leafcutters Projesi, sanatçı ile milyonlarca yabani karınca arasındaki bir alışveriştir. Chalmers, hayvanlarla ilişkimizi karakterize eden zenginliği, vahşeti ve kayıtsızlığı temsil etmek için çeşitli görsel medyayı kullanarak insan merkezli bakış açımızla yüzleşip bu duruma meydan okumuştur. Sanatçı, eserlerini

izleyenlerin, insanlık ile "diğer" yaşam formları arasındaki geleneksel çizgiyi yeniden gözden geçirmek zorunda kalmalarını ve bunun yerine Dünya'daki tüm yaşam arasındaki bağları ve bağlantıları anlamaya başlamalarını amaç edinmiştir (Miller, 2021).

Görsel 55. Catherine Chlamers, "we rule", the dawng center, sergi duvarı, 15 ocak 2023
Kaynak: <https://www.catherinechalmers.com/#/the-drawing-center-installation/> Erişim tarihi:16.07.2024

6 Ekim 2022 - 15 Ocak 2023 tarihli 'We Rule' (Bizim Kurallarımız) adlı sergisinde, yaprak yiyen karıncaların sıkıntılarını ve iklim değişikliğini ele almıştır. Çalışmasında; iklim değişikliğinin daha incelikli göstergelerinden biri olan, uzak yerlerdeki yerin altına gömülü ekosistemlerde biyolojik çeşitliliğin kaybı ve böcek çöküşü, genellikle genel halk tarafından fark edilemediğine değinmektedir. Chalmers, insanlar ve ekosistemler arasındaki bu hızla artan açığı kapatmak için, doğal dünyayla olan ilişkimizi ve üzerindeki etkimizi yeniden inceleyebileceğimiz bir mercek sağlamak amacıyla çizimin anlatı olanaklarını kullanmıştır.

Görsel 56. Catherine Chlamers, Amerikan Hamamböceği, İnfazlar, Jelatin Gümüş Baskılar, Her Biri 30"X45"
Kaynak: <https://www.catherinechalmers.com/#/executions-1/> Erişim tarihi:20.07.2024

İnsanlar ve böceklerle olan ilişkimizin arasındaki kocaman boşluğu kaldırmaya çalıştığı diğer bir seri ise hamamböceklerini kullandığı “infaz” serisidir. Sanatçı, infaz serisinde pestisit püskürtmeyi ve hamamböceklerini ezmeyi iki kez düşünmeyecek insanlarda bile şaşırtıcı şekilde gerçek duygular uyandırdığını dile getirmiştir. Ayrıca entomoloji alanında çalışan sanat ve bilim insanı olan Barret Klein, Chalmers’ın ‘infaz serisi’ için “Bir hamamböceğinin ölüme mahkûm bir insan rolünü oynamasını görmek, hamamböceği hakkındaki hislerinizi değiştirir mi? "Empati çemberinizi bir altı ayaklıya kadar genişletiyor musunuz?" sorularını izleyicilere sormuştur (Miller, 2021). Klein, serginin hayvanlarla ilişkimizi karakterize eden zenginliğin yanı sıra gaddarlık ve kayıtsızlığa şekil vermeyi amaçlayan bir sanat çalışması olduğunu dile getirmiştir.

Sergide hamam böceklerinin gerek gaz odalarında gerekse infaz koltuklarında ölüme mahkûm bir insan rolü oynadığı görülmektedir. Hamam böceğine karşı hissedilen duyguları değiştirmeyi amaçlayan Catrine, insanların empati çemberini genişletmek için sanat çalışmaları yapmaktadır. Bunu yaparken sanatçı şu sözlerle çalışmasını özetler:

İnsanlık ve ekosistem arasında artan uçurumu kapatmak ve dünyadaki yaşamı destekleyen sistemlerle yaratıcı bir şekilde ilişki kurmak için görsel sanatların anlatı olanaklarını kullanıyorum. Sanatsal kariyerim tek bir merkezi konuya, insan merkezci bakış açımıza nasıl karşı çıkacağımıza ve meydan okuyacağımıza odaklandı. İnsanlık sonsuza dek kuma çizgiler çiziyor, neyin içeride neyin dışarıda olduğunu tanımlıyor, belki şimdi, antroposen'in şafağında, bu çizgileri ve diğer tarafta neyin yaşadığını yeniden düşünmek için iyi bir zaman” (Chalmers, 2004).

Sanatçı, hamamböceklerini asma, elektrik verme, gaz odası vb. sahnelerdeki böcekleri öldürmediğini öyle görüldüğünü söylemiş; hatta çalışmalarından birinde, kazığa bağlanmış canlı bir hamamböceğini filme aldığını, ardından kazığı ateşe vermeden önce doğal nedenlerden ölmüş bir hamamböceğiyle değiştirdiğini vurgulamıştır. Chalmers, ölü hamam böceklerini biyolojik malzeme şirketinden satın aldığını bir röportajında söylemiştir (Miller, 2021):

“Ölüm bizi hamam böceklerine benzersiz bir şekilde bağlıyor. Onları öldürüyoruz, onlar hayatta kalıyor. Kendimizi öldürüyoruz, onlar hayatta kalıyor. Ancak bu çalışmanın belirli ölüm tartışmalarından uzaklaşmasını istedim. Bu yüzden infazlarım zaten ölmüş böceklerle yeniden canlandırıldı. Yıllardır hamamböcekleri yetiştiriyorum ve sonuç olarak yıllardır ölüleri topluyorum; cesetleri projenin bu bölümünü canlandırıyor. "İnfaz" serisi insanların elinden çektiği acılarla ilgili değil, diğer türlerin insanların elinden çektiği acılarla ilgili. Yüzyıllardır bu öldürme yöntemleriyle deneyimlediğimiz acıyı ve dehşeti hiçbir şekilde azaltmak istemiyorum. Bu çalışmayla keşfetmeye çalıştığım şey tam tersi bir bakış açısı: içeriye bakmak değil, hayvan bariyerinin ötesine bakmak” (Chalmers, 2004)

Amerikan Hamam Böceği (Aperture 2004). “Safari” adlı videosu 2008'de en iyi deneysel kısa film ödülünü aldı. "Leafcutters" adlı videosu, Almanya'nın Wiesbaden kentinde düzenlenen 2018 Natourale Film Festivali'nde En İyi Çevresel Kısa Film ödülünü ve 2019'da Ann Arbor Film Festivali'nde Gil Omenn Sanat ve Bilim Ödülü'nü kazanmıştır (Miller, 2021). Chalmers, canlı böcekleri ve doğal sebeplerden ölmüş hamamböcekleri ile videolar çekip enstalasyon çalışmalarına devam etmektedir.

3.5. Jennifer Angus

Jenifer Angus, birebir böceklerle çalışan sanatçılardandır. Jennifer Angus bir araştırma gezisinde Karen Kabilesi'nin yeşilimsi yanardöner mücevher böcekleriyle kaplı şallarıyla karşılaştığında böceklerin dekoratif özelliğinden etkilendiğini röportajlarında dile getirmiştir. (Miller, 2021) Böcek dünyasına duyduğu büyük ilgiyle sanatçı Jennifer Angus, ağustos böcekleri ve çekirge gibi böceklerden oluşan enstalasyon çalışmaları tasarlamıştır. En önemli enstalasyon çalışması ise 2015 yılında Washington, DC'deki Smithsonian Amerikan Sanat Müzesi'ndeki Renwick Galerisi'nde düzenlenen “The Midnight Garden” (Gece Yarısı Bahçesi) sergisidir.

Görsel 57. Jennifer Angus, The Midnight Garden, Renwick Gallery/ SAAM, 2015

Kaynak: <https://www.thephotophore.com/in-the-midnight-garden-jennifer-angus/> Erişim tarihi: 24.07.2024

Sanatçı, ortasında yer alan eşekarısı yuvasını gösteren odanın tamamını duvar kâğıdı kaplarcasına beş bin egzotik böceklerle donatmıştır. Kochineal böceğinden elde edilen bir boya özütü ile canlı pembeye boyanan duvar üzerinde birçok farklı tür, renk ve boyutta ölü böcek kullanıldığı görülmektedir. Koyu pembe duvarlar üzerinde bu böceklerle tüm odayı kaplayan ilginç desenler ortaya çıkarmıştır. Sergi odası ile adeta bir ölüm yerini anımsatarak seyircide vurucu bir şok etkisi yaratmak istediği açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca tehlike altında ve türü yok olmuş böcekleri kullandığından böceklerin giderek azaldığını vurguladığı çıkarımına da varılabilir.

Angus, bu etkiyi güçlendirmek için geyik böceği gibi belirli türleri seçmiş, bazı böcek türlerini de bilerek çalışmasına koymamıştır. Örneğin bir sergisinde Angus, herkesin kelebekleri güzel olduğunu kabul ettiği için kelebeği kullanmadığını ifade etmiştir (bigumigu, 2015).

Bunun yanı sıra Angus insanların daha yakından bakmak için yaklaştıklarında “duvar kâğıdının böceklerden oluştuğunu fark ettiklerinde kelimenin tam anlamıyla bir adım geri çekildiklerini gördüm” demiştir. Eserin, insanların ev alanlarıyla ilişkilendirdikleri bir desen gördüklerinde bekledikleri şeyle, desenin çoğu insanın evinde bulmaktan hoşlanmadığı böceklerden oluştuğu gerçeği arasında bir gerilim yarattığını söylemiştir (Miller, 2021).

Böcekleri, dünyanın farklı bölgelerinden ekolojik olarak sürdürülebilir yollarla topladığını dile getiren sanatçı, bir projede kullandığı böcekleri diğer projelerde de tekrar tekrar kullandığının üzerini vurgulamaktadır. Angus'un "A Terrible Beauty" isimli sergisi 2006 yılında Ontario Association of Art Galleries tarafından "Yılın Sergisi" seçilmiştir (Miller, 2021).

Sanatçı; açtığı sergilerde algılarla oynamayı, böcek dünyası hakkındaki katı ve sabit inançlara meydan okumayı ve daha geniş bir düşünce sürecini harekete geçirmeyi amaçlamakta, aynı zamanda ise iklim değişikliği çağında "ekolojik keder" üzerine giderek daha acil bir düşünceye yol açmaya çalışmaktadır. Angus'un vurguladığı gibi, "periyodik ağustos böceklerinin, hükümdar göçlerinin veya ateş böceklerinin olmadığı bir dünya, sihrin olmadığı bir dünyadır" (bigumigu, 2015). Ayrıca, Angus projesiyle ilgili: "Sergilerimi gezen birçok insan ne kadar alışılmadık, ilginç böcek türü olduğunun farkına varmıyor. Umarım sergim onları heyecanlandırır ve yağmur ormanları koruma projelerinden birine dahil olmak için motive eder. Çalışmalarımı gören insanların kendi çevreleri ve davranışlarını sorgulamalarını isterim" (Miller, 2021) demiştir.

3.6. Steven Kutcher

Ressam Steven Kutcher, Kaliforniya Üniversitesi'nde entomoloji ve biyoloji üzerine master yapmış, bütün hayatını böceklere adanmıştır. Kutcher, "Örümcek Adam" gibi birçok ünlü filme danışmanlık yapmış olup böcek tutkusu sanatçının Hollywood'a girmesini sağlamıştır. Kutcher'ın böcek çizimi fikri, 1985 yılında Steven Spielberg'in televizyon dizisi Amazing Stories için bir reklamda kullanılmak üzere mürekkep üzerinde yürüyen bir sineğin ayak izlerini yaratması için işe alındığında ortaya çıkmıştır (Thomas, 2007). Bu ayak izleri zamanla Kutcher'in sanatında bir "iz" olarak devam etmiştir. Böcekleri kullanarak yaptığı tablolarda yaratıcılık ve yeni bir akım başlattığını öne süren Kutcher'ın tek yaptığı şey, böcekleri boyaya batırıp tuvalin üzerine koymaktır.

Sanatçı ve eklem bacaklı ortaklığı; canlı, göz alıcı renkler ve tasarımlarla karakterize edilen, noktalar ve çizgilerle meydana gelen eserler ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda “Sanatçı olan böcekler mi yoksa Kutcher mi? Bu resimler sanat eseri mi? Her boyaya batırılan böcek sanatçı mı?” gibi sorular sorulmasına sebep olmuştur.

Günümüzde “Hayvan Sanatı” olarak adlandırılan; şempanze, at ve fil gibi benzer hayvanların tuvale rastgele vurarak soyut resimler oluşturması, Steven Kutcher'ın böcek sanatını öne çıkarmaktadır. Kutcher, sanatını şekillendirmek için böcekleri canlı, hareket eden boya fırçaları olarak kullanmasıyla eleştirilerin odağı haline gelmiştir. Eleştirmenler hayvanların gerçek sanat yaratmak için gereken duygu ve öz farkındalıktan yoksun olduğunu iddia edebilir. Ancak Kutcher, canlı fırçalarını etkilemek için dış uyaranlar uygulayarak eserlerine biraz insan yaratıcılığı katmakta ve sanatsal bir ürün çıktığını şu sözlerle savunmaktadır: “Elinizde bir böcek yürüdüğünde, bacakların hareket ettiğini hissedebilirsiniz, ancak görünürde hiçbir şey kalmaz, yalnızca bir his kalır. Bu sanat eserleri, görsel olarak hoş bir parça üreterek böcek izlerini ve rotalarını görünür kılar. Bir böcek ışığa duyarlıysa, ışığı kontrol ederek tuval üzerindeki hareketini etkileyebilirim” (Thomas, 2007).

Hevesli bir çevreci olan Kutcher, boyaya bulanmış böceklerinin zarar görmediğini söylemektedir: “Kolayca yıkanabilen, su bazlı, toksik olmayan boyalar kullanıyorum. Onlara iyi bakmam gerekiyor. Ne de olsa onlar sanatçı!” Umarım insanlar bu eserlere bakıp sanat ve bilim ikiliğini görürler” (Thomas, 2007).

Görsel 59'daki “Yıldızlı Gece” eseri, Kaliforniya'daki çeşitli galeri gösterilerinde, müzelerde ve doğa merkezlerinde sergilenen, Steven R. Kutcher tarafından yaratılan bir böcek eseridir. Bay Kutcher çalışmalarında özel olarak böcekleri ve eklembacaklıları kullanmıştır. Bu özel parça, hamamböceği kullanılarak oluşturulmuştur. Soyut sanat olarak Kutcher'ın çalışması, bir Jackson Pollock resminin hareketini ve Alman Ekspresyonizmi'nde bulunan renkleri çağrıştırmaktadır. Ancak her parça aynı zamanda bir tür kayıttır ve bu yüzden böceklerin ayak izleriyle

oluşturduğu eserlerin amacını şu şekilde özetlemiştir: “Böcekler yeryüzünde en çok bulunan hayvanlardır; ayak izlerinin fark edilmesinin zamanı geldi” (Thomas, 2007).

Görsel 58. Steven R. Kutcher ve hamamböceği fotoğrafı, John Chapple, California, America 2013
Kaynak: <https://www.shutterstock.com/tr/editorial/image-editorial/painting-entitled-'starry-night'-by-hissing-cockroach-725322n>
Erişim tarihi:25.07.2024)

Görsel 59. Steven R. Kutcher ve hamamböceğiyle yaptığı resim, Arcadia, California, America – 2007
Kaynak: <https://www.shutterstock.com/tr/editorial/image-editorial/painting-entitled-'starry-night'-by-hissing-cockroach-725322n>
Erişim tarihi:25.07.2024)

3.7. Marina Zurkow

Marina Zurkow, insan-çevre ilişkilerine odaklanarak katılımcı ortamlar inşa eden disiplinler arası bir sanatçıdır. Film ve video, heykel, basılı grafikler ve kamusal müdahaleler kullanarak izleyicileri etkileyen Zurkow'un çalışmaları mizahi ve düşündürücüdür. Çalışmalarında böcekleri de kullanan Zurkow, elle çizilmiş animasyon olan ‘Mezokozm’ çalışmasında kelebekleri kullanmıştır.

Mezokozm başlığı, çevre bilimi alanını ifade eder ve fiziksel çevrenin manipüle edilmesine izin veren deneysel, simüle edilmiş ekosistemlerle ilgilidir. Mezokozmlar tipik olarak biyolojik, topluluk ve ekolojik araştırmalar için kullanılır (hilliardmuseum, 2018).

Görsel 60. Marina Zurkow, Mesocasm (Wink, Texas) özel yazılım destekli elle çizilmiş animasyon 146 saatlik döngü (24 dakika gün, 146 saat yıl)renk, ses, bilgisayar, 2012
Kaynak: <https://www.brooklyneditions.com/product/limited-edition-print-marina-zurkow-mesocasm-wink-tx-fall> Erişim tarihi:26.07.2024

Bu mezokozm'da, Teksas'ın Wink kasabasında özel bir petrol şirketinin mülkünde bulunan "Wink Sink 2"ye dayanan büyük bir çöküntü gözlemlenmektedir:

Animasyonun ön planında büyük bir petrol yatağı kaynar, fişkirir ve akar. Hayalet gibi bir koreografide, bu girdap dönerek plastik poşetler, yağ ve kara bulutlar gibi nesnelere dışarı atmaktadır. Arka planda, ara sıra bir tren ufku keserken, petrol rafinerileri dumanlardaki gazları yakar. Bir sahneye çağrılan oyuncular gibi, hayvanlar, hava durumu ve bu "mezokozm"u oluşturan şeyler istatistiksel olarak 146 saatlik bir döngüde tetiklenir ve her dakika bir takvimdeki saat zamanını temsil eder. Gündüzleri, arazide çeşitli kuş türleri, çayır köpekleri, böcekler, pronghorn antilopları, HazMat işçileri ve -mevsime bağlı olarak- göç eden kral kelebekleri, yılanlar ve kum tepesi turnaları yaşar. Petrol şirketi mülkünde bulunan bir parkın geldiği durum eleştirilmiştir. 'Manzara, iç organları büyümlü döküntüleri kusan bir Pandora'nın kutusu gibi işliyor: endüstriyel bir yüceliğin yeni cevherleri'' Marina Zurkow.

Animasyonda, karakter öğeleri elle, kare kare çizilmiş olsa da, koreografileri dinamiktir; programlanmış kısıtlamalarla belirlenen eylemler gerçek zamanlı olarak bir bilgisayar tarafından yönetilir. Doğayı içimizde ve dışımızda hayal etmenin

yollarını gösteren bu proje, izleyiciyi düşündürmek istemiştir. Videodaki manzaranın aracılığıyla doğanın uzun zamandır kendimizi yansıttığımız ve kendimizi öteki yaptığımız bir sahne olduğu açıktır. Kelebekli bölümde, arka plan siyah beyazken kelebekler ve insanlar renkli boyanmış olup sanatçının doğa ile insan arasındaki bağı yansıttığı düşünülebilir. Ayrıca durumun felaketi düşünülürse kelebekler burada bir yok oluşu simgeleyebilir.

3.8. Aude Pariset

Aude Pariset, böcekleri de içine alan ekosistem için önemli olanları hem vurgularken hem de bu süreçte insanların düşüncelerini altüst eden enstalasyon çalışmaları yapmaktadır. Sanatçının en dikkat çeken çalışmalarından biri, 15. İstanbul Bienali'nde sergilenen “Toddler Promession (Tıpış Tıpış Yürüyen)” başlıklı enstalasyon çalışmasıdır(Görsel 61). Bu enstalasyon bilimsel bir olgu üzerine temellendirilmiştir.

Eserde kullanılan straför ve un kurtları ile ilgili yapılan Stanford Çalışması'na göre, tek bir solucan yılda 46.36 mg straför atığı yiyebilir. Solucan ve un kurtlarının bu potansiyelini sanatçı eserinde kullanmıştır. Un kurdunu sanat eserinin oluşum sürecinde sanat nesnesi konumunda değerlendirmiştir. Özellikle bu çalışmada gerçek yaşamın sanat ile olan etkileşimi ön plandadır. Sanat eserinin vermek istediği mesaj, organik ve inorganik oluşumların etkileşimi ile sağlanmıştır. İnsanlar dünyada binlerce yıl geçirdiler, ancak yaklaşık 150 yıldır gezegenimizde silinmez, geri döndürülemez izler bırakmaya başladık. Örneğin plastikler doğal süreçlerle parçalanamaz ve yüzyıllarca yeryüzünde kalır. Bilim adamları yakın zamanda bu kurtların straförle yaşayabildiklerini ve onu organik maddeye ayırabildiklerini keşfettiler. Bu bulgudan ve potansiyel olarak radikal ekolojik etkilerinden ilham alan Pariset, sergi boyunca un kurtlarının yavaşça yutup dönüştüreceği bir iş yarattı” (BİLGİLİ, 2021).

Görsel 61. Aude Pariset, Toddler Promession, Gulliver yatağı, perspex, tekerlekler, ekstrüde polistiren, tenebrio molitor solucanlar, havalandırma, delikleri, 120 x 60 x 83 cm, 2016

Kaynak: <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/15-istanbul-bienali/214> Erişim tarihi: 28.07.2024

Pera Müzesi'nde sergilenen ve iç mekanda gerçekleştirilen bu enstalasyon fotoğraf karesinde; tekerlekli ve hareket edebilen bir bebek beşiği bulunmaktadır. Beşiğin içine ise strafordan yapılmış bir şilte ve canlı un kurtları konulmuştur. Beşiğin üst kısmı camla kaplıdır. Cam vitrinde belli aralıklarla yerleştirilmiş yuvarlak ve beyaz renkte havalandırmalar vardır. Cam, dış müdahaleyi engellemek için bir koruyucu işlev görmektedir. Dış dünyadan izole edilmiş bu alanda kendi içinde bir yaşam döngüsünden bahsedilebilir.

İzleyici beşiğin içine baktığında bebek görmeyi beklerken hareket eden, kıvıldağan kümeler oluşturmuş un kurtlarıyla karşılaşmaktadır. Beşiğin içindeki yeni yürümeye başlayan bebek, büyüme evresinde olan ve evrimini tamamlamamış larva un kurtlarıdır. Aslında beşiğin içinde gerçekten de bebekler vardır ama bunlar bir insana ait olmayıp böceklere aittir. Bu da izleyicide şok etkisi yaratmaktadır. Beyaz ve saflık kavramlarını hatırlatan beyaz bebek beşiği, sanatçının müdahalesiyle un kurtlarının yaşam alanına dönüşmüştür. Un kurtlarının straforu yedikten sonra yaptıkları dışkıların organik olması, izleyicide tiksiniyle birlikte merak uyandırmıştır. Ardından izleyicilerin bu olağanüstü dönüşüme şahit olma şaşkınlığını yaşamaları, sanatçının amacına ulaştığını göstermektedir. Sanatçı, un kurtlarının zor ayrıştırılan plastikten strafor ile beslenerek yaşam döngüsünü sağlayabilme potansiyeline vurgu yapmış olabilir. Bilim insanlarının 'un kurtları' ile ilgili

deneylerde ortaya çıkardıkları özellik, sanatçının izleyiciye vermek istediği mesajın aktarılabilmesinde önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Un kurtlarının doğanın yıllarca yok edemediği yapay nesnelere de beslenerek hayatta kalma potansiyeline sahip olmaları ve bu yapay nesnelere beslenerek dışkılamaları, bir bakıma yapayın doğala dönüşümünü sağlamaktadır. Bu özellik, ‘ekolojik dönüşüm’ kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Bir beşiğin içine strafordan/süngerden yapılmış bir yatağın yerleştirilerek un kurtçuklarıyla doldurulduğu ve bu strafordan toprakta çözünememesi sebebiyle çevremize zararlı bir madde olması dikkat çekmektedir. Bilim insanları, bu un kurtçuklarının strafordan beslenerek yaşamlarını sürdürdüklerini ve plastik köpüğü organik parçalara ayrıştırabildiklerini keşfetmişlerdir. Pariset bu bulgulardan ve bunun kesin olan açık ekolojik neticelerinden yola çıkarak, un kurtlarının strafordan yavaş bir biçimde yiyerek bitirmelerini ve dışkıya dönüştürülüşünü seyredebileceğimiz bir eser ortaya çıkarmıştır (BİLGİLİ, 2021)

Çalışmanın başlığı olan ‘Promession’ gelecek için bir umut duygusu öneren İtalyanca ‘söz’ kelimesinden kaynaklanmaktadır ve gelecekte böceklerden dünyayı iyileştirme durumundan dolayı bu kelime konulmuş olabilir. Söz kelimesi de umudu akla getirerek üretken bir tezat ortaya çıkarır. Buradaki tezat, yapay maddenin doğal vahşeti ile un kurtlarının strafordan yiyip yok ederken dünyanın gelecekteki varlığına bir umut oluşturması arasındadır.

3.9. Jane Fabre

Sanatçının doğada görmezden gelinen, küçümsenen böceklere ilgisi vardır. Fabre için böcekler, döngüyü sağlayan ve doğanın metabolizmasını dönüştüren varlıklardır. Bu yüzden sanatının en önemli ve değişmez parçası olan böcekler; sanatçının resim, enstalasyon ve performanslarında oldukça sık yer almaktadır.

Fabre'nin babası, çizimler yapması için onu küçükken hayvanat bahçesine götürmüştür. Burada gördüğü böceklere karşı merak duymaya başlamıştır. Bunun yanı sıra böcekbilimci Jean-Henri Fabre'den etkilenmesiyle de onun entomoloji bilimine

ilgisini artırmıştır. Ayrıca, 1970'lerin sonunda yakaladığı sineklerin kanatlarını keserek solucanlara yerleştirdiği metamorfoz denemeleri ilerideki sanatının ipuçlarını oluşturur. (İsmailoğlu & Fatma Deniz, 2018)

Değişen çevre koşullarına kendilerini adapte ederek hayatta kalan böceklerle hayran olan Fabre, birçok eserinde bu canlıları kullanmıştır. Bazen bir yapının iskeletini böceklerden oluştururken bazen de nesnelerin dışını böceklerle kaplayarak sanatını devam ettirmiştir. Brüksel Royal Palas'ta gerçekleştirdiği Heaven of Delight (2002) adlı çalışması, böceğin kanatlarıyla oluşturulmuştur. Böcekleri değersiz gören ve “böcekler pis yerlerde olur” anlayışını ters çevirip tavana yerleştirmiş, sonucunda yerin altından en üste taşıyarak onları yüceltmıştır. Uzaktan yanardöner rengin parlaklığı, görkemli bir şekilde şatafatlı bir görüntü oluşturmaktadır. Bakış açısıyla kanatlar yeşilden maviye, sonra da sarı ve kahverengiye dönüşmektedir. Mücevher böceğinin titreşen renk ve şekillerinin oluşturduğu bu doku, klasik ve resmi bir yapının salonunda tezatlık oluşturmaktadır. Bazı noktalardan kabukların şekli tüy gibi gözükürken bazı noktalarda metalden yapılmış şekilleri andırmaktadır. Sanatçı, boyanın geçiciliğinin çözümü olarak böcek kanatlarını kitin ile kapladığı düşünülebilir. “Kabuklara pırıltıyı veren kitin ise bilinen bozulması en zor malzemelerden birisidir. Aynı zamanda bu ince yüzey ışığı çeker, yansıtır ve dönüştürür. Yağlıboya ise kaybolur, bu yöntem ile kabuk orijinal rengini taşımaya devam etmektedir” (İsmailoğlu & Fatma Deniz, 2018).

Jane Fabre'nin mücevher böceği kabuklarıyla oluşturulmuş diğer bir eseri de Ostende'de bir müze koleksiyonunda yer alan Beekeeper (Arııcı)'dır (Görsel 63). Heykelin adından da anlaşılacağı gibi bir arııcıyı yorumlayan eseri, boşlukta bir erkek melek heykelini andırmaktadır. Sanatçı, arı yetiştiricilerini onlara bir rehber olarak hizmet veren kişiler olduğu için yüceltmıştır. Sanatçı eserde, bir yandan arı yetiştiricisine, bir yandan meleğe göndermede bulunmuş olabilir

Görsel 62. Jan Fabre, Heaven of Delight ,Enstalasyon,2022
Kaynak: <http://www.ilovebelgium.be/heaven-delight> Erişim tarihi:29.07.2024

Görsel 63. Jan Fabre, Beekeeper, Heykel,1958
Kaynak:<http://www.kunstbeeld.nl/nl/nieuws/16078/hortus-corpus-jan-fabre-in-krollermuller.html> Erişim tarihi:01.08.2024

Fabre, metamorfoz ve mücevher böceklerinin yanı sıra gübre böceklerini de sanatına dahil etmiştir. Onların yaşam döngülerinin parçası olan gübre toplarını yuvarlamaları, Problem (Görsel 64) çalışmasına ilham olmuştur.

“Problem (2001) ise iki parçadan oluşan bir enstalasyondur. Birinci parça Alman filozoflar Peter Sloterdijk ve Dietmar Kamper ile gerçekleştirdiği performansın filminin gösteriminden oluşmaktadır (Görsel 64). Bu filmde her bir oyuncu tarafından bir küre yuvarlanmaktadır. Sanatçı, bu küre ile gübre böceğine göndermede bulunur. Diğer parçada ise *The Dung Beetle* (2001) böcek kanatlarından oluşturulmuş bir küre yatak üzerine yerleştirilmiştir. Birbiriyle etkileşim içinde olan iki üretim aynı zamanda küre üzerindeki böcek kabuklarının yansması ile müzede sergilenen Frans Pourbus’un resmindeki kraliçenin ihtişamlı kıyafetini süsleyen incilerle bağlantı kurmaktadır” (İsmailoğlu & Fatma Deniz, 2018).

Görsel 64. Jan Fabre, “The Problem”, 2001
Kaynak: <http://www.lifo.gr/team/sansimera/34508>
Erişim tarihi:02.08.2024

Görsel 65. Jan Fabre, “The Dung Beetle”, 2001
Kaynak: <https://theredlist.com/wiki-2-351-382-1160-1175-view-belgium-profile-fabre-jan.html> Erişim tarihi:02.08.2024

Fabre'nin sanat çalışmasında gübre böceğini insanla beraber vermesi, insanların yaşam mücadelesini böceklerin yaşam mücadelesiyle özdeşleştirdiği anlamına gelebilir. “Bu sahneleme ve sergilemelerde insanın bedeni hem kendi hayatındaki deneyimleri hem de böceklerin basit yaşamlarındaki eylemleri ile birleştirilerek, izleyene yeni bir kolaj/montaj düzenlemesi yapılır. Böylece izleyen, sıradan olmayan bir alımlama süreci ile karşı karşıya bırakılmış olur” (İsmailoğlu & Fatma Deniz, 2018).

3.10. Rafael Gomez Barros

Rafael Gomez Barros, Kolombiya'nın şiddet tarihini, siyasi mücadeleleri, birey ile toplum arasındaki gerilimi ve kimlik sorunlarını karıncalar üzerinden ele almaktadır. En bilinen projelerinden biri, House Taken'dir (2008-2018). Sanatçı, Kolombiya Ulusal Kongresi gibi yapılar üzerine karınca heykellerini yürüyormuşçasına dağınık bir şekilde yerleştirmiştir. Rafael Gomez Barros, İnsan kafatası kalıplarından yapılmış karınca heykelleriyle zorunlu göç ve küreselleşme dinamiklerine karşı bir eleştiri sunmaktadır.

Görsel 66. Rafael Gomez Barros Kulturhaus'ta karınca heykelleri, Santa Marta,Colombia,2010
Kaynak: <https://highlike.org/rafael-gomez-barros/> Erişim tarihi:02.08.2024

“Yüzlerce elli santimetre uzunluğundaki karıncaları temsil eden heykellerin kurulumları kamu binalarını ele geçiriyor. Vücutları, Santa Marta doğumlu sanatçının hayatta ölümü çağırmaya çalışıyormuş gibi iki insan kafatası kalıbının bir araya getirilmesiyle oluşuyor. Rafael Gómez Barros'un eseri göz ardı edilenleri görünür kılıyor. Amacı, gezegende dikkate alınmayan ama yaygın göçmen kitlesini oluşturan milyonlarca yerinden edilmiş insanın zor durumuna değinmektir. Diaspora anlatısında, son elli yılın çoğunda ülkede büyük yıkıma yol açan silahlı çatışmanın kurbanları olarak yerlerinden edilen ve şiddetli ölümlere maruz kalan binlerce Kolombiyalı'ya bir övgü yer alıyor. Genellikle ağır iş ve karmaşık bir sosyal örgütlenmeyle ilişkilendirilen karıncalar, ulusal anıtları ele geçirme kapasitesine sahip olan kaybolanların hayaletlerine, hayalet benzeri figürlere dönüştürülüyor (SaatchiGallery, 2013).

Gümrük binası gibi tarihi binaları istila edermişçesine ilerleyen karıncalar, ticari galerileri de kaplamıştır. Yaklaşık bin adet polyster döküm yaratıkla dolu olan galeriler izleyicilerin dikkatini çeken boyutta büyük ve çoktur. Arkasında

heykellerin boyutundan daha büyük anlamlar taşıdığını dile getiren Gabriela Salgado, sanatçının amacını özetlemiştir:

“Ulusal Kongre'nin taş cephesini kapladı; Bu, onun yıllardır şiddet içeren bir statükoyu destekleyen ulusal güvenlik politikalarına değinmek için yaptığı en anlamlı girişimdi. Casa Tomada adlı eser, Arjantinli yazar Julio Cortázar'ın, büyük bir malikânenin sakinlerinin yalnızca kısık sesleri duyulan belirsiz varlıklar tarafından istila edildiği kısa öyküsüne çok özel bir gönderme yapıyor. Bu metafor, kamusal sanat müdahaleleri bağlamında, izleyiciye Cortázar'ın vefat etmeden kısa bir süre önce kendisinin ilan ettiği şeyi hatırlatıyor: bir ülke ölülerini gömmediği sürece, onlar her zaman tavan arasında hayaletler olarak hatırlanacaktır “ (SaatchiGallery, 2013).

Sanatçının eserlerinin ortak konusu genelde aynı örüntünün devamı niteliğindedir. Kolombiya'daki şiddet tarihine odaklanarak insanlık durumuna sebep olan siyasi durumu kınamakta olduğu anlaşılmaktadır. Eserlerinde sistem tarafından kabul edilen ayırımın kırılmasına da değinmektedir. Birey ile toplumsal kimliklerin arasındaki derin boşlukların gerçek ayrıntılarını açığa çıkarmak için vurucu çalışmalar yapmıştır. Sanatçı önemsiz ve küçük görülen karıncaları, yani sistemdeki önemsiz görülen göçmenleri vurgulamak için oldukça büyük yaparak göçmen sorununun büyüyen arttığını dile getirmiş olabilir. Eserleri tekrar eden formlardan oluşmaktadır. Gitgide çoğalan karıncaların yuva aramakta olduğu ve yuvalarına gitme çabaları göz önünde tutulursa, evlerinden çok uzakta olan ve yuva arayan insanlarla bağlantı kurulabilir.

Enstalasyonlarını kum, fiberglas gibi zamanın aşındırdığı eski malzemelerden oluşturduğu için karıncalar arkeolojik alandan çıkmış gibi görünmektedir. İki ve üç boyutlu formlarla sanatçı, toplumsal sorunun geçmişten beri sürüp geldiğine değinmiş olabilir. Karmaşık anlamlar taşıyan bu eserlerle, Kolombiya yaşamı çağdaş sanat ortamlarında sergilenmeye devam etmektedir.

3.11. Cornelia Hesse-Honegger

Kendini bir 'bilim sanatçısı' olarak tanımlayan sanatçı, Zürich Üniversitesi'ndeki Doğa Tarihi Müzesi'nde bilimsel illüstratör olarak çalışmıştır. Bugün kendisi ve bağımsız bilim insanları, en düşük radyasyon miktarının bile kansere, hastalıklara, mutasyonlara ve deformasyonlara neden olabileceğini kanıtlayabilir. Cornelia, bu konuyu vurgulayan birçok çalışma yayınlamıştır. Bu konuyla ilgili yaptığı suluboyalar ve baskılar uluslararası olarak müzelerde ve galerilerde sergilenmektedir. Ayrıca sanatçı, sık sık uluslararası toplantılarda ve konferanslarda konuşma yapmak üzere davet edilmektedir. Sanatçı, radyoaktif etkileri üzerine uzun vadeli araştırmalar yürütmüştür.

“6 Nisan 1986'da Çernobil'deki kaza meydana geldi ve tüm Avrupa'yı radyasyona maruz bıraktı. Kirlenmiş bölgelerdeki böceklerin, laboratuvarında gördüğüm mutasyonlardan bazılarını göstermesi gerektiğini düşündüm. Bana görünür bir etki beklenemeyeceğine dair güvence veren bilim insanlarını görmezden gelerek, 1987 yazında radyasyonun Batı Avrupa'da en yüksek olduğu İsveç'in doğusuna seyahat ettim. Orada, otel odamda resmettiğim mutasyona uğramış yaprak böceklerimi buldum” (Hesse-Honegger, 2007).

Çernobil'deki nükleer enerji kazası felaketinden beri Cornelia, çoğunlukla gerçek böcekler olmak üzere morfolojik olarak bozulmuş böcekleri toplayıp incelemiş ve onları resmetmiştir. Bu böcekleri, Çernobil'in radyoaktif alanlarının yanı sıra diğer birçok nükleer tesisin yakınında da bulmuştur.

“Diğer tüm nükleer santraller gibi, canlılar üzerinde herhangi bir etkisi olmayacak kadar zayıf olduğu düşünülen düşük seviyeli radyasyon yayan İsviçre nükleer santrallerinin civarında araştırma ve resim çalışmalarımı sürdürdüm. Bu çalışmalar sırasında böceklerin çoğunun geçirdiği çok belirgin mutasyonlar göz önüne alındığında, bunun açıkça yanlış olduğu ortaya çıktı. Çalışmalarımı İngiltere'deki Sellafield ve Fransa'daki La Hague nükleer yeniden işleme tesislerinin etrafındaki bölgelere ve Almanya'daki Krümmel, Stade ve Gundremmingen nükleer santrallerine genişlettim. ABD'de Three Mile Adası'na, Nevada ve Utah'taki nükleer test alanlarına ve Washington'daki

Hanford yakınlarındaki atom bombası fabrikalarının etrafındaki bölgelere seyahat ettim. Tüm bu alanlar etrafında şaşırtıcı bir dizi mutasyon olduğunu doğruladım. 1990'da sonunda Çernobil nükleer santralinin etrafında seyahat etme ve yaprak böcekleri toplama fırsatını buldum” (Hesse-Honegger, 2007).

Saha çalışmalarını farklı ülkelerde yürüten sanatçı, normal çalışan elektrik santralleri de dahil olmak üzere tüm nükleer tesislerin böceklerde deformasyonlara neden olduğu sonucuna varmıştır. Her şeyden önce, nükleer tesisler doğa için korkunç bir tehdittir.

“Sahadaki bu araştırma ve bu deformasyonları resimsel süreçle tanımlama eylemi aracılığıyla, en iyi bakımı yapılan nükleer santrallerden yayılan "düşük seviyeli radyasyonun" aslında doğa ve dolayısıyla insanlar için son derece tehlikeli olduğunu gösterebilirim. Kısmen bu gerçekleri görmezden gelmemize izin veren şey, hasarı göremiyor olmamızdır. Bu, bir dereceye kadar, görme ve bilme arasındaki ilişkiyle ilgili bir sorudur. Bugün, bilimsel çizimleri yalnızca çizimler, zaten bildiğimiz şeylerin görsel temsilleri olarak görüyoruz; bu çizimlerin bize daha önce görülen, düşünülen ve söylenen şeyleri gösterdiğini düşünüyoruz. Ancak Orta Çağ'dan yirminci yüzyıla kadar, bilim insanları çizimi birincil araştırma yöntemi olarak, göz ve elin birleştirilmesi eylemi olmadan görülemeyen veya bilinmeyen şeyleri görme ve bilme aracı olarak kullandılar. Doğayı araştırmak için çizim ve boyama kullanma geleneğine inanıyorum. Çizimlerim görünür kılar; sözsüz iletişimin bir biçimidir” (Hesse-Honegger, 2007).

İsviçre nükleer santrallerinin çevresinde saha çalışması sırasında bulduğu akrep sineğinin (Görsel 67) sağ kanatları bükülmüş, karnı deforme olmuş ve şişmiştir. Sanatçı, insan eliyle meydana gelen yıkımın böcekler üzerindeki etkilerini yansıtmada suluboya tekniğini kullanmayı tercih etmiştir. Diğer görselde ise (Görsel 68) bir Çernobil Nükleer Santrali'nin çevresinde bulunan ağaç böceğinin göğüs kafesi ve kanatlarını resmetmiştir. Hesse-Honegger sağ kanadın bozulduğunu ve gövdesinin büküldüğünü suluboya resminde ince detaylarla belirtmiştir.

Görsel 67. Cornelia Hesse-Honegger, Akrep sineği, Leibstadt, Aargau Kantonu Suluboya, 29,7 x 21 cm., Zürih 1988
Kaynak: <https://atomicphotographers.com/cornelia-hesse-honegger/> Erişim tarihi:03.08.2024

Görsel 68. Cornelia Hesse-Honegger, Ağaç böceği, Suluboya, 1990 Graubün, İsvire
Kaynak: <https://atomicphotographers.com/cornelia-hesse-honegger/> Erişim tarihi:03.08.2024)

Sanatçının çalışmaları, hem yüksek radyasyon seviyelerinin hem de insanlığın doğa ve çevremiz üzerindeki zararlı etkilerinin bir kanıtı niteliğindedir ve insanların gözlerinin açılmasına yardımcı olabilir.

3.12. Erika Harrsch

Sanatçı çalışmalarının bir parçası olarak entomolojiyi araştırmalarına dahil ederek kelebekleri; cinsiyet, kimlik, göç, milliyet, insanın kendi doğası ve kırılganlığıyla olan ilişkisi gibi temalar için bir metafor olarak kullanmıştır. Sanatçı, her yaptığı çalışma da anlamını değiştirdiği kelebekleri genelde ülkeler arası geçişte yaşanan sıkıntılar gibi küresel etik sorunları çerçevesinde ele almıştır. Sanatçının eserinde(Görsel 69), kağıt kelebeklerin hareketli çırpınışları, izleyicileri para birimine dönüşen kelebek türlerine tanık olmaya davet eder biçimdedir. Erika Harrsch, kelebeklerin özgürce uçuşunun getirdiği sevinçleri ve ekonomik tercihlerin çevre üzerindeki etkilerini harmanlamıştır. Kaosa dönen

“kuyu” eserinde bu durumun birbirine geçmesinden doğan zorluklar ve güzelliklerin karışımı gözükmektedir.

Görsel 69. Erika Harrsch, Kağıt üzerine karışık teknik, Akrilik, kurşun kalem, mürekkep ve kolaj
27 x 20 inç / 70 x 50 cm, 2012

Kaynak: <https://www.erikaharrsch.com/invertedsky.html> Erişim tarihi:03.08.2024

Hem sürrealist benzeri bir mizahın gücü hem de paradan oluşan renkli kelebekler izleyiciyi düşündürmeye sevk etmektedir. Kelebekler, “Kırılgan yaşayan bireylerin narin ve özgür çırpınışları, ulaşılamaz, bulut benzeri hayallerin yeryüzüne indiği ve metalaştırılmış bir ortamı yaratıcılığa açık, ete kemiğe bürünmüş bir atmosfere geri dönüştürdüğü umut verici bir tersine çevirme yaratabilir” (Harrsch, 2012)

Erika Harrsch’in enstalasyonlarında kullandığı kelebeklerin dış yapısı, genelde farklı özellikleriyle öne çıkmaktadır. Kimisi elle kesilmiş, kimisi boyanmış olsa da banknotun geldiği ülkeye ait özellikler içermektedir. Kelebeğin görüntüsü, dünyanın dört bir yanında tanınabilir bir dönüştürücü enerji olan kağıt paranın renkli desenleri ile kaplanmıştır.

“Kelebek şeklindeki banknotların dünya çapındaki ortakları ve müşterileriyle birleştiren sistem göç uçuşundaki kelebeklerin narin güzelliğini taklit eder;

küresel hareketliliğin dönüştürücü gücünü yansıtır. Kelebek, lojistik ve ekonomik misyonu için güzel bir görsel metafordur. Dahil edilen her kelebek örneği, tüm ülkeleri temsil eder, boyutları ve sayıları, çalışan kişi sayısı ile orantılıdır. Erika Harrsch, biçim ve içerikte kültürler arası değerlere ve çeşitliliğe doğrudan göndermelerde bulunur” (Harrsch, 2012).

Erica, ”case Cube” adlı çalışmasındaki kelebekler ise genellikle para veya ödül kazanma amacıyla kullanılan, eğlenceli bir oyun aracına dönüşmüştür.

“Kelebekler gibi uluslararası para biriminin örnek baskılarının bir hava üfleyici ile cam küpün içinde dolaştığı, banknotların çırpındığı paralel bir gerçeklik yaratmayı amaçlıyorum. Bir konservatuvarda uçan kelebekler gibi kırılğan güzellik, arzulanan nesne haline gelir. İçeride oynayan kişi oyunun ve oyunun kendisinin bir parçasıdır, sınırlı bir süre için daldırılır ve izlenir. Oyuncu, biriktirme ve kazanan örnek banknotu yakalama olasılığı tarafından baştan çıkarılır. Özne, estetik zevkin temel özellikleri olan haz aldığımız bir tefekkür nesnesi haline gelir” (Harrsch, 2012).

Görsel 70. Etkileşimli kurulum Cash Cube. VOLTA NY, 2011 için seçilen proje Hava üfleyicili kabin ve binlerce adet uçan kelebek baskısı. 38 x 46 x 94 inç.
Kaynak: <https://www.erikaharrsch.com/currency.html> Erişim tarihi:05.08.2024

Bu enstalasyonda sanatçının; değişken para piyasalarına, sermaye dolaşımına ve göçe gönderme yaptığı anlaşılmaktadır. Sanat ile serbest oyundan türetilen oyuncağın yön arasındaki ilişki, şans oyunları ile ilişkilendirilen etkileşim ve sahip olma arzusu eserinde öne çıkmaktadır. Sanat eserinin oyun ve oyun haline geldiği etkileşimli enstalasyon, Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde oyunun ve talih faktörünün

etkisini gözler önüne sermiştir. Seyirci katılımcılar, hayali bir pasaport kazanma şansı için bir ödül çarkı çevirmeye davet edilmiştir. Her bireyin tepkisi ve oyunun kendi kişisel deneyimlerine nasıl yansıdığı esere bambaşka bir boyut kazandırmaktadır. Banknotlardan oluşan kelebekler, şansı ve günümüzün simüle edilmiş geçici mutluluklarını simgelediği düşünülebilir. Ayrıca hava üfleyici bir kabinin içinde uçuşan kelebek fikri, sanatçının deneyimlediği doğal döngünün sonucudur:

“Yıllarca Monarch kelebeklerini yakından gözlemledikten, onları Meksika'daki kutsal alanlarda sık sık fotoğraflayıp filme aldıktan sonra, sanatçı onların göç uçuşlarına hayran kalmış. Uçan kelebek kitlelerinin dengeli mükemmelliği, ışık ve kelebeklerin değişen desenleri arasındaki ince etkileşim gibi büyüleyici. Monarch kelebeği, sonbahar göçü sırasında, zaman telafili bir güneş pusulası kullanarak uzun mesafeler kat eder. Görünürdeki kırılma, kanatlı yaratıkların yıllık rotalarında üç bin kilometre yol kat ederken, yolun büyük bir kısmında süzölmelerini sağlamak için genellikle rüzgar akımlarından yararlanırken, enerjiye ve güce dönüşür. Bu nedenle Harrsch, kurulum tasarımını gerçek rüzgar vektörlerine dayandırarak, dünyanın dört bir yanındaki hava kütlelerinin hareketini çağrıştırdı. Tasarımların dairesel desenleri, dalgaları ve perspektif çizgileri, gizli bir kaynaktan gelen enerjinin serbest bırakılmasını ve dinamik bağlayıcı desenler aracılığıyla dağıtımını temsil eder; bu, tüm yaşam döngüsü boyunca devam eden sürekli bir akıştır” (Harrsch, 2012).

3.13. Suze Woolf

Suluboya sanatçısı olarak bilinmesine rağmen, resim, kağıt döküm, sanatçı kitapları ve enstalasyonlar da yapmaktadır. Eserleri bölgesel kamu koleksiyonlarının yanı sıra birçok özel koleksiyonda da yer almaktadır. Kabuk böceği ekolojisi ile ilgilenen entomolog Diana Six ile ortak yürüttüğü sanat çalışmaları dikkat çekicidir. Montana Üniversitesi'nde ekolojist ve böcek bilimci olan Diana Six, mikroplar, böcekler ve ormanlar arasındaki etkileşimleri incelemektedir. İklim değişikliğinin ormanlarda kabuk böceği salgınlarını nasıl tetiklediğine dair çalışması, Suze Woolf'un

kabuk böcekleri hakkındaki sanatçı kitapları serisine ilham kaynağı olmuştur. Bozulan ekolojinin başyapıtları olan bu kitapların her biri mesaj niteliğindedir.

“Böcek ölümleri iklim değişikliğiyle daha da kötüleşiyor: ilk başta, ısı ve kuraklıktan strese giren ağaçlar saldırıya karşı daha savunmasız hale geliyor; ayrıca, böceklerin larvaları daha sıcak kışlarda artık donmuyor, böylece üreme oranları yükseliyor ve popülasyonları endemik olmaktan salgına dönüşüyor. Sadece Montana, böcek ölümleri nedeniyle yaklaşık yedi milyon dönümlük ağaç kaybetti. Sunulan çalışmalar hem sanatsal ilham ve uygulamadan hem de bilimsel araştırma ve felsefeden güçlü bir şekilde etkileniyor” (Woolf, 2022).

Kitap serisinde kabuk böceklerinin iklim değişikliğine uğrayan ormanlar üzerindeki etkisini araştıran Suze Woolf, kabuk böceklerinin ve mantarların ağaçları yemek için nasıl birlikte çalıştığına dikkat çekmektedir:

“İklim değişikliğini en sevdiğim yerlerde gördüm. Batı boyunca gördüğüm ağaç ve kabukların üzerinde sanki karalama yapılmış gibi görünüyordu. Karalamalar, böcek larvalarının kemirdiği kanallardır, bu kanallara larva madeni veya galeri denir; Bunlar, besin akışını ağaç boyunca kesintiye uğratır. Bu kitap, bazı ağaç kavuk böcekleri ile uçarken taşıdıkları mantarlar arasındaki karşılıklı yararlı ilişkiyi anlatıyor. Böcekler tarafından taşınan mantarların mikrofilamentleri besin arayışında odun içine girerler; fosfor ve azotu dışarıya, ağacın yüzeyine doğru aktarırlar. Onlar olmadan dağ çamı ve ince kereste oymacısı böcek larvaları odunu sindiremezdi. Dağ çamı böceği mantarları odun üzerinde mavi bir leke bırakır; ince kereste oymacısı mantarları ise gri bir leke bırakır. Bu adaptif strateji hakkında bilgi edinmemi sağlayan çalışmaları Dr. Diana Sixx, Montana Üniversitesi'nden öğrendim” (Woolf, 2022)

Suze Woolf'un doğadaki ağaçlarda gözlemlendiği kabuklu böceklerin mavi-gri bir leke bırakan mantarı da yanlarında taşıma durumunu sanatına yansıtmış, ahşap kitaplar oluşturmuştur. Mantarların mikrofilamentleri, sayfalarındaki griden maviye değişen işlemelerin çağrıştırdığı şekilde ahşaba doğru nakış görüntüsü oluşturmuştur.

Görsel 71. Suze Woolf (Survivorship(Cilt XXVII); log) mürekkepli galeriler, 2019, Kaynak: <https://suzewoolf-fineart.com/> Erişim tarihi:10.08.2024

Görsel 72. Suze Woolf,Kabuk Böceği Kitabı Cilt XXXII, ahşap paneller, iplikle işlenmiş demir oksit boyalı keçe, 8,75"Y x 6,75"G x 3"D,2020 Kaynak: <https://suzewoolf-fineart.com/> Erişim tarihi:10.08.2024

(Görsel 71), böcek tarafından oyulmuş gerçek bir kütük parçasıdır; sayfalar, ağaçların savunma kimyasalları üretmek için kullandığı enzimlerin genetik kodu üzerindeki böcek izlerinin mürekkep reproduksiyonlarını içermektedir. Sanatçı kitaplarından bir tanesi olan eser (Görsel 72), ormandan alınan kabuk böceklerinin tahribatından öldüğü muhtemelen bir köknar ağaç dalıdır. Sayfaları, üzerinde böcek galerileri açılarak ve kemirilerek oluşturulmuştur. Kapaklar, panel üzerine yapıştırılan lazer kesim odun bölümleridir. Sayfalar, nakış ipi dikişi ile işlenmiş olup demir oksit boyalı yün keçeden oluşmaktadır ve bağlama için balmumu keten ipi kullanılmıştır. Suze, bölünmüş dalın içinden bağlama ipleri için delikler açarak kitap sayfalarını birleştirmiştir. Bütün bunların sonucunda sanatçı, mantarlar ve böceklerin birbirine bağımlı ve karşılıklı faydasından doğan ilişkisinden özgün bir sanat eseri yaratmıştır. Bark Beetle Book Cilt. XXXII: Zorunlu Karşılıklılık eseri için sanatçı Suze Woolf şöyle demiştir: “Ormanlarda yürürken, ağaçların üzerinde kabuk böceklerinin hiyeroglif ‘yazılarını’ gözlemliyorum. Dolambaçlı işaretler, sanki izleri çözemediğimiz kriptogramlarım gibi okuyamadığım bir senaryoya benziyor. Genel hatlarıyla bir kitap, bir mesajlar koleksiyonudur ve doğadan gelen ham maddelerin bir

araya getirilmesi, bu malzemelerin rahatsız edici güzelliği üzerine bir meditasyonun yanı sıra ormancılardan ve böcek bilimcilerden bir şeyler öğrenme fırsatına da dönüşür” (Woolf, 2022).

Suze’e göre, bizi çevreleyen hikayeleri tercüme ederek geliştirme konusunda olağanüstü bir yeteneğe sahip olan böcekler, insanların çevreye verdiği sinsi ve önemli zararı anlatanlardır. Bozulan ekolojinin sanat yapıtları olan kitap serisi, bilimsel kuralları ve karmaşık ekolojik kalıpları aşarak doğrudan insan zihnine ve kalbine ulaşmakta olduğu görülmektedir. Suze, “Bilimimi paylaşmak ve kabuk böceklerinin öldürdüğü ağaçlarda ve salgından etkilenen manzaralarda gördüğü hikayeleri tercüme etme yaklaşımını öğrenmek benim için bir zevkti ” demiştir (Woolf, 2022).

Suze, doğanın böcekler aracılığıyla kitaplarda verdiği mesajları okunması için sanatını aracı olarak kullanmış olduğunu dile getirmektedir. Sanatçı, kitaplardaki böcek yazısını ancak doğayı anlar, özümser ve ekolojiye zarar vermezsek çözülebileceğinin üzerinde durmuştur. Ayrıca ağacın dış kabuklarını mavi suluboyayla boyayıp sergi duvarlarından sarkıtarak iklim krizine bağlı fazla çoğalan böceklerden ölmüş ağaçları vurgulayan enstalasyonlar yapmıştır.

3.14. Michael Mapes

New York'ta yaşayan sanatçı Michael Mapes, lisans ve master eğitimini sanat üzerine tamamlamıştır. Çocukluğundan beri koleksiyonlar yapan sanatçı, bir entomolog gibi titizlikle çalışıp küçük parçalardan bir bütün oluşturarak eserlerinde ahenk yakalamakta ve bu şekilde işlediği temaları hem gerçek hem de mecazi olarak yapı söküme uğratarak irdelemektedir. Oluşturduğu eserin numune temsillerini parçalara ayırarak; entomolojik, adli ve sanatsal yöntemlere başvuran yorumlarla yeniden inşa etmiştir. Sanatçı, doğanın unsurlarını ve biyolojik materyalleri kullanarak karmaşık kompozisyonlar yarattığı bu sürecin stüdyosunda geliştiğini dile getiren Mapes, bir röportajında: “Entomolojiyi sanatsal kompozisyon referanslarıyla birleştiren metaforik potansiyeli gördüm. Referansları zorlayarak merceği genişlettiğimde metafor benim için ilginç olmaya devam etti” (viewsheard, 2022)

demıştır. Mapes'in stüdyosunu bir laboratuvar olarak kullanması, yaratıcı bilimin rolüne duyduğu ilgiyi yansıtmaktadır. Eserlerini oluştururken binlerce fotoğrafı, numuneleri, kişisel istatistikleri ve biyolojik kalıntılara kadar her şeyi özenle toplayarak dünyamıza ait gerçek hikâyeleri böcek iğneleriyle sanatına tutturmaktadır.

Sanatında entomoloji biliminden ilham alan sanatçı, nesnellik ile öznellik arasındaki doğal gerilimi aktarmaktadır. Entomolojik malzemeleri kullanan Mapes:“Böcek koleksiyonlarını her zaman sevdim. Sanatsal ve dekoratif değerini övsem de, onları kimin yakalayıp tutturduğunu hâlâ bilmiyorum. Ayrıca böceklerin kendi türleriyle bireysel anlamda ele alındığından daha büyük bir ilişkisinin olduğunu da anlıyorum. Bu konuda bana çekici gelen durumun anonim olmasıdır” (huffpost, 2012) demıştır.

Görsel 73. Michael Mapes,P2, 2007 16" x 14"

Kaynak: <https://theweirshow.info/2023/06/19/michael-mapes-searching-for-the-subject-beyond-the-surface/> Erişim tarihi:15.08.2024

Michael Mapes (Görsel 73) de; fotoğraf baskıları, çeşitli basılı materyalleri, böcek iğneleri, iğneleme köpüğü, cam şişeleri, büyüteçleri, jelatin kapsüllerini, reçineyi, balmumunu, saçı, plastik torbaları, pamuk ipliğini, reçineyi, modelleme kilini ve kurutulmuş gülleri cam kapaklı bir ahşap kutuya koyarak sanata dönüştürmüştür. Örneklerin cam kapaklı koleksiyon kutuları içine iğnelenerek yerleştirilmesi en yaygın metotlardan biridir. Bu depolama kutularının birçok tipi

vardır. Koleksiyonların yer aldığı tasnif kutuları genellikle koleksiyon dolapları içerisine yerleştirilmektedir. Günümüzde sıklıkla ağaç malzemesinden yapılmış koleksiyon kutuları kullanılmaktadır. Entomoloji de bu tür ahşaptan saklama kutuları böceklerin zarar görmeden kuru şekilde kalması için kullanılmaktadır. Mapes ise bu durumu sanatına yansıtıp büyük bir titizlikle eserini saklama koşullarına göre hazırlamış ve numaralandırmıştır. Çalışmalarına entomoloji bilimindeki gibi “örnekler” demesinin sebebini Mapes şu şekilde açıklamıştır: “Örnekleri bilimsel referanslarından dolayı seviyorum. İnsan deneklere isimleriyle hitap etmek, istemediğim kişisel bir yönü ortaya çıkaracaktır. ‘Örnekler’, onları türlerine bağlamayı amaçlamaktadır. Bu düşünceyi genişleterek daha kapsayıcı bir deneyim kazanmak istiyorum. Aynı zamanda onların benzersiz bireyler olduğunu da göz ardı edemeyiz” (huffpost, 2012). Mapes'in bilimsel yaklaşımıyla, izleyicinin eserdeki konuyla ilişki kurması değil, sadece onu incelemesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Parçalanmış ve daha sonra yeniden birleştirilmiş bir forma odaklanan Mapes için, nihai sonuç öznenin biyolojik bir dökümüdür. Mapes'in tüm çalışmalarında, bilimin her şeyin gerekçesi olarak ortaya çıktığı Viktorya dönemi böcekbiliminde olduğu gibi, nesnelerin ortasına iğneler geçirilerek esere tutturulmaktadır. Sanatçı bu yöntemleri, insanları temel biyolojilerine kadar incelemek için kullanmıştır.

“Biraz daha yaklaşp tuvale baktığımızda, minicik birçok ayrıntı görülebilmektedir. Sıradan bir ayrıntı kendini bir tırnak ya da bir tutam saç olarak gösterdiğinde yüzünüzü hafifçe buruşturabilirsiniz. Ancak Michael Mapes şok değeri peşinde değil. Çalışmaları, sosyal bir gündemi zorlamayı amaçlayan açık bir ima da taşımıyor. Bir laboratuvar arşivini andıran çalışmalarında Mapes, örneklerinin ayırt edici niteliklerini topluyor, inceliyor ve bir araya getirerek ortaya çıkardığı pratiği altüst ediyor. Mapes'in “biyografik DNA'sı”, izleyiciyi bir bilim insanının entomolojik bulguları gibi öznelerinden uzaklaştırmak yerine, portre geleneğine meydan okuyan ve bizi bireyi parçalarının toplamından daha fazlası olarak incelemeye çağıran bir karakter ve kişisel tarih derinliğini ortaya koyuyor. Mapes'in çalışmalarında hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Hollandalı Ustalar serisinde, tanıdık başyapıtların girift bir şekilde detaylandırılmış temsilleri sayısız parça kullanılarak düzenlenmiştir” (viewsheard, 2022).

Görsel 74. Michael Mapes, YoungLady_specimen_PM,15 x 15 x 3.5” | 2022
Kaynak: <https://www.room62.com/anatomy-of-the-muse/udajh5r5xd6bugx2kmjkubpiuv8mza>

Mapes’in portreleri, küçük nesnelere ve görüntülerin bir araya getirilmesiyle yapılmış olan modern fotoğraflardan, 16-17. yüzyıl Hollanda resimlerine kadar çeşitlilik göstermektedir. Mapes’in “Portre ve entomoloji, taksonomi ve adli bilimler üzerine geleneksel fikirleri benzersiz bir şekilde benimsemesi, metodik bir nesnellik ile kaçınılmaz bir psikolojik öznelik arasındaki içsel gerilimi aktarmaktadır” (huffpost, 2012). Mapes, eserlerini sadece bir portre sergilemenin ötesine taşıyarak kişinin varlığını görsel olarak analiz etmek için bir sistem sunduğu düşünülebilir. İlk bakışta eserdeki parçalanmış nesnelere kaos varmış gibi izlenim verse de, her kolajda oluşan desenlerin son derece simetrik olduğu görülmektedir. Titizlikle işlenen bu eserler, hem bir bireyin portresi hem de kişisel ve kolektif tarihin oluşumuna dair yakıcı bir yansıma etkisi yaratmaktadır.

3.15 Ava Roth

Ava Roth, Toronto merkezli nakışçı ve karma medya sanatçısıdır; Ayrıca erimiş balmumu bağlayıcıyla pigmentlerin karışımından elde edilmiş boya pigmentli resim türü olan ankostik(encaustic) ressamıdır. Ava Roth, son birkaç yılını neredeyse sadece

balmumuyla çalışarak geçirmiştir. Roth, ahşap çerçevelere ankostik tekniğini uygulayarak iplik ve boncuklarla desenler işlemekte; daha sonra tek tek sanat eserine dönüşecek kasnakları kovanına yerleştirmektedir. Son olarak, kompozisyonu belirleme işini arılar devralarak sanatçı-böcek işbirliği içerisinde eser oluşmaktadır.

“Bu iş birliği, hem balmumu (encaustic çalışmamda bir ortam olarak) hem de iplikle çalışmanın doğal bir sonucu olarak başladı. Uzun yıllar boyunca encaustic resim ve iplik çalışmalarım ayrı çabalar ve bu iki uygulama arasında gidip geldim. Sonunda çalışmalarım daha bütünsel hale geldi ve iki dünya beklenmedik şekillerde bir araya geldi. Başlangıçta encaustic resimlerime iplik ekledim, ancak kısa sürede kendimi diktiğim çalışmalara petek parçaları eklerken ve ayrıca nakış kasnaklarında encaustic kolajları yaparken buldum. O noktada, "nakışlarımda" kullanmak için kovandan balmumu ve petek çıkarmaktan, çalışmalarımı doğrudan kovana koymaya geçiş neredeyse kaçınılmazdı” (textilecurator, 2014).

Nakışın tarih boyunca ‘kadın işi’ olarak görüldüğünü varsayarsak bu düşüncüyü değiştirmeye çalışan Roth, “Tekstilin, kadınların el işi için dekoratif ve uygulamalı bir ortam olduğu klişesini, onu çağdaş sanat için bir ortam olarak kullanarak ortadan kaldırmayı amaçlıyorum” (textilecurator, 2014) demiştir. Bu durumu, insan yapımı ince dikişler ile küçük bal arısı petekleri arasında bir tür sempatik ilişki üzerinden anlatmaya çalışarak nakış ve dişi arasındaki bağlantıya değinmiştir: “İplik ve kasnak kullanımı bu proje için tesadüfi değildir. Çalışmalarım her zaman geleneksel olarak 'erkek' ve 'dişi' sanat arasındaki gerilimleri araştırmıştır. Bal tamamen dişi arılar tarafından yapılır, bu nedenle bu proje yalnızca türler arası bir iş birliği değil, aynı zamanda tamamen dişi bir iş birliğidir” (textilecurator, 2014).

Eserlerindeki organik geometri, Roth'un parçalarında yalnızca ikonik bir estetik olarak değil, aynı zamanda bu canlıların olağanüstü yeteneklerinin bir hatırlatıcısı olarak da yer almaktadır. Hem güzel sanatlardan hem de el sanatlarından teknikleri birleştiren bu koleksiyonlarda, insan ve doğa arasındaki kesişimi fark ettirmek için doğal malzemeler ve süreçler kullanılmaktadır.

Görsel 75. “At Nalı, Tüyer ve Dikenler” in detayı, encaustic, Japon kağıdı, at nalı, kirpi tüyleri, dikenler, nakış ipi, metalik iplik, tohum boncukları, doğal petek ve yerel Ontario akçaağaç nakış kasnağı, 17,5 x 17,5 inç

Kaynak: <https://www.avaroth.ca/> Erişim tarihi:26.09.2024

“Arıların her mevsime farklı tepki vermesinden dolayı her sanat ürününün oluşma süresi de farklılık göstermektedir. Usta arıcı Mylee Nordin'den yardım alarak arıların her koşuldaki durumunu ve ihtiyaçlarını tespit edebiliyorum. Ayrıca her parça toksik olmayan ve zararsız malzemelerden yapılır ve geleneksel arıcılık kovanlarının içine yerleştirilir. Hiçbir tehlikeli malzeme sokmam ve kovanın yapısını, sıcaklığı, yemi veya arıların peteklerini doğal olarak inşa etmelerinin aldığı zamanı gibi kovanın koşullarını değiştirmem” (textilecurator, 2014).

Roth'un projeleri ayrıca, kolonileri öldüren ve türün popülasyonunu tehdit eden Koloni Çöküşü Bozukluğu durumundan dolayı bir aciliyet duygusuna sahiptir. Sanatçı bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

“Koloni Çöküşü Bozukluğu hakkında kısa sürede bilgi edindim. Bal arıları genellikle gezegenimizin sağlığının habercisi olarak kabul edilir. Birçok çevreci

ve bilim insanı tarafından arıların küresel çapta kitlesel yok oluşları mevcut çevresel tehlikenin açık bir göstergesi olarak yorumlanır. Arıları her anlamda işbirlikçilerim olarak görüyorum. Arkadaşlarım olan bu canlılarla birlikte yaptığımız sanat, iklimin durumu ve onun yıkımındaki rolümüz karşısında umutsuzluğa kapıldığımız bir zamanda, özünde umut dolu bir yapıttır” (Interalia Magazine, 2023)

Roth'un "kontrol ve vahşilik arasındaki gerilim" olarak tanımladığı bu insanın doğayla ilişkisi, doğayı kendi ihtiyaçlarımıza ve eylemlerimizin sonuçlarına göre şekillendirmedeki “insan rolüne” değinmektedir. Son zamanlarda sanatçı, geleneksel olarak kovanlarla ilişkilendirilen dikdörtgen formattan uzaklaşarak üç boyutlu yapılar üretmektedir. “Arıların kırık çanak çömlek parçalarını petekleriyle onardığı yeni bir kintsugi tarzı seriye de başlamıştır” (Interalia Magazine, 2023).

Görsel 76. Ava Roth, Kaya, geyik boynuzu, sepet ve yumurtadan yapılmış, çam iğneleriyle süslenmiş petek objeler

Kaynak: <https://www.avaroth.ca/> Erişim tarihi:26.09.2024

BÖLÜM 4: NURCAN BARCIN TAŞDEMİR'İN ESERLERİNDE ENTOMOLOJİK YANSIMALAR

Sanat yapıtı, meydana getirildiği dönemin unsurlarını taşıdığından her çağ, tekrarı olmayan kendine özgü sanat eserleri içerir. Bunun en büyük sebebi sanatın insan ruhunu ve o çağı yansıtan bir güce sahip olmasıdır. Geçmişten bu yana sanatın bu gücünün farkında olan bilimler, sanatla işbirliği içinde ilerlemişlerdir. Sanatın entomoloji ile bütünleşik ilişkisi de bu şekilde ortaya çıkmıştır. Bu ilişki, hem görsel temsiller aracılığıyla hem de doğa bilimlerinin estetikle kurduğu etkileşimle ilgilidir. Bu etkileşimden yola çıkılarak yapılan tez çalışmalarında konuyla alakalı entomolojik öğeler bulunmaktadır. Uygulama çalışmalarında yalnızca estetik bir amaç güdülmemekte; entomoloji ile bağ kurarak disiplinler arası bir yol izlenmektedir.

Yaşadığımız çağın sanat ve entomoloji ilişkisi kendinden önceki tüm sanat akımlarında var olan bakış açısından ayrılarak farklı kaygılar sonucu ortaya çıkmıştır. Bilinçsizce yok edilen dünyada oluşan büyük tahribatların ayak izlerini fark ettirmeye yöneliktir. Orrell'in de dediği gibi: "Geniş bir sistemin sadece küçük bir parçasıyız ve varlığımızın devamı için bu sisteme bağımlıyız. Ona verdiğimiz zararın sorumluluğu bize aittir" (Orrell, 2009).

Bu sistemin en önemli parçalarından biri olan böcekler tez kapsamında yapılan uygulama çalışmalarında yer almış, plastik öğelerle de etkisi güçlendirilmek istenmiştir. Ayrıca tüm çalışmalar, bilimsel bilgi ve gerçeklikten yola çıkarak çevresel yıkımın etkileri gözlemlenip doğadaki böcekler üzerinden keşfedilen duygusal ürünlerdir.

Nurcan Barcın Taşdemir malzeme olarak Jean Dubuffet'i temel almıştır. Doğadaki ve çevredeki her türlü şeyin kullanılabilirliği üzerinden ilerlemektedir. Tuvallerde bazı solüsyonlarla beraber rölyef pasta, yağlı kâğıt baskıları gibi malzemeler kullanmıştır. Bu malzemeleri kullanarak oluşturulan dokularla doğa stilize edilmeye çalışılmıştır. Küçüklüğünden beri bulup biriktirdiği ölü böcekleri morfolojik özellikleriyle detaylı bir şekilde inceleyip karışık teknikler kullanarak resimlerine eklemiştir. 21. yüzyıl sanatçılarının yaptığı gibi geleneksel sanat yöntemlerine ek olarak böceklerin sanattaki rolüne dair bu yeni bakış açısını sürdürmeyi hedeflemektedir. Bunun yanı sıra entomolojik formların sanatsal temsiline dair güçlü

örneklerin yapıldığı dönemlerden Albrecht Dürer'in gözlem temelli bilimsel çizimlerini referans alarak çalışmıştır. Tıpkı Dürer gibi geyik böceği formunu en ince ayrıntısıyla inceleyerek yine Dürer gibi baskı tekniğiyle yaptığı "Lucenus Cervus" (Görsel 77) adlı çalışmasında kendi yorumunu ekleyerek eserini oluşturmuştur. Bunun yanı sıra çalışmalarındaki entomolojik bağı güçlendirmek için eser adlarını bilimsel dil olan Latince olarak kullanmayı tercih etmiştir.

Görsel 77. Nurcan Barcin Taşdemir, Lucenus Cervus, 1/14 Renkli Linol Baskı, 50x70cm, 2023

"Lucenus Cervus" adlı üç renkten oluşan linol baskı, yine üç unsurdan oluşan dağ, orman ve böcekten meydana gelmektedir. Geyik böceği, Dürer kadar Nurcan Barcin Taşdemir için de önemlidir. Aile köklerinin bağlı olduğu Gazipaşa Toros dağ köylerinde sıkça bulunan geyik böceği bir dönem köylülere para karşılığı toplatılmakta ve yabancı ülkelere evcil hayvan olarak satılmaktaydı. Böcek popülasyonunun ve bazı türlerin azalmasına etki eden bu durumlara tepki olarak, geyik böceğini eserlerde ilahi bir şekilde kullanmıştır. Ayrıca bu ilahi duruş 19. yüzyıl öncesi Batı inancına göre İsa'yı temsil etmesiyle de benzemektedir. Bu yüzden Jennifer Angus "The Midnight Garden" serisinde, lider ve kutsal sayıldığı için geyik böceğini diğer böceklerin merkezine yerleştirmiştir. Bu çalışmada ise, her böceğin bu dünya için gerekli ve kutsal olduğu vurgulanarak geyik böceği kanatlarını açmadan uçarmışçasına

betimlenmiştir. Odak noktası haline gelen böcekten yayılan ışık etkiyi daha da güçlendirmiştir.

Görsel 78. Nurcan Barcın Taşdemir, Cicadidae, T.Ü.K.T,80x130 cm,2025

Kanatlarını açmadan uçarmışçasına bu dik ilahi duruş,“Cicadidae”(Görsel 78) adlı resimde de görülmektedir. Ağustos böceğinin Bu Drakulavari duruşu ve bakışıyla izleyicide garip bir his yaratılmaya çalışılmıştır. Yeşil gibi soğuk renkler arka planda tutularak böcek ön plana çıkartılmıştır. Böceğin soğuk ama zararsız bakışlarıyla izleyiciye: “Biz de buradayız ama ölüyoruz, öldürüyorsunuz ilaçlarla, pestisitlerle ya da ezerek... Artık bunları da yapmanıza gerek yok çünkü kirlettiğiniz dünyada zaten yok oluyoruz” mesajını vermek istemektedir.

Doğada seslerinden rahatsız olunan ağustos böceklerinin görüntüleri resmedilerek çığlıkların duyulması istenmiştir. Bu canlıların, yerin altında on yedi yıl gibi uzun süre kalıp sonra da kısa ömürlü yüzeydeki varoluş mücadeleleri stilize edilmiştir. Resimlerde gövde kanatları betimlenirken hem anatomik duruşları gözetilmiş hem de bazı yerleri lekese bırakılmıştır. Bu ikilik anlayışıyla böceklerin geçiciliğine ve yok oluşlarına gönderme yapılmıştır. Bu zorlu süreçte onlara saygı duyulması amaçlanmış, çalışmalarla izleyiciyi bilgilendirilip sanatsal bir farkındalığa sürüklenmesi istenmiştir.

Görsel 79. Nurcan Barcın Taşdemir, Salmonfly Cicida , T.Ü.K.T, 90x100 cm,2025

Salmonfly cicida (Görsel 79) adlı resimde birden fazla ağustos böceği hareketli ve birbirine geçmiş bir durumdadır. Böceklerin üst üste yığılmış halleri, kanatların neredeyse yok olurmuşçasına arka plandaki dokulara karışması; türlerin yok oluşuna ve ekolojik dengenin yıkımına vurgu niteliğindedir. Resme pastel ve soğuk renkler hâkimdir. Resim, görsel bir dinamizm içinde olmasına rağmen doğanın döngüsellığı, böceklerin yok olmasıyla kaotik bir yığına dönüşmektedir. Resimde, bu canlıların sessiz çılgınlıklarının izleyiciye aktarılması hedeflenmiştir.

Böceklerin ekolojik dengeden dolayı yok oluşlarının yanı sıra görsel açıdan güzel buldukları için öldürülen kelebekler, doğanın yok oluşuyla evlerde yaşamaya çalışan güveler ve narin yapıları ile yusufçuklar resmedilmiş; böcek farkındalığı oluşturmak hedeflenmiştir.

Görsel 80. Nurcan Barcın Taşdemir, Anisoptera, T.Ü.K.T, 90*100 cm,2024

Görsel 81. Nurcan Barcın Taşdemir, Epicallia Villica, T.Ü.K.T, 90x100 cm,2025

Görsel 82.Nurcan Barcın Taşdemir, *Systema Naturae*, T.Ü.K.T, 80x130 cm,2025

Görsel 83. Nurcan Barcın Taşdemir, *Lepidoptera*, T.Ü.A.B, 90x100 cm,2025

Görsel 84. Nurcan Barcin Taşdemir, Calosoma and Scolytus, T.Ü.K.T, 90x100 cm,2025

Calosoma and Scolytus(Görsel 84) adlı çalışmada arkada bitki görünümlü desenler ve merkezde kahraman gibi gladyatör böceği bulunmaktadır. Resme daha yakından bakıldığında arka plandaki çizgilerin bitki değil, yazıcı böceklerinin ağaçlara larvalarını bırakmak için açtıkları yollar olduğu anlaşılır. Önde iki adet kurtçuk vardır. Arka planın sıcak kahverengi tonları ile mavi-yeşil geçişler arasında dramatik bir zıtlık kurulmuştur. Bu renk çatışması, iklimsel karşıtlıkları (kuraklık/nem, sıcaklık/serinlik) çağrıştırır. Bu çalışmada, küresel iklim değişikliği sonucu çoğalan yazıcı böceklerin ağaçları kurutmasından dolayı doğaya gladyatör böceklerinin salınmasına değinilmektedir. İnsan eliyle yapılan düzensizliğin yine insan eliyle düzen getirme çabası yazıcı böcek ve gladyatör böcek üzerinden verilmeye çalışılmıştır. “Yazıcı böcek” burada hem gerçek bir böcek hem de doğanın tahribatını "yazan", “kayıt tutan” bir özne olarak da yorumlanabilir.

Resimlerde göz ardı edilen bu küçük canlılar merkeze alınarak, insan-merkezci bakış açısına eleştiri getirilir. Aynı zamanda, görsel anlatım diliyle doğadaki küçük bir

canlı üzerinden iklim krizi eleştirilerek, günümüz sanatının en önemli etik sorumluluklarından biri olan farkındalık yaratmaya dikkat çekilmektedir.

Empatinin gücünü artırmak için doğadan toplanan ölü böcekler resme eklenerek kompozisyonlar oluşturulmuştur. Nurcan Barcın Taşdemir, ağaçtan düşen yapraktan farkı olmayan ölmüş böcekleri tuvallerinde kullanmanın etikliği üzerine düşünen izleyiciyi, resimleriyle şehirlerde öldürülen böceklerin etikliğini sorgulamaya davet etmektedir.

Görsel 85. Nurcan Barcın Taşdemir, Apoidea, T.Ü.K.T, 30x30cm,2025

Apoidea (Görsel 85) adlı çalışmanın merkezine yerleştirilen onlarca ölü arı, dönüşen dünyanın sessiz kurbanlarını temsil eder. Onların olmaması, ekoloji zincirinin parçalanması anlamına gelir. Bu çalışma, sadece ölü arılardan oluşan basit bir kompozisyon olmayıp, sistematik bir çöküşün görselleştirilmiş halidir. Aşağıdan yukarıya doğru soğuk gri tonlarla boyanmış, çatlaklarla dolu bir zemin üzerindeki ölü arılar ile doğanın giderek parçalanışı anlatılmaktadır. Bu çalışma, izleyiciyi böceksiz bir dünyanın felaketle sonuçlanacağı gerçeğiyle yüzleştirir.

Gerçek arı gövdelerinin kullanılması, hem biyolojik hem de duygusal etki oluşturmuştur. Bu yaklaşım ile geleneksel resim anlayışının dışına çıkılarak doğal ve

kavramsal nesnelere doğrudan sanat nesnesine dönüştürülmüştür. Ölü böceklerin yanı sıra tuval üzerinde rölyef pasta boyayla karıştırılarak kullanılmış, ayrıca bazı solüsyonlarla kirli su etkisi verilerek istenmiştir.

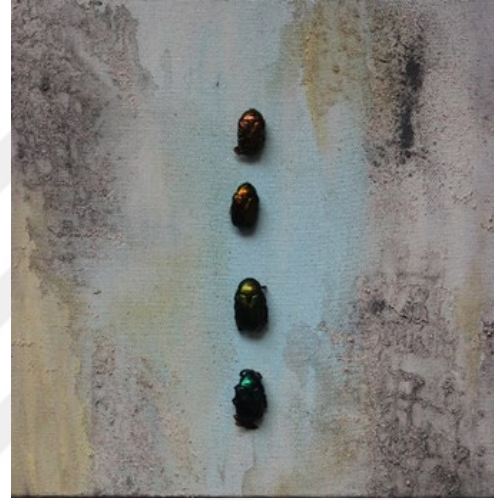
Görsel 86. Nurcan Barcın Taşdemir, 9.İ, T.Ü.K.T,9 adet 20x20cm,2025

Bu eser (Görsel 86) gerçek böceklerin de bulunduğu 20x20 cm'lik dokuz tuvalden oluşmaktadır. Her biri farklı bir zemin ve kompozisyonla oluşturulmuş bu çalışmalar, böceklerin doğadaki yerini vurgularken aynı zamanda plastik sanatların malzeme ve anlam arayışına da yeni bir boyut kazandırmaktadır. Dağlık, toprak, yosunlu gibi farklı dokusal zeminlerin üstüne yerleştirilen böcekler, onların doğal yaşam alanlarını anlatmakta olup bir böceğin kanadı, bir dağın silüetiyle

özdeşleşmekte kabuğu ise yeryüzü katmanlarına dönüşmektedir. Tuvallerde bulunan her bir böcek, biyo çeşitliliğin azalmasına vurgu yapmaktadır. Böcekler, tuvallerde geri dönüşü zor ve kaybolan bir düzenin sembollerine dönüşmüştür. Böcek gövdelerinin bir anıt halinde gösterilmeye çalışılması, doğaya duyulan saygının yansımasıdır. Ayrıca bir zamanlar uçan bu kanatlar şimdi tuvallerde hareketsiz gözükmekte olup doğayla yeniden bağ kurmak için birer çağrı niteliğindedir.

Görsel 87. Nurcan Barcın Taşdemir, 16-C, T.Ü.K.T 30x30cm,2025

Görsel 88. Nurcan Barcın Taşdemir, 4-S, T.Ü.K.T,20x20cm,2025

16-C (Görsel 87) ve 4-S (Görsel 88) adlı çalışmalarda simetrik bir şekilde dizilim görülmektedir. İlk görselde piramidal kompozisyon ikinci görselde dikey kompozisyon kullanılmıştır. Çalışmalar adlarını entomolojideki numaralandırma sisteminden almaktadır. Ağustos böceği kabuklarının ve gübre böceklerinin alttan üste doğru bir düzende sıralanması, doğadaki denge unsurunu çağrıştırmaktadır. Böceklerin doğal simetrisi, renkleri, başkalaşimleri ve geride bıraktıkları kabukları ile izleyicide dikkat uyandırılmak istenmiştir; çünkü böcekler bu düzenin en önemli parçasıdır ve düzenin bir parçası bozulursa bütünü zarar görür. Çalışma rölyef pasta ile dokular oluşturularak akrilik boya ile boyanmıştır. Böcekler ise zarar verilmeden doğada ölü bir şekilde bulunmuştur. Nurcan Barcın Taşdemir, kullanılan böceklerin bir malzeme değil doğanın düzenini anlatan ve estetik değer taşıyan birer nesne olarak görmektedir.

SONUÇ

“Böcekler, dünyanın saat gibi işlemlerini sağlayan doğanın küçük çarklarıdır” (Sverdrup-Thygeson, 2020).

Ekolojik tahribatın sadece böcekleri etkilemediği, aksine tüm canlıları ve doğanın yapı taşlarını kapsayacak derecede büyük etkilerinin olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Günümüz sanatçıları ve entomologlar, böcekler üzerinden çoğunlukla Antroposen Çağı'na vurgu yaparak ekosistem ve böceklere dair farkındalık oluşturmaya çalışmışlardır. Albert Einstein, arıların yok olmasıyla dünyadaki yaşamın da son bulacağından bahsetmiştir. Doğanın küçük çarkları olan böcekler yok olduğunda, dünyanın saatinin de durabileceği düşüncesi başta olmak üzere birçok sorun günümüz sanatçıları da etkilemiş olup ürettikleri eserlerinde sanat ve entomoloji ilişkisi fark edilmektedir.

Sanat ve entomoloji ilişkisinin ilk izleri mağara duvarlarında bulunmuş olup antik dönemlerden itibaren böceklerin sanat eserlerinde yer almasıyla bu ilişki daha da güçlenmiştir. Mısır ve Mezopotamya gibi uygarlıklarda böceklerin sembolik anlamları resim heykel ve takılarda sıkça görülmektedir. Genellikle bu uygarlıklar, böcekleri doğaüstü yaratıklar olarak görüp totem amaçlı dini anlam yükleyerek eserler yapmıştır. Böceklerin dini veya mitolojik sembol olarak kullanılması Orta Çağda da devam etmiştir. Bu dönemde kilise duvarları ve kitaplarda yer alan minyatürlerde böceklerin detaylı ve gerçekçi tasvirleri bulunmaktadır. 16. Yüzyılın sonlarında sanatçılar, dini konulardan daha çok sıradan nesnelere odaklanarak özellikle natürmort çalışmalarına yönelmiştir. Bu dönemde böceklerin natürmortlarda zengin ikonografik kullanımı, genellikle yanlış bilgi ve olgusal temsillerin bir karışımından oluşan folklorla ilişkilendirilmektedir. 17. yüzyılda doğa bilimcilerin ilk bilimsel çalışmalar yapmasında katkısı bulunan Maria Sibylla Merian gibi sanatçılar, ortaçağ kökenli eski

estetik gerçekçiliğini değiştirerek böcekler üzerine ilk modern bilimsel araştırma ve yazıların temelinin atılmasına yardımcı olmuşlardır. Bu ortak yardımlaşma, hem entomolojiye hem de sanata ilgi duyan insanlara böceklerin bilimsel ve estetik yönlerini bir arada sunma fırsatı sağlamıştır. Böylece entomoloji ve sanat birlikteliği ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir.

Sanat ve entomoloji arasındaki diyalektik ilişki Rönesans ve Barok Dönemlerinde neden sonuç ilişkisine bağlı olarak devam etmiştir. Sanatçı; böceğin de dahil olduğu doğadaki bütün biçimlerin çok zengin ve çeşitli görünmelerine karşın birbirleriyle bir benzerlik ve uyum içinde olduğunu fark etmiş ve böceği doğanın bir parçası olarak natüralist bir anlayışla resimlerinde ele almıştır. 20.yüzyıla kadar sürdürülen natüralist anlayış sanatçının doğaya ve sanata bakış açısıyla birlikte değişmiştir. 1960'lerden bugüne sanatta ve teknolojiye gelişen anlatım olanaklarının ön plana çıkması sanatsal ifade alanlarının genişlemesine yol açmıştır. Entomoloji için kullanılan natüralist resimlerdeki böcekler, fotoğraf makinesi ve mikroskop gibi aletlerin gelişmesiyle sanatçılar böcekleri daha özgün bir şekilde resimlerine aktarmıştır. Sanatçılar doğadaki nesnel biçim ve formları tekrar etmektense, doğanın kendi döngüsünün içinde onu anlamsal olarak nasıl değiştirip dönüştürebilecekleri ile ilgilenmişlerdir. Sanatçılar resimlerinde böcekleri birebir yapmak yerine deforme etmiş onlara anlamlar yükleyip metaforlaştırmışlardır. 20. Yüzyılda sanatçıların bu metaforik anlamla birlikte böcek figürünü; hoş, sevimli, üzgün, yorgun gibi hallerde göstererek anlatmak istedikleri durumlar üzerinde ironi yaptıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda doğal yaşam biçimleri ile sanatçılara ilham kaynağı olan böceklerden örneğin Peygamberdevesi; Kadın erkek ilişkisine, çekirge; tüketim kültürüne, karıncalar; yoksulluk, açlık, örgütlü yaşam biçimleri ve disiplinleri nedeniyle toplulukların bir aradalığına, sinekler ise; korku, ürkme, kaygı, tiksinti gibi duyguların yanı sıra ölüm ve öldürme olgularına işaret etmektedir. Renk, doku ve biçim çeşitliliği ile böcek imgesinin sanatçılar için zengin bir kaynak olduğu görülmektedir. Özellikle Sürrealizm akımında böcek kullanımı doruk noktasına ulaşmıştır. Metafor olarak böcekler, eserlerin vazgeçilmez ögesi olmuş, gerçeklikten daha gerçek kabul edilen bir duruma ulaşarak zihnin özgürleşmesini teşvik etmiştir. Bu gerçeküstü durum;

Salvador Dalí, Joan Miro, Escher ve diğer gerçeküstücülerin eserlerinde açıkça öne çıkartılmıştır.

20. yüzyılda böceklerin insan üzerindeki duyguları uyarma etkisi sanatçılar için kendi iç dünyalarını ve görüşlerini tuvale aktarma üzerine kuruluyken 21. yüzyılda ise bu durum değişmiştir. Artık sanatçılar için böcekler, dünyamızla ilişkimiz hakkında mesajlar iletme konusunda benzersiz derecede güçlü konular haline gelmiştir. Özellikle antroposen çağının geri döndürülemez etkisi ve ekosistemin bozulması gibi sıkıntılar böcekler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Sanatçıların bilim ve sanatın gücünü kullanarak oluşturdukları bu çalışmalar, böceklerin yaşam alanlarının korunması, türlerin tehdit altında olduğu durumların fark edilmesi ve böceklerin ekosistemlerdeki önemine dikkat çekilmesi gibi konuları ele almaktadır.

Bazı sanatçılar kasıtlı olarak böcek koruma mesajlarını eserlerine dâhil ederken, Bazı sanatçıların da bunu daha tesadüfi bir şekilde yaptığı anlaşılmıştır. Örneğin, Ergin İnan gibi ressamın eserlerinde böceklerin güzelliğini ön plana çıkarmak istemiştir. John Fabre ise bu düşüncüyü bir üste taşıyarak böceklerden tavani kaplayarak onları yerden yukarı taşıyıp yüceltmıştır. Kimi sanatçılar ise Göç sorunu nüfus ve politik sıkıntıları dile getirmiştir. Politik güdümlü böcek sanatının son örnekleri arasında Catherine Chalmers'ın fotoğraf ve video serisine ait olan Hamamböceklerinin elektriğe çarpıldığı, asıldığı veya yakıldığı infazlar serisidir. Geçmişteki insanların infaz durumları ile böceklerin öldürülmelerini eşleştirerek empati kurmalarını sağlamak istemiştir.

Çevresel motivasyonlu böcek sanatı ise son zamanlarda gezegenimizi etkileyen büyük ölçekli çevre felaketlerinin farkındalığı nedeniyle, politik motivasyonlu böcek sanatına göre daha yakın bir geçmişe sahip bir kategoridir. Biyoçeşitliliğin kaybı, doğal kaynakların tükenmesi ve habitat tahribatı gibi konular ele alınmıştır. Örneğin İklim krizinin sonuçlarını böcek sanat işbirliğinde ele alan süze Wolf böcek yaşam alanlarını kullanarak sanat kitapları serisi oluşturmuştur. Erika Harrsch ise ekonomik tercihlerin çevre üzerindeki etkilerini ve simüle edilmiş geçici mutlulukları paralardan oluşturduğu kelebeklerle anlatmaya çalışmıştır. Sanatçılar İnsan eliyle yıkımın en büyük boyutlarına yol açan radyasyondan etkilenmiş böceklerden petrol şirketlerinin

tahribatlarına kadar böcekleri kullanarak değinmiştir. Bu kadar umutsuz bir tahribatın çözümünü yine Pariset'in "Umut" adıyla oluşturduğu enstalasyon çalışmasıyla böceklerden geleceğini savunmuştur. Un kurtlarının plastiği yiyip sindirdiğini sanat çalışmasıyla izleyiciye sunmuştur.

21. yüzyılda entomolojinin sanattaki yeri, gelenekselden deneysel ve açık bir şekilde bilimsel olana kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Çağın sağladığı teknolojik olanaklar ve disiplinler arası sanat anlayışı ile birlikte böcek formunun sadece tuval resimlerinde değil, enstalasyon ve arazi sanatı gibi çok farklı alanlarda da kullanıldığı saptanmıştır. Günümüz sanatında, böceklerin kendisi de dâhil olmak üzere her türlü malzeme kullanılmıştır. Bizon kemiği üzerine çizilerek başlayan böcek sanatı, arı balmumu işleminden elde edilen Aru'nun çalışmaları Jennifer Angus'un Galeri odaların tamamını geometrik böcek dizileriyle süslemesi Kutcher'in böceklerin ayaklarını boyaya batırarak tuvalde yürütmesi Hubert Duprat, caddis sineklerinin larvalarını mücevherlerden yapmasını sağlaması gibi birçok süreç oluşmuştur. Böylece Resimlerde imge olarak kullanılan böcekler daha sonra gerçek ölü böceklerin sergilenmesiyle devam etmiş daha sonra sanatçı böcek işbirliği içinde canlı böceklerle de çalışılmıştır. Böceklerle çalışan sanatçılara Canlı böceklerle çalışmanın etik olup olmadığı sorusuna karşı sanatçılar cevaplar vermiş doğaya zarar vermediklerini iddia etmişlerdir. Ayrıca bu süreçlerde böceklerle çalışırken entamologlardan yardım aldıklarını dile getirmişlerdir

Günümüz sanatında Entomolojiden edinilen bilgiler, hem doğal yaşamın sürdürülebilirliği hem de insan faaliyetlerinin etkilerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bilim ve sanat, toplumun her evresinde birleşik bir dünya görüşünden yola çıkar ve aynı gerçekleri ifade etmek ister. Bu ifade içinde sanat, bilimin ortaya koyduğu gerçeklerden yararlanır. Bilimsel araştırmaların gelişmesiyle sanat da kendi yaratımlarına çoğaltır. Entomolojinin sanata dâhil edilmesi ve bunun tersi, her iki alan için de yeni izleyiciler ve yeni iç görüler sağladığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında günümüz 21. yüzyıl Sanatçıları entomologlardan da yardım alarak, doğayı ve yaşam çeşitliliğini korumak ve toplumda gereken ilgiyi yaratmak için birçok değişik malzemeye sanat çalışmaları yapmıştır.

Bu bağlamda yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular sonucunda, geçmişten günümüze entomoloji ile sanatın bütünleşik ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Yapılan tez çalışması kapsamında yer alan sanatçıların eserleri, entomoloji ile sanatın bütünleşik ilişkisi hakkında belge niteliği taşımaktadır. Sanat ve entomolojinin birlikteliğinden oluşan gle ekolojik dengenin korunması için toplumsal farkındalık oluşturulması amaçlanmakta olup, yazılan tez konusunun entomoloji ve sanat alanında kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N., Hancı, H., & Çetin, G. (2002, Ağustos 1). Adli Olaylarda Böceklerden Nasıl Yararlanılır? Ankara Üniv Hukuk Fakültesi Dergisi, 51(3).
doi:https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000555
- Albayrak, Y. (2023). Göbekli Tepe'den Hayvan Tasvirleri. Külliye, 4(2), 94.
doi:10.48139
- Allen, V. (2012, Ekim 14). breaking news. 9,000 butterflies die for Damien Hirst's art: Animal groups attack 'callous' exhibition. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2217589/Artist-kills-9-000-butterflies-Animal-groups-attack-Damien-Hirsts-callous-exhibition.html> adresinden alındı
- AnaBritannica. (1994). Genel Kültür Ansiklopedisi. 8(209). İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Anonim. (2022). Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO). T.C. Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-gida-ve-tarim-orgutu-fao-tr.mfa#:~:text=%C3%9Cye%20%C3%BClkelerin%20tam%20listesine%20FAO,Nisan%201948'de%20%C3%BCye%20olmu%C5%9Ftur.&text=D%C3%BCnya%20genelinde%20tar%C4%B1m%20ve%20g%C4%B1da,20.%20y%C3%BCzy%C4> adresinden alındı
- Bakanlığı, T. T. (2023, Eylül 22). Çiçekli Bitkilerde Tozlaşma Yapan Böcekler İçin Koruma Eylem Planı Hazırlandı. 04 2024, 04 tarihinde T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı: <https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/6020/Cicekli-Bitkilerde-Tozlastirma-Yapan-Bocekler-Icin-Koruma-Eylem-Plani-Hazirlandi> adresinden alındı
- BBC, H. (2017, Kasım 8). Van Gogh tablosunda çekirge bulundu. BBC Dünya Haberleri. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41914375> adresinden alındı

- Begiç, H. N. (2020, Şubat 24). Entomolojiden Moda ve Tekstile Bir Değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(39), 131-149. doi:10.30794/pausbed.659274
- Begiç, H. N. (2021, Aralık 30). Prof Ergin İnan'ın Tuvalindeki Entomolojik İmgeler. İzmir Democracy University Social Sciences Journal, 4(2), 159-182.
- Bégouen, R. (1929). Sur quelques objets nouvellement découverts dans les grottes des Trois Frères (Montesquieu-Avantès, Ariège). Bulletin de la Société préhistorique française, 26(3), 188-196.
doi:https://doi.org/10.3406/bspf.1929.6692
- Benekçi, Ş. (2002). Damla Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Berger, J. (1995). Görme Biçimleri (6 b.). (Y. Salman, Çev.) İstanbul: Metis yayınları.
- bigumigu. (2015, Ekim 21). bigumigu haber. 01 10, 2025 tarihinde 5.000 Böcekle Donatılmış Duvarlar: https://bigumigu.com/haber/5-000-bocekle-donatilmis-duvarlar/ adresinden alındı
- Bilgili, M. G. (2021). 15.İstanbul Bienali'ndeki Enstalasyon Çalışmalarının Göstergibilim Açısından İncelenmesi. tezli yüksek lisans. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Burke, K. (1945). Grammar of Motives and A Rhetoric of Motives. University of California Press.
- Büyükgüner, H. K., & Savçın, E. B. (2023). Orta Çağ'da Doğa ve Bitki Resimleri:Mahlukatnamelerden Herbaryumlara Geçiş. Sanat Yazıları (49). doi:https://doi.org/10.61742/sanatyazilari.1325013
- Carr-Gomm, S. (2015). Sanatın Gizli Dili. (L. Deadato, Çev.) İnkılap Kitapevi.

- Carroll, L. (2006). L. Carroll içinde, Aynanın İçinden (O. Çakmakçı, Çev., s. 50). İstanbul: Bordo Klasik.
- Chalmers, C. (2004). American Cockroach. 12 20, 2024 tarihinde Catherine Chalmers: <https://www.catherinechalmers.com> adresinden alındı
- Cherry, R., & Sandhu, H. (2013, Ekim). Insects in the Religions of India. *American Entomologist*(4), 200-202. doi:: 10.1093/ae/59.4.200
- Coccia, E. (2023). Metamorfozlar (1.Baım b.). (A. Çakmakçı, Çev.) istanbul: Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları.
- Cowan, J. (1992). The Elements of the Aborigine Tradition (The Elements of Series). Element Books Ltd.
- culture, C. m. (2007). Kabine Dergisi. Artist Project / Trichopterae(25). Canada.
- Çanakçıoğlu, H. (1971). Böceklerin Toplanma-Preparasyon Muhafaza ve Teşhisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi.
- Dalí, S. (1933). The Secret Life of Salvador Dalí. New York: Dasa Edicions.
- Demirsoy, A. (2001). Yaşamın Temel Kuralları – Omurgasızlar/ Böcekler Entomoloji (7 b., Cilt 2). Ankara: Meteksan A.Ş.
- Duffus, N., Christie, C. R., & Morimoto, J. (2021, Nisan 22). Insect Cultural Services: How Insects Have Changed Our Lives and How Can We Do Better for Them. *mdpi Journal,insect* . doi:<https://doi.org/10.3390/insects12050377>
- Duprat, H. (1998, temmuz). The Wonderful Caddis Worm: Sculptural Work in Collaboration with Trichoptera. (C. Besson, Röportaj Yapan)
- Duprat, H. (2021). Massive centrale. (C. Parisi, Dü.) Fransa: silvana yayıncılık.
- Duran, B. (2019). Görsel Sanatlarda Doğa Ve Arı Figürü. Yüksek Lisans Tezi . Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Elder, P. t. (2019, mart 26). The Natural History of Pliny. 3. (T. Dincer, Dü., & J. Bostock, Çev.) 09 22., 2024 tarihinde

<https://www.gutenberg.org/files/59131/59131-h/59131-h.htm> adresinden alındı

Encyclopedia of Human-Animal Relationships: A Global Exploration of Our Connections with Animals. (2007). M. B. (Ed) (Dü.). içinde Portsmouth: Greenwood .

Enuysal, M. G. (2010). anayi-i Nefise Mektebi'nin Kuruluşundan Günümüze Türk Resmi'nde Hayvan İngesinin İfade Biçimleri Açısından Değerlendirilmesi,. Yüksek Lisans Eser Metni. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,.

FAO. (2023, Mayıs 19). World Bee Day 2023: Bees and pollinators need responsible agriculture that supports their role in nature. 4 2024, 4 tarihinde The Food and Agriculture Organization (FAO): <https://www.fao.org/newsroom/detail/world-bee-day-2023--bees-and-pollinators-need-responsible-agriculture-that-supports-their-role-in-nature/en> adresinden alındı

Fogg, M. (2014). Modanın Tüm Öyküsü. (E. Gözgülü, Çev.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Frearson, A. (2022, Ocak 24). Bee bricks become planning requirement for new buildings in Brighton. 02 14, 2024 tarihinde deezn: <https://www.deezen.com/2022/01/24/bee-bricks-planning-requirement-brighton/> adresinden alındı

Genç, M. (2023, Şubat 25). Doğa, Sanat ve Biyomimetik. Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Getty. (2024, Şubat 22). Geyik böceği. getty müze koleksiyonu: <https://www.getty.edu/art/collection/object/103QS6> adresinden alındı

- Gilmore, G. W. (2023). Animizm (Ruhçuluk) İlk Halkların Düşünce Akımları. (F. Yılmaz, Çev.) Dorlion Yayınları.
- Gogh, V. v. (2016). Teo'ya Mektuplar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gombrich, E. H. (2007). Sanatın Öyküsü. (Ö. Erduran, & E. Erduran, Çev.) Remzi Kitabevi.
- Gökbel, F. M. (2018, Aralık 21). Çağdaş Seramik Sanatında İmge Olarak Böcek. Çağdaş Seramik Sanatında İmge Olarak Böcek Kullanımı. Sanat Ve Tasarım Dergisi, 206-225. doi:<https://doi.org/10.20488/sanattasarim.530142>
- Gülperçin, N. (2023, Eylül 30). Biyotasarımda yeni bir perspektif:Böcekler. Uluslararası Gıda Tarım Ve Hayvan Bilimleri Dergisi, 3(2), 59-74.
- Günay Kaygusuz, B. (2019, Aralık). Tablolardaki Ölüm Nesneleri: Vanitas Natürmort Geleneği. Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi, 4(7), 462-478. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tykhe/issue/55452/759962#article_cite adresinden alındı
- Harrsch, E. (2012). Erika Harrsch. Ocak 31, 2025 tarihinde Erika Harrsch Art: <https://www.erikaharrsch.com/currency.html> adresinden alındı
- Hesse-Honegger, C. (2007). Artist Project / Mutations. (25-Insect). cabinetmagazine: <https://www.cabinetmagazine.org/issues/25/hesse-honegger.php> adresinden alındı
- hilliardmuseum. (2018, Mayıs 18). Marina Zurkow: Mesocosm (Wink, TX). 01 28, 2025 tarihinde hilliard art museum: <https://hilliardmuseum.org/exhibits/marina-zurkow> adresinden alındı
- Hogue, C. L. (1987). Cultural Entomology. California: Ann. Rev. Entomol. 32: 181–199.

huffpost. (2012, Mayıs 9). Michael Mapes' Incredible Photographs Of Dissected Human Specimens (photos).

huffpost: https://www.huffpost.com/entry/michael-mapes_n_1501100
adresinden alındı

İlkılıç, S. (2020, Ağustos 24). Franz Kafka'nın 'Dönüşüm' Adlı Eserindeki Dönüşümler. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 24(2), 385-396. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/771195 adresinden alındı

İngram, c. (2016). İşte Dalı. (A. G. Duyan, Çev.) İstanbul: Hep Kitap Yayınevi.

Interalia Magazine. (2023, Mayıs). Bal Arısı Koleksiyonu. Interalia Magazine: <https://www.interaliamag.org/audiovisual/ava-roth-the-honey-bee-collection/>
adresinden alındı

İren, C. (2017). 20. Yüzyıldan Günümüze Sanatta Böcek Formu. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

İren, C. (2021, Nisan). André Masson, Salvador Dalı Ve Max Ernst'ün Resimlerinde Peygamberdevesi Metaforu . Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14(77).
file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Andre_Masson_Salvador_Dalı_Ve_Max_Ernstu.pdf adresinden alındı

İsmailoğlu, D., & Fatma Deniz, K. (2018, kasım 27). Geçmişin ve Metamorfozun İzinde Bir Sanatçı: Jan Fabre. Journal of Arts, 1(3), 9-22.
doi:https://doi.org/10.31566/arts.2018345689

Jansen, L., Luijten, H., & Bakker, N. (2015). Vincent van Gogh,Dostlukla seçme Mektuplar (1 b.). (N. Elhüseyni, & P. Kült, Çev.) İstanbul, İstanbul: Yapı kredi Yayınları.

Karadağ, R. (2007). Doğal Boyamacılık. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Karayel, K. (2021, 26 Ağustos). Resim Sanatında Böcek İmgesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi.
- Kazancı, N. (2017). Kültürel Entomoloji (1 b.). Ankara: Ürün Yayınları.
- Klein, B. A. (2007, ocak). Insects and Humans: a relationship recorded in visual art. s. 1-2.
- Klein, B. A. (2022). Insects in Art during an Age of Environmental Turmoil. *Insects*, 13(5), 448. doi:<https://doi.org/10.3390/insects13050448>
- Klein, J. (2017, ocak 23). A pioneering woman of science re-emerges after 300 years. *The Newyork Times*: <https://www.nytimes.com/2017/01/23/science/maria-sibylla-merian-metamorphosis-insectorum-surinamensium.html> adresinden alındı
- Locher, J. (1974). *The World of M. C. Escher*. H. N. Abrams: Harry N. Abrams.
- Lomazzo, G. P. (1974). *Paolo Scritte sulle arti (Cilt 2)*. (R. Ciardi, Dü.) Floransa. <https://stevenconnor.com/fly-sight/> adresinden alındı
- Makowiecky, S. (2021). No sofá com Huizinga: Autorretrato crítico assumindo a obra de arte como terreno da reflexão estética. *Palíndromo*, 13, 127-147. doi:10.5965/2175234613302021127
- Merdim, E. (2016, Mayıs 30). Böcek Kanadını Taklit Eden Üst Örtü. *arkitera*: <https://www.arkitera.com/haber/bocek-kanadini-taklit-eden-ust-ortu/> adresinden alındı
- Miller, G. (2021, Aralık 23). The Creepy, Crawling History of Insect Art. 4 8, 2024 tarihinde *Smithsonian magazine*: <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/the-creepy-crawling-history-insect-art-180979288/> adresinden alındı
- Miro, J. (2016). *Düşlerimin rengi bu, Georges Raillard ile söyleşiler*. (A. Tümertekin, Çev.) Yapı Kredi Yayınları.

- Nastyuk, E. (2019, ocak 17). Winged and creepy-crawly creatures. arthive encyclopedia:
https://arthive.com/encyclopedia/2501~Winged_and_creepycrawly_creatures#google_vignette adresinden alındı
- NationalGallery, T. (2022, nisan 14). Why does this lady have a fly on her head? | 'Portrait of a Woman of the Hofer Family. The National Gallery. The National Gallery. 09 27, 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/@nationalgallery>
- Oğurlu, İ. (2001). Böcek Ekolojisi (1 b., Cilt 9). Isparta: Orman fakültesi Yayın.
- Orrell, David. (2009). Gaia Teorisi: Yaşayan Dünya'nın Bilimi. (Elif Erdoğan Çev.). Erişim Tarihi: 20.03.2025.
<https://ecotopianetwork.wordpress.com/2009/12/17/gaia-teorisi-yasayan-dunyanin-bilimi-david-orrell/>
- Öztürk, Ö. (2016). Dünya Mitolojisi. Ankara: Nika Yayınları.
- Penrose, R., Penrose , A., & Benito, E. (2022). World of the art ;Miro. Londra: Thames and Hudson.
- Potter, P. (2005, Nisan 11). Fearsome creatures and nature's gothic. Emerging infectious diseases, 644–645. doi:<https://doi.org/10.3201/eid1104.AC1104>
- Roberts, D. (2009). Surrealism and Natural History: Instincts, Involution, and Atavistic Reverie in the. Collage Art A conference paper given in session 'Surrealism au naturel' at the annual conference of the Collage Art Association (s. 18). Los Angeles: CCA Conference.
- Robinson, L. (tarih yok). Rachel Ruysch, Flower Still-Life. Smarthistory: <https://smarthistory.org/ruysch-flower-still-life/> adresinden alındı
- Rosenthal, T. (2003). Paula Rego: The Complete Graphic Work. london: Thames & Hudson.
- SaatchiGallery. (2013). Rafael Gomezbarros. Saatchi Gallery: https://www.saatchigallery.com/artist/rafael_gomezbarros adresinden alındı

- Sağbaşı, U. I. (1994). Türk Resminde Sembol ve Kullanımı. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Saruhan, İ., & Tuncer, C. (2009, Aralık 14). Kültürel Entomoloji. Anadolu Tarım Bilim dergisi. 03 19, 2024 tarihinde [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187523](https://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187523) adresinden alındı
- Schmidt, K. (2007). Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı Göbekli Tepe-En Eski Tapınağı Yapanlar. (R. Aslan, Çev.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Sverdrup-Thygeson, A. (2020). böcekler Gezegeni:Tuhaf,Yararlı ve Hayranlık Uyandırıcı Dostlarımız Üzerine (1. b.). (D. Başak, Çev.) İstanbul: Koç üniversitesi Yayınları.
- Tanyolaç, J., & Tanyolaç, T. (1990). Genel Zooloji (2 b.). Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- textilecurator. (2014, ekim). Ava Roth. textilecurator: <https://www.textilecurator.com/home-default/home-2-2/ava-roth/> adresinden alındı
- the Metropolitan Museum, o. A. (2019, kasiö 13). Insects, Butterflies, and a Dragonfly. the met: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/366820> adresinden alındı
- Thomas, N. (2007, kasım 28). The art of arthropods. Nature, 613. doi:<https://doi.org/10.1038/450613a>
- Tucker, D. (2024, mayıs 1). Jean Dubuffet's stranger things. Aralık 2, 2024 tarihinde The Shy Museumgoer: <https://theshymuseumgoer.com/2024/05/01/jean-dubuffet-postwar-art-brut/> adresinden alındı
- Uyar, F., Avgın, S. S., & Laz, B. (2018, Nisan 30). Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Sosyal Çevre, Aile Ve Aldıkları Eğitimin Böcek

Farkındalık Düzeyleri Üzerine Etkisi. Turkish Journal of Forest Science, 2(1), 1-7. doi:<https://doi.org/10.32328/turkjforsci.377114>

viewsheard. (2022, Nisan). Michael Mapes' Dissected Portraits, Just Who Are We? viewsheard: <https://viewsheard.com/michael-mapes/> adresinden alındı

Wheelock, A. K. (1999). From Botany to Bouquets Flowers in Northern Art. Washington: National Gallery of Art Press.

Woolf, S. (2022). Bark Beetle Book Vol. XXV: Outbreak. northamerican hand papermakers:

https://www.northamericanhandpapermakers.org/materiality_woolf_01 adresinden alındı

Yalım, A. (2021, Temmuz 26). Naturalist Ve Anti Naturalist Sanatın Oluşum Süreci İçinde Resim Sanatı: İlkel Sanattan Rönesansa. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 7(1). doi:<https://doi.org/10.22252/ijca.940526>

Young, C. (2021, Mart 02). Dragonfly-Inspired Aircraft Performs Controlled Flight. 05 01, 2024 tarihinde Interesting Engineering Newsletters: <https://interestingengineering.com/innovation/dragonfly-inspired-aircraft-performs-controlled-flight> adresinden alındı

EKLER

EK-1: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

... /... /.....

(İmza)

Nurcan BARCIN TAŞDEMİR

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten

paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

- (3) (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile Enstitünün uygun görüşü üzerine Üniversite Yönetim Kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince Enstitü tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim/Anasanat Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.

EK-2: ETİK BEYANI

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
 - atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
 - kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
 - bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı,
- beyan ederim.

... /.../.....

(İmza)

Nurcan BARCIN TAŞDEMİR

EK-3: TEZ ORJİNALLİK RAPORU**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ****Güzel Sanatlar Enstitüsü**

Tez Başlığı: GÜNÜMÜZ SANATININ ENTOMOLOJİ İLE BÜTÜNLEŞİK İLİŞKİSİNİN FARKINDALIK OLUŞTURMADA ETKİSİ

Yukarıda başlığı verilen Tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
05-May-2025 03:49PM (UTC+0300)	105	150000	27.05.2025	% 2	2666952274

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. .. /06/2025

İmza

Nurcan BARCIN TAŞDEMİR

Öğrenci No: 202253002002

Anasanat/Anabilim Dalı: RESİM

Program (İşaretleyiniz)

Yüksek Lİsans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Nevin YAVUZ AZERİ

**EK-4: MASTER'S/PROFICIENCY IN ART/PHD
THESIS/ ARTWORK REPORT ORIGINALITY REPORT**

**AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts**

Title: THE EFFECT OF TODAY'S ART'S INTEGRATED RELATIONSHIP
WITH ENTOMOLOGY ON RAISING AWARENESS

The whole thesis/artwork report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows. (Bibliography excluded)

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
05-May-2025 03:49 PM (UTC+0300)	105	150000	27.05.2025	% 2	2666952274

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval.
.. /06/2025)

İmza
Nurcan BARCIN TAŞDEMİR

Student No.: 202253002002
Department: PAINTING
Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Integrated Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED.

Assoc. Prof. Nevin YAVUZ AZERİ